

Rudar

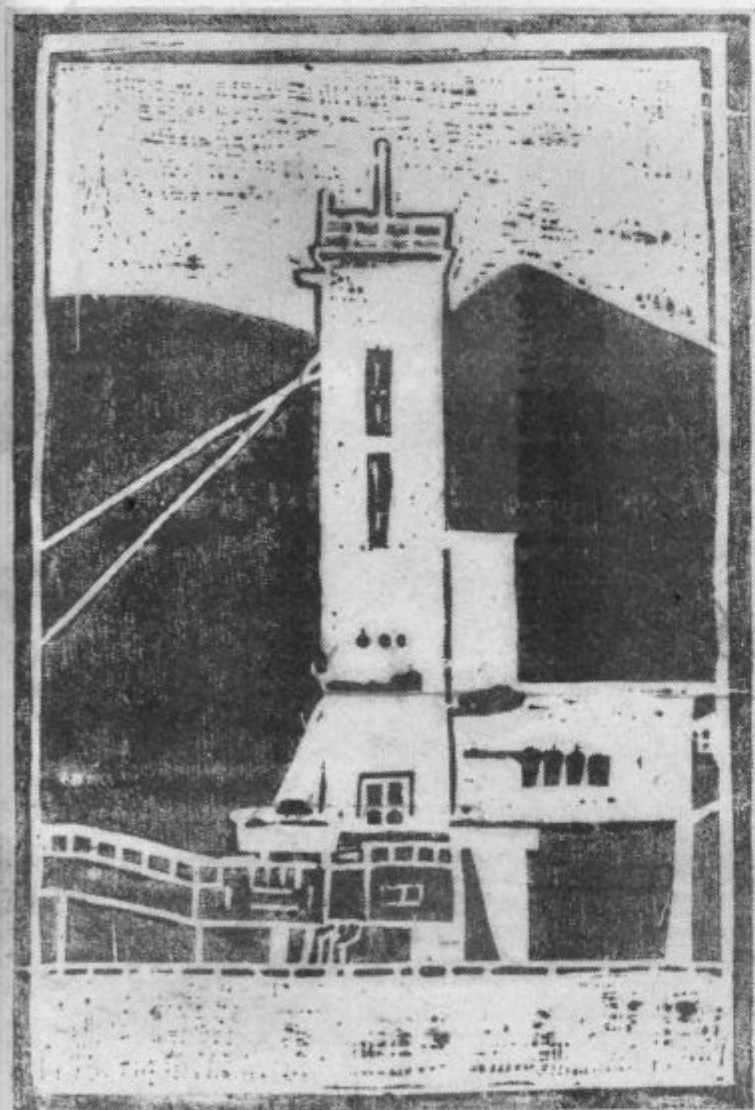

Leto V. — št. 12

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA RUDNIKA LIGNITA VELENJE

23. oktobra 1964

»RUDAR« — SVOJIM BRALCEM

Penšek Bojan, 7. a, osnovna šola Miha Pintar-Toledo (lesorez)

ZDAJ KOPLJEM SPET TEBE,
TI PREMOG DOMAČE ZEMLJE,
TI CRNI KAMEN,
POVSOD NA VSEM SVETU ENAKI!

Mile Klopčič

TA STEVILKA NAŠEGA GLASILA JE POSVEČENA TEKMOVANJU JUGOSLOVANSKIH PIONIRSKIH IGER. IZ BOGATE VSEBINE LAHKO RAZBEREMO, KOLIKO TRUDA SO VLOŽILI NAŠI PIONIRJI, DA SO VSE KRAJE NAŠE OBČINE TAKO LEPO OBDELALI. SEVEDA PRI TEM DELU PA SI ZASLUŽIJO VSE PRIZNANJE TUDI PEDAGOŠKI DELAVCI, KER SO VSE DELO TAKO LEPO ORGANIZIRALI, SPREMLJALI IN USMERJALI.

POSAMEZNA PODJETJA SO ZELO LEPO OPISANA IZ VSEH STRANI: ZGODOVINSKO IN PROIZVODNO. PROIZVODNJA JE OPISANA IZ FIZIČNE IN FINANČNE STRANI. VSAK BRALEC SI LAHKO NA OSNOVI TEH PODATKOV USTVARI JASNO PREDSTAVO O POSAMEZNEM PODJETJU.

MATERIAL JE OBJAVLJEN TAKO, KOT SO NAPISALI PIONIRJI. UREDNIŠTVO NI NIČESAR POPRAVLJALO ZARADI TEGA, DA BO VSAK BRALEC VIDEL, KAKO LEPO OPISUJEJO NAŠI PIONIRJI IN KAKO MALO JE NAPAK. TUDI FOTOGRAFJE, KI SO OBJAVLJENE V TEJ STEVILKI »RUDAR« SO POSNELI IN IZDELALI SAMI PIONIRJI.

MISLIM, DA NE BO NIKOGAR MED VAMI, DRAGI BRALCI, KI BI VAM TA IZVOD GLASILA NE UGAJAL. PREPRIČANI SMO, DA BO VSAK IZMED VAS Z VESELJEM PREČITAL TO GLASILO IN DAL VSE PRIZNANJE NAŠIM PIONIRJEM IN NAŠIM PROSVETNIM DELAVCEM.

UREDNIŠTVO

LETO TEHNIČNE VZGOJE MLADIH

v občini Velenje 1962—1964

Jugoslovanske pionirske igre so vsakoletna oblika oziroma metoda dela vzgojno-družbenih činiteljev za vsestransko razvijanje najbolj zaostalega področja v vsakem letu.

Že naslov JUGOSLOVANSKE PIONIRSKÉ IGRE pove, da vključujejo v svoje delo vse jugoslovanske pionirje. Za nami je že pet let take oblike dela. Zelo uspele so bile JPI: MOJ KRAJ VCERAJ, DANES IN JUTRI. Prav tako pa je bila pomembna akcija JPI 1962 pod naslovom: LETO TELESNE VZGOJE MLADIH, ki je prispevala k splošnemu dvigu telesne kulture na višjo raven.

Vsi ugotavljamo nagel vzpon tehnike in gospodarstva pri nas. Nalog modernizacije našega življenja se lotevamo hitreje in bolj sistematično. Zato ni naključje, da sta Zveza PM in LT postavili v okvir enotne jugoslovanske akcije program, ki naj izboljša materialno osnovo in vsebino tehnične vzgoje pionirjev in mladine. Tako poteka jo v vsej domovini od 29. novembra 1962 pa do 25. maja 1964. JPI v naslovu: LETO TEHNIČNE VZGOJE MLADIH. V osrednji akcije je njen vzgojni cilj. To je vzgojna potreba družbe, najtesneje povezana z ostalimi prizadevanji v uranju aktualnih problemov v pravilni vzgoji otrok. Akcija ima tudi družbeni pomen, saj je tehnično znanje sestavni del procesa modernizacije našega življenja.

Prvo leto akcije Leto tehnične vzgoje mladih je bilo predvsem usmerjeno v pomoč šoli. Zbirali smo sredstva, odpirali nove delavnice, dopolnjevali orodje in material za tehnično dejavnost. V mnogih primerih so šole utrdile stike s svojimi patronati-podjetji. Ponekod so prav patronati prevzeli skrb nad tehničnimi delavnicami. Prirejali smo učne ekskurzije v podjetja, učence smo seznanjali s proizvodnim procesom na določenih delovnih mestih. V drugem letu akcije smo poglobili množično udejstvovanje učencev v kroških tehnične vsebina (radioamaterski, brodarški, aviomodelarski in drugi).

Poudarek vsega dela s pionirji je bil — spoznati ZAKAJ SE ZIVLJENJE V MOJEM KRAJU OZIROMA KOMUNI SPREMINJA. Pionirske igre so pred otroki razgrnile široko in živo prizadevanje današnjega dne, sedanosti, ki nam odpira vrata v jutrišnji dan — v bodočnost.

Spoznati, ZAKAJ SE ZIVLJENJE V MOJEM KRAJU OZIROMA KOMUNI SPREMINJA, je bila za vse nas težavna naloga. Težavnejša toliko bolj, kolikor manj jo sami poznamo. Delo je zahtevalo širšo organizacijo in bolj sistematično delo. Pri

vsem tem smo imeli veliko prednost — vse se je dogajalo pred našimi očmi, vse je bliže, otrok se sam dotika stroja, pred njim se odvija proizvodnja in starši mu vsak dan pripovedujejo o svojem delu, sam se vozi v avtobusu, trolejbusu in na žičnici, sam seda na traktor in sam primerja boljšo rast pri uporabi umetnih gnojil.

KAKO SO POTEKALE JPI V NAŠI OBČINI

Na našem področju deluje 16 pionirskih odredov, od tega jih je pet na populnih osemletnih šolah (obe velenjski, obe šoštanjski in osnovna šola v Smartnem ob Paki). Pionirske igre so v posameznih odredih potekale v večji ali manjši meri. V prvem letu smo pogrešali občinsko vodstvo JPI, ki bi usmerjalo in vodilo vsa raznolika dejavnost. Stanje odredov pa se je močno izboljšalo, ko je 17. februarja 1964 prevzel vodstvo izpopolnjenega občinskega odbora JPI tovariš ing. Zagoričnik Stefan.

Januarja 1964 je okrajni odbor JPI razpisal nagradni natečaj. Obsegal je pet tem:

1. tema: Najbolje spoznana, opisana in proučena proizvodnja v svojem kraju ali v komun.

2. tema: Najbolje proučena in prikazana komunalna dejavnost v kraju, dobro poznavanje urbanističnih načrtov občine.

3. tema: Najboljši fotografski izdelki na temo: ZAKAJ SE ZIVLJENJE V MOJEM KRAJU IN KOMUNI SPREMINJA.

4. tema: Dejavnosti s področja vzgoje in varnosti prometa po cestah.

5. tema: Estetsko oblikovanje tehničnih izdelkov in likovne upodobitve iz tehnične tematike.

Na razpis se je javilo tudi 9 odredov naše občine:

— PO IVANA KOVACICA-EFENKE na osn. šoli G. Siliha, Velenje;

— PO JAMSKI SKRATJE na osn. šoli Miha Pintar-Toledo, Velenje;

— PO KAREL DESTOVNIK-KAJUH na I. osn. šoli Šoštanj;

— PO BIBA REK na II. osn. šoli Šoštanj;

— PO na osnovni šoli Joža Letonje-Kmet v Smartnem ob Paki;

— PO PASTIRCKI na osn. šoli Paka pri Velenju;

— PO na osnovni šoli Plešivec;

— PO na podružnici šole Pesje;

— PO na podružnici šole Skale;

Najmočnejše je pionirje razgibala prva tema — PROIZVODNJA.

Pionirji so ogledovali indu-

strijske objekte, elektrarne, kmetijska pošestva, rudarske separacije... Zanimali so se tudi za razvoj podjetja. Po skupinah so proučevali določene oddelke, stroje, način in organizacijo dela, delavsko samoupravljanje...

Svoja opažanja in razgovore so zapisovali, narisali, primerjali z grafikoni, izdelali makete in modele. Da je bilo delo živahnije, so pionirji zbrano in obdelano gradivo sproti objavljali z grafikoni, izdelali makete stenskih grafikonov na občinskih razstavah.

Pravi namen vsega tega dela je bil: SPOZNATI SVOJO KOMUNO DANES IN NJEN RAZVOJ, spoznati tehnične in znanstvene dosežke, ki so že sedaj in bodo še bolj olajšali delo ljudem, spoznati ljudi pri delu in njihov trud in napor, da bi korakali s časom. Pri vsem tem naj bi pionirji začutili, da bodo oni nadomestili te ljudi in da bodo morali tedaj znati še več in še boljše delati.

Od februarja do konca aprila 1964 so pionirji naše občine živeli delo svojih fotokrožkov in tehničnih skupin. Gledali diafilme tehnične vsebine, pisali spise v zvezi s tehniko.

Leto tehnične vzgoje smo v vseh pionirskih odredih zaključevali v tednu od 20. do 27. IV. Priredili smo razstave dosežkov v zvezi s tekmovanjem (obe velenjski in obe šoštanjski šoli ter šola v Smartnem ob Paki), pripravili smo oddajo: KAJ VES O PODJETJU (I. osn. šola Šoštanj), izdali smo slavnostne številke svojih odrednih glasil (Zarja na osn. šoli Gustava Siliha, Velenje, Lastovka na osn. šoli Miha Pintar-Toledo, Velenje). V teh dneh je posebna ocenjevalna komisija obiskala pionirske odrede ter s pionirji in učiteljskimi kolektivi preverila dosežke in uspehe odreda, v teh pionirskih igralih Komisija je izbrala tudi najboljše likovne in tehnične izdelke za občinsko razstavo. V občinskem merilu smo na našem področju zaključili JPI LETO TEHNIČNE VZGOJE MLADIH v času od 8. do 10. maja 1964. V teh dneh je bila odprta na osnovni šoli Gustava Siliha v Velenju občinska razstava izdelkov naših pionirjev. Razstava je bila vsebinsko bogata in estetsko urejena, za kar gre priznanje razstavnemu odboru. Da je razstava ugajala tudi občanom, dokazujejo lepe opombe v knjigi vtisov. »Ta razstava je zelo lep prerez pionirskega dela in posluha šole za tekoče vsakdanje probleme v občini.«

Razstava je pokazala, da se ni treba bati jutrišnjega dne. Domiselnosti, izvirnosti in spretnosti ne manjka. Le tako

napreje. »Občinska razstava nas je prijetno presenetila. Občudujemo požrtvovalnost sodelujočih organizatorjev in kvaliteto izdelkov. Čestitamo k uspehu!«

Razstavo sta si ogledali tudi okrajna in republiška komisija JPI.

ZAKLJUČEK JPI

V nedeljo, 10. maja je bil slovesen zaključek. Ob 8. uri so se zbrali na šoli Gustava Siliha v Velenju po trije pionirji iz vseh odredov. K slavnostnemu vzdušju je prispeval tudi mladinski pevski zbor osnovne šole Miha Pintar-Toledo. Sprejemu pionirjev so prisostvovali tudi vabljeni predstavniki družbenega in političnega življenja naše občine, upravitelji šol in učitelji — vodje pionirskih odredov ter predsednik okrajnega odbora Jugoslovanskih pionirskih iger Celje. Po ogledu razstave in poročilu predsednika občinskega odbora JPI so pionirji vseh šol poročali o svojem delu, težavah in uspehih. Nato je ocenjevalna komisija razglasila uspehe tekmovanja in podelila nagrade.

V I. temi so bili nagrajeni naslednji pionirski odredi:

1. nagrada: Pionirski odred JAMSKI SKRATJE na osnovni šoli Miha Pintar-Toledo za proučeni podjetje Rudnik lignita Velenje in Tovarna gospodinjstve opreme »Gorenje« Velenje.

2. nagrada: Pionirski odred Karel Destovnik-Kajuh na I. osnovni šoli Šoštanj za proučeno podjetje: Tovarna usnja Šoštanj.

3. nagrada: Pionirski odred na osnovni šoli Joža Letonje-Kmet v Smartnem ob Paki za podjetje: Komunalno obrtni center Oljka.

V 2. temi sta bili podeljeni dve nagradi:

1. nagrada: Pionirski odred Ivana Kovacica-Efenke na osnovni šoli Gustava Siliha Velenje za Komunalno obrtni center Velenje.

2. nagrada: Pionirski odred Jamski Skratje na osnovni šoli Miha Pintar-Toledo za Stanovanjsko izgradnjo Velenja.

V 3. temi so dobili nagrado naslednji odredi:

1. nagrada: Pionirski odred Ivana Kovacica-Efenke na osnovni šoli Gustava Siliha Velenje.

2. nagrada: Pionirski odred na podružnični šoli v Pesju.

3. nagrada: Pionirski odred Jamski Skratje na osnovni šoli Miha Pintar-Toledo Velenje.

V 5. temi so bili nagrajeni:

1. nagrada:
Pionirski odred Ivana Kovačiča-Efenke na osnovni šoli Gustava Šiliha Velenje.

2. nagrada:
Pionirski odred na osnovni šoli v Smartnem ob Paki.

3. nagrada:
Pionirski odred Jamski škratje na osnovni šoli Miha Pintar-Toledo Velenje.

Pohvaljeni in nagrajeni so bili še naslednji pionirski odredi:

- II. osnovna šola Šoštanj;
- osnovna šola Paka;
- osnovna šola Plešivec;

- osnovna šola Pesje;
- osnovna šola Skale.

Posebno priznanje je dobil pionirski odred v Smartnem ob Paki za svojo pionirsko delovno brigado.

Občinski odbor Jugoslovanskih pionirskih iger je za nagrade imel na razpolago le 200 tisoč dinarjev.

V nedeljo so se pionirski odredi s svojimi krožki pomerili še na občinskih tekmovanjih:

- Mladi matematiki;
- tekmovanje z avio modeli;
- tekmovanje z jadricami, vožnji s kolesi;
- Tekmovanje z jadricami.

Jugoslovanske pionirske igre — LETO TEHNIČNE KULTURE MLADIH — so za nami. Pionirji so se vrnili v svoje odrede zadovoljni. Veseli smo uspehov pionirje v občini, posebno še pionirskega odreda Ivana Kovačiča-Efenke v Velenju, ki je predlagan za zvezno nagrado. Vsem podjetjem, predstavnikom in drugič občanom, ki so pionirjem v teh pionirskih igrah pomagali, iskrena hvala.

Občinski odbor JPI

TEKMOVANJE MLADIH MATEMATIKOV

V nedeljo, 10. maja 1964 je bilo v okviru Jugoslovanskih pionirskih iger tekmovanje najboljših matematikov višjih razredov osnovnih šol velenjske občine. Med seboj so se pomerili po trije učenci iz vsakega razreda popolnih osnovnih šol, to je iz Velenja, Šoštanja in Smartnega ob Paki.

Prva mesta so si priborili: za 5. razred Zerdoner Zofka z 2. osnovne šole v Velenju; za 6. razred Slutej Franc s 1. osn. šole v Šoštanju; za 7. razred Koželnik Marjana s 1. osn. šole v Šoštanju in za 8. razred Demšar Milena s 1. osnovne šole v Velenju.

Po tekmovanju so prejeli najboljši tekmovalci praktična darila, vsi nastopajoči pa tolažilne nagrade.

Zaradi velikih potreb po temeljitejšem študiju matematike bi bilo primerno, da bi pristojni forumi pri komuni organizirali v bodoče posebne tečaje za najbolj nadarjene in prizadevne matematike naših šol. Na ta način bi del naše mladine usmerjali v resnejši študij, pozneje bi se pa verjetno večina teh učencev usmerila v naravoslovni študij. Potreba po takih kadrih je pa v naši družbi iz dneva v dan večja.

Vogrinc

TEKMOVANJE V AVIO-MODELARSTVU

Modelarski krožek osnovne šole Gustava Šiliha Velenje je razpisal tekmovanje za čokoladni pokal v aviomodelarstvu. To tekmovanje smo izvršili ob zaključku Jugoslovanskih pionirskih iger, dne 10. maja 1964 ob 10. uri dopoldne na kotalkališču v Velenju z brezmotornimi vezanimi modeli z naslednjimi karakteristikami:

- površina krila in repa $3 \text{ dm}^2 \pm 10\%$,
- maksimalna teža aviona 10 dkg,
- dolžina vrvice 260 cm.

Tekmovanje je imelo dvojni namen. V prvi vrsti metodično vzgajati modelarje, kateri bi kasneje pristopili k modelarskemu klubu LT, z druge strani pa postaviti temelje za aviomodelarstvo v naši občini.

Razpis smo poslali vsem šolam v občini in nekaterim šolam v okraju, toda odzvali so se le trije modelarski krožki: Smartno ob Paki, osnovna šola Miha Pintar-Toledo in naša šola. V prvotnem pravilniku smo predvideli dve skupini po starostni dobi: eno skupino iz nižjih razredov, to je do IV. razreda, drugo skupino tekmovalcev pa bi sestavljali učenci od V. do VIII. razreda. Tekmovalo bi 10 pionirjev, in to 5 mlajših in 5 starejših pionirjev. Čokoladni pokal bi odnesel tisti modelarski krožek, ki bi zmagal v obeh skupinah. Océnjevali smo estetsko in tehnično izdelavo modelov ter hitrost. Iz teh dveh ocen bi dobili skupne točke za končni plasman ekip.

Irena Masterl, 13 let: »Zabja perspektiva«.

Pred tekmovanjem pa smo videli, da je samo naša šola oziroma naš modelarski krožek imel te pogoje, kajti naših tekmovalcev je bilo 15, ostalih pa po ena ekipa. Zaradi tega je ocenjevalna komisija spremenila pravilnik tako, da ne glede na starost tekmuje v ekipi po 5 pionirjev za čokoladni pokal naše šole. Tako je tekmovalo 25 pionirjev v petih ekipah. Razen čokoladnega pokala je dala naša šola še 10 nagrad za posameznike ne glede na končni plasman ekip. V razburljivem tekmovanju so dosegle ekipe naslednje rezultate:

1. mesto in čokoladni pokal je dobil modelarski krožek iz Smartnega ob Paki s 30,0 doseženimi točkami.

2. mesto modelarski krožek osnovne šole Gustava Šiliha Velenje s 34,2 točkami — 2. ekipa!

3. mesto modelarski klub osn. šole Miha Pintar-Toledo Velenje s 34,87 točkami.

4. mesto 1. ekipa modelarskega krožka osnovne šole Gustava Šiliha Velenje z 42,9 točkami.

5. mesto 3. ekipa modelarskega krožka osnovne šole Gustava Šiliha Velenje s 47,0 točkami.

Posamezniki so dosegli naslednje rezultate:

1. Kneževič Milan, modelar-

ski krožek osn. šole Gustava Šiliha Velenje — 4,6

2. Drev Anton, model. krožek osnovne šole iz Smartnega ob Paki — 5,0

3. Vozič Bogdan, model. krožek osnovne šole Gustava Šiliha Velenje — 5,2

4., 5. Ferme Edo, modelarski krožek osnovne šole Gustava Šiliha Velenje in Speh Franc, modelarski krožek osnovne šole v Smartnem ob Paki — 6,0

6. Medved Vinko, modelarski krožek osnovne šole Miha Pintar-Toledo Velenje — 6,1

7. Cretnik Marjan, modelarski krožek osn. šole iz Smartnega ob Paki — 6,2

8. Knez Milan, modelar. krožek osnovne šole Miha Pintar-Toledo Velenje — 6,3

9., 10. Remenih Peter, osnovna šola, modelarski krožek iz Smartnega ob Paki in Točaj Stanko, Šmartno ob Paki — 6,4.

Najlepše modele so imeli naslednji modelarji:

Kneževič Milan, Vozič Bogdan, Remenih Peter, Drev Anton.

Največjo hitrost in obenem rekord na prvem tekmovanju je dosegel 10-letni Rihtaršič Miha, učenec IV. razreda osnovne šole Gustava Šiliha Velenje — 108 km na uro in Kneževič Milan, učenec VIII. razreda osn. šole Gustava Šiliha Velenje —

102 km na uro. Zal naš favorit Germadnik Roman, učenec 8. razreda osnovne šole Gustava Šiliha Velenje ni mogel dati vse od sebe, kajti tekmoval je s poškodovano nogo. On je večkrat že presegel rekord 108 km na uro.

Ne smemo pozabiti niti na zadnje tekmovalce našega tekmovanja. Tudi oni so dobili tolažilne nagrade — lizike — v upanju, da jim dajo elana in spodbudo za nadaljnje uspehe.

Naše tekmovanje je bilo prvo takšne vrste v Jugoslaviji in upamo, da bomo s to tradicijo nadaljevali naslednje leto na dan mladosti. To tekmovanje ne bo samo občinskega pomena, temveč okrajnega ali celo republiškega.

Tekmovanje je bilo dobro organizirano, tekmovalci so bili poštrevovalni, dali so vse od sebe in upamo, da smo začeli tam, kjer bi moral začeti vsak dober modelarski klub v naši ožji domovini.

POROČILO o tekmovanju Jadrnica »Pionir« ob zaključku JPI na Velenjskem jezeru 10. maja 1964

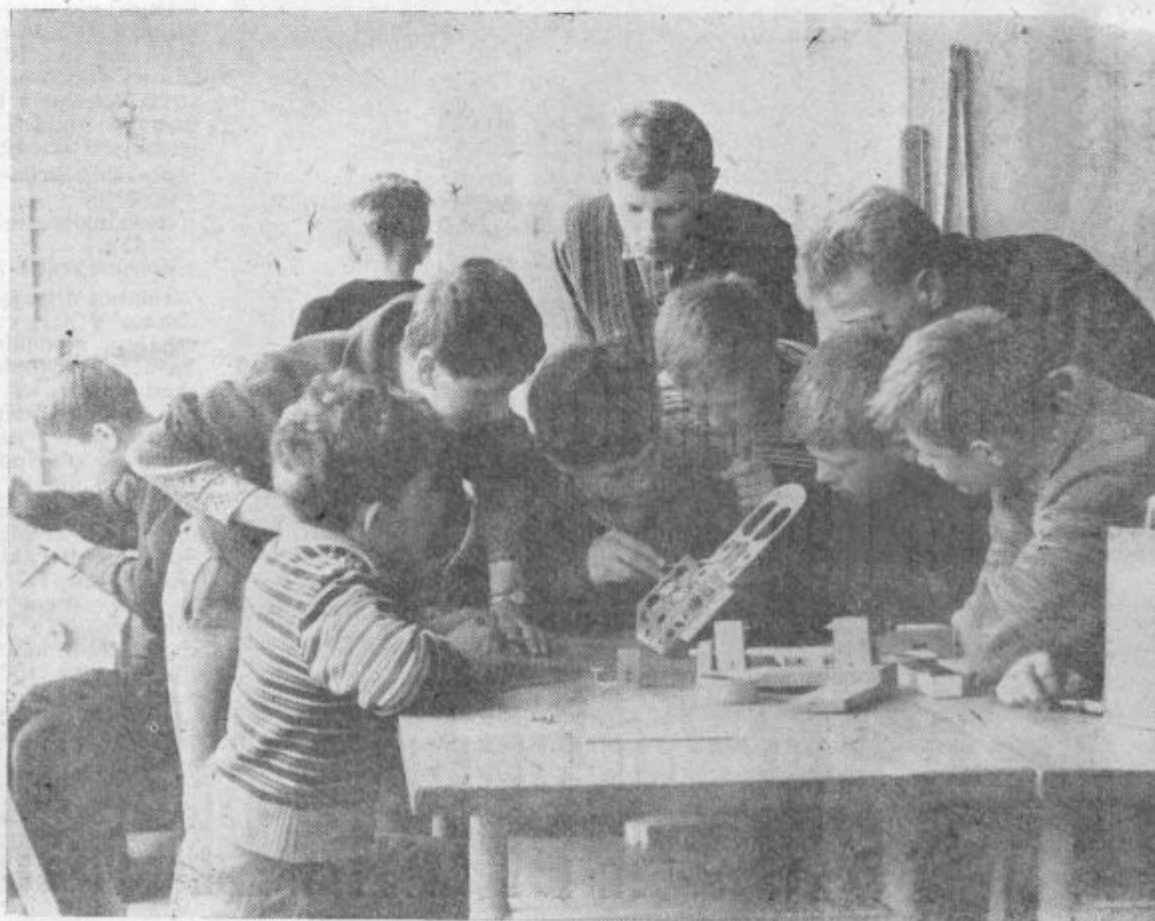
Že pred meseci je naša šola razpisala tekmovanje z jadrnicami »Pionir«. Pričakovali smo, da se bodo odzvale na razpis vsaj vse osemletke v občini. Za to tekmovanje smo preskrbeli

tudi pokal, katerega bi osvojila tista šola, s katere bi bil zmagovalec. Kljub temu, da je bilo to tekmovanje izvedeno v okviru Jugoslovanskih pionirskih iger, pa niti ena od osemletk ni pokazala toliko razumevanja, da bi prijavila vsaj en tekmovalni model. Zaradi tega pokala nismo podelili. Tekmovanje smo izvedli sami na Velenjskem jezeru. Tekmovalo je 13 pionirjev in pionirk. Razdeljeni so bili v dve skupini. Vsak tekmovalec je tekmoval trikrat. Prvi trije iz vsake skupine pa so se pomerili v finalu in se nato razvrstili takole:

1. Krulej Dušan
2. Vitmajer Jožef
3. Pocajt Jože
4. Šinkovec Janko
5. Krulej Dušan
6. Slomšek Zdenka
7. Kumer Anton
8. Svent Milan
9. Ravnjak Branko
10. Ravnjak Slavko
11. Zakošek Boris
12. Končnik Miha.

Prvi trije tekmovalci so prejeli knjižno nagrado v vrednosti od 400 do 800 din. Tekmovalci so bili s prvim tekmovanjem zelo zadovoljni.

Ambrož Pavel

Vrbič Milena, 13 let: »Mladi tehniki«.

Rudnik lignita Velenje

Obdelala: Osnovna šola Miha Pintar-Toledo, Velenje

Tudi pionirji odreda Jamski škratje na osnovni šoli Miha Pintar-Toledo v Velenju smo spoznavali: ZAKAJ SE ŽIVLJENJE V NAŠEM KRAJU OZIROMA KOMUNI SPREMINJA?

Natančno smo proučili dve podjetji v našem kraju: Rudnik lignita Velenje in Tovarno gospodinjske opreme »Gorenje« v Velenju.

Upravi rudnika, predvsem pa tovarišu Grebenšku, se za vso pomoč pri proučevanju podjetja iskreno zahvaljujemo.

Kako srečni smo bili, ko smo se v dveh skupinah po 15 pionirjev »spustili v jamo«! To je za nas nepozabno doživetje.

Trije naši pionirji so prisostvovali tudi zasedanju centralnega delavskega sveta RLV. Enajst naših pionirjev, si je ogledalo rudarski muzej na gradu. Dobili smo precej gradiva (številke »Rudarja«, brošure o delavskem samoupravljanju) in fotografije.

Vse gradivo smo zbrali in uredili v mapi, ki bo trajen dokaz našega dela.

Penšek Bojan,
učencem 7. a razreda
osn. šole M. P. Toledo
Velenje

NASTANEK PREMOGA

V starem in srednjem veku zemeljske zgodovine je vse ozemlje širne celjske pokrajine zalivalo morje. Šele ob prehodu v novi vek so se ob velikih premikih v notranjosti dvignila slemena naših gora. Hkrati pa so se porajali tudori in tako so nastale kotline, med temi tudi Paška kotlina. Napolnjevalo jo je Panonsko morje, tako je bila kotlina samo njegov zaliv. Ko pa je morje deloma usahnilo, se je prekinila zveza med posameznimi zalivi in nastalo je Šaleško jezero. V morske zalive in jezera so se izlivale reke. Imele so mnogo vode, kajti tedaj je bilo pri nas toplo podnebje z obilnimi padavinami. Rastlinstvo je bilo silno bujno in mnogo večje kot danes.

Reke so nosile med drugim tudi velika drevesa, ki so obležala pod vodo in zato niso strohnela. Ob poznejšem hitrejšem pogrezanju tal pa je odneslo rastlinje prekrija apnena glina. Preprečila je dostop zraka pa tudi vode in s tem pospešila pooglenitev drevesnih in drugih ostankov. Iz njih polagoma nastale šotne plasti so se pod vplivom dolgotrajnega tlaka izpreminjale v bogate premogovne zaklade tudi v Paški kotlini — Šaleški dolini.

Velenjska premogovna kladnja se razteza od Smartnega pri Velenju preko Soštanja do

Topolšice in je okrog 8 km dolga in 1,8 km široka. Njena površina obsega 1 milijon kvadratnih metrov ter zajema Šaleško dolino in gričevnati del severno od nje. Lignitni sloj ima nesimetrično ponvasto obliko s strmim in kratkim severnim krilom ter položnim južnim krilom. Največja do sedaj ugotovljena dobelina sloja znaša 141 m. Zaloge velenjske kladnje znašajo okrog 700 milijonov ton. Velenjski premog uvrščamo v mehki rjavi premog, ki vsebuje tudi vključke fosilnega lesa.

NAŠ RUDNIK PRED VOJNO

Na črni premog v Velenju je opozoril leta 1767 kovač Zajc. V 19. stoletju so ga kopali tudi drugi, a proizvodnja je bila zelo majhna. Kopalo je le po nekaj delavcev; jame pa so neprestano menjavale gospodarje. Resneje se je lotil preiskav Franc Magnes, ki je leta 1885 prodal velenjski premogovnik Danielu Lappu iz Gradca. Ta je razširil jamska dela v Skalalah in v Velenju, opustil pa kopanje v Pesju. Izkopal je Rudolfov jašek kot izhod za jamska polja vzhodno od Skal. Da bi odprl

premog hitrejšo pot proti Celju, si je prizadeval, da bi stekla železnica čez Savinjsko dolino in se povezala z Dravogradom. Ko se je to leta 1891 uresničilo, je tudi premogovnik razširil proizvodnjo. Premog so na separaciji sortirali in ga nekaj let pred prvo svetovno vojno sušili in predelovali v briket. Lapp je imel velike načrte za termoelektrarno, a ostalo je pri skromni proizvodnji. Leta 1912 je kupila rudnik Avstroogrska država. Proizvodnja je le počasi naraščala. Zavirale so jo slabe gospodarske razmere in konkurenca boljšega rjavega premoga v Zasavju. Z novo elektrarno v Velenju se je leta 1928 rodil stalni odjemalec drobnih vrst lignita. Leta 1934 so poizkusili izdelovati katran in polkoks, a brez pravega uspeha. To so bila najbolj kritična leta rudnika in rudarjev. Rudarje so odpuščali ali pa so delali le dva do tri dni v tednu.

Priprave na drugo svetovno vojno so razgibale mednarodno trgovino in omogočile velenjskemu premogu izvoz v tujino. Zadnja leta pred vojno je delalo v rudniku okoli 500 ljudi.

DELA VSTVO VELENJSKEGA RUDNIKA DO OSVOBODITVE

Delavstvo velenjskega rudnika se je zbralo iz bližnjih in daljnih vasi. Čeprav doma iz kmečkih področij, so imeli živo proletarsko zavest meznega delavca brez lastnine. Že leta 1889 so se pridružili rudarjem Trboveljske premogokopne družbe s solidarnostnim štrajkom. Velenjski rudarji so bili že v prejšnjem stoletju člani raznih delavskih organizacij. Nekateri rudarji so bili zato odpuščeni, češ da vrše med delavci socialistično gonjo. Uspešen štrajk je zabeležen 29. IV. 1895, torej v času, ko je v Skalalah pri Velenju služboval pesnik Anton Aškerc. Tu je nastala njegova Delavčeva pesem o premogu, pomenljiv literarni odraz delavskega gibanja in socialnega vprašanja na Slovenskem tik pred začetkom 20. stoletja. Tu je pesnik zapisal:

*Da pekel je tu nekaternikom,
hudo se pokorijo v njem za greh,
da hočejo živeti in pa jesti.
Utrujeni in lačni
odhajajo iz jam premogarji,
potrti ko jetniki, bledih lic.*

Naši pionirji — prvič v jami.

Vse to pa so le začetki, nekakšna predzgodovina revolucionarne aktivnosti, ki so jo pokazali velenjski rudarji po letu 1930. Naše področje je bilo takrat eno izmed delavskih središč in v celjskem območju najaktivnejše področje od leta 1920 do 1931. Velenjski rudarji so s štrajkom podprli železničarski štrajk v Ljubljani leta 1920, štrajkali so leta 1923 in so imeli že svoje revolucionarno jedro. Velenjske rudarje je začel prebujati ključavničar Loyro Berložnik, prva partijska organizacija pa je bila ustanovljena 1. 1926 v Pesjem. To organizacijo je utrjeval, jo usmerjal in ji dajal literaturo Lovro Kuhar, slovenski pisatelj Prežihov Voranc. Celica se je sestajala v podstrešni sobi današnje gostilne Melanšek. V spomin na te čase je na tej hiši vzidana spominska plošča. Da je bilo delo velenjskih komunistov zelo močno, dokazuje tudi konferenca KPS leta 1940. Ta je bila v Klavževi sušilnici v Podkrajju. Med vodilnimi udeleženci sta bila takrat tudi Boris Kidrič in Franc Leskošek.

Požrtvovalno delo komunistov je bilo leta 1941 vir odpora zoper okupatorja v Šaleški dolini. Prva protiokupatorska akcija je zabeležena v noči med 6. in 7. julijem. Septembra 1941 pa se šaleška skupina priključila Pohorski četni. Kmalu nato, 8. oktobra 1941, so štiri čete, ki so tvorile Stajerski bataljon, napadle Šoštanj. Okupatorju je bilo mnogo na tem, da obvlada položaj v velenjskem bazenu, zato je bilo osvobodilno gibanje postavljeno pred hude preizkušnje: ovadbe, izdaje, aretacije, deportacije, streljanje talcev. Ko je leta 1944 prišla v bližino Velenja XIV. divizija, se je partizanska pest vedno bolj čutila tudi v samem Velenju. 30. aprila 1944 sta Tomšičeva in Šlandrova brigada zavzeli rudnik, uničili vse važnejše objekte in zažgali 13.000 ton premoga. Čeprav so po tem napadu Nemci ojačali svoje posadke, partijski napadi na bazen niso pojenjali. V rudniku so se množile sabotažne akcije. Velenjski rudarji so se dobro držali. Še preden je Nemčija podpisala kapitulacijo, je organizacija OF v rudniku 29. aprila 1945 razpravljala o tem, kako bo prevzela rudnik; ga obnovila in povečala proizvodnjo.

PROIZVODNJA

Rudnik lignita Velenje pridobiva lignitni premog z jamskim odkopavanjem. Kalorična vrednost premoga znaša približno 2690 kcal s 45% vlage in 8% pepela.

Prva organizirana eksploatacija velenjskega lignitnega slojišča se je pričela ob koncu prejšnjega stoletja. Proizvodnja od leta 1917 do 1939 ni preseгла letnih 200 tisoč ton. Med drugo svetovno vojno je sicer za kratek čas dosegla višino 300 tisoč ton na leto, kar pa je predvsem

posledica ropanja premogovnih zalog s strani okupatorja. Proizvodnja je v letu 1944 naglo upadla, veliko število rudarjev se je že aktivno vključilo v narodnoosvobodilno borbo; rudnik sam pa je bil onesposobljen za proizvodnjo.

S splošnim razvojem industrije in energetike po vojni v Jugoslaviji, je tudi lignitni premog dobil važno mesto kot odličen in cenen energetski vir. Tako po vojni zabeležimo vse do konca leta 1953 enakomeren in stalen dvig proizvodnje. Istočasno izvršena obsežna raziskovalna dela pa so pokazala, da so zaloge velenjskega premoga največje v SR Sloveniji in ene najbogatejših lignitnih slojev v SFR Jugoslaviji.

Zato se je v letu 1953 pričelo z intenzivnim vlaganjem sredstev za povečanje proizvodnih kapacitet rudnika od 540 tisoč ton v letu 1953 najprej na 1 milijon 500 tisoč ton letno, nato

leto 1955	rudniški učinek	2,42	odkopni učinek	6,54
leto 1960	rudniški učinek	3,69	odkopni učinek	9,13
leto 1963	rudniški učinek	4,26	odkopni učinek	10,98

Visoka produktivnost, ekonomičnost vloženi sredstev in pa nizki proizvodni stroški so omogočili dosedanje uspehe in so

INVESTICIJSKA VLAGANJA

Rastoče potrebe po premogu v SR Sloveniji in Jugoslaviji so narekivale razvoj rudnika. Leta 1949 so se pričela dela na izgradnji novega centralnega jarka v Prelogah z vsemi pripadajočimi jamskimi in površinskimi objekti. Pričeta je bila stanovanjska in komunalna izgradnja bodočega novega rudarskega naselja. Intenzivna kapitalna izgradnja se je nadaljevala od leta 1953 dalje tako, da je v letu 1963 dosežena predvidena proizvodnja treh milijonov ton na leto in izgrajeno lepo rudarsko naselje NOVO VELENJE.

V naselju je sedaj zgrajenih 1440 družinskih in samskih stanovanj z vsemi komunalnimi napravami za obstoječe in bo-

VIRI FINANSIRANJA:

	din	v 000 din
Skupne investicije:		15.437,9
kredit	din	6.958,3
proračun	din	1.725,3
lastna sredstva	din	6.790,3
Kapitalna izgradnja:		9.172,2
kredit	din	4.719,4
proračun	din	1.257,6
lastna sredstva	din	3.195,2
Družbeni standard:		6.301,7
kredit	din	2.238,9
proračun	din	467,7
lastna sredstva	din	3.595,1

Za povečanje proizvodnih kapacitet na 6 milijonov ton letne proizvodnje kot nujne zahteve razvoja energetike in kemične industrije bodo potrebna še na-

GOSPODARJENJE

Smotrnost vlaganj v razvoj rudnika, dobra organizacija dela in zrelost kolektiva so osnovni činitelji, ki zagotavljajo rentabilnost in uspešnost gospodarjenja. Rudnik lignita Velenje je danes ne samo dobro me-

pa na 3 milijone ton letne proizvodnje.

V tem času še maloštevilen kolektiv, je prevzel to težko nalogo izgradnje in z vsestranskim delom poskušal to nalogo čim častneje izvršiti. Gradil je najprej sebi samega politično in strokovno, odločno prevzel in izkoristil vse velike možnosti samoupravljanja. Hitro je opustil zastarele metode dela in se pričel novih sodobnejših metod ter s tem odprl pot mehanizaciji.

Po letu 1953 so bili naglo dokončani novi rudniški objekti. Letno se je proizvodnja dvigala za 12 do 14% in v letu 1963 je bila dosežena proizvodnja 3 milijone ton, to je 15-kratna letna proizvodnja rudnika pred drugo svetovno vojno.

Porast proizvodnje je omogočila tudi visoka produktivnost dela. Ta je nad evropskim povprečjem in je izražena v tonah na delavnik takole:

2,42	odkopni učinek	6,54
3,69	odkopni učinek	9,13
4,26	odkopni učinek	10,98

osnova za nadaljnji razvoj rudnika. Po perspektivnem planu naj rudnik v letu 1975 doseže proizvodnjo 6.000.000 ton letno.

doče naselje, predvideno za 35 tisoč prebivalcev. Izvršena je regulacija, kanalizacija, vodovodno omrežje, ceste, električna mreža ter daljinsko toplovodno ogrevanje. Poleg tega so bili zgrajeni objekti negospodarskega značaja, kot so: zdravstveni dom, osnovne šole, industrijska rudarska šola z internatom, delavska univerza z delavskim klubom, kulturni dom, otroška in športna igrišča, parki ter objekti za trgovino, obrt in gostinstvo.

Za dosedanje izgradnjo rudnika je bilo vloženi skupno 15,4 milijarde dinarjev. Delitev vloženi sredstev po virih in potrošnji je bila naslednja:

	din	v 000 din
Skupne investicije:		15.437,9
kredit	din	6.958,3
proračun	din	1.725,3
lastna sredstva	din	6.790,3
Kapitalna izgradnja:		9.172,2
kredit	din	4.719,4
proračun	din	1.257,6
lastna sredstva	din	3.195,2
Družbeni standard:		6.301,7
kredit	din	2.238,9
proračun	din	467,7
lastna sredstva	din	3.595,1

daljnja investicijska vlaganja tako v kapitalno izgradnjo kot izgradnjo družbenega standarda.

haniziran premogovnik z visoko produktivnostjo, temveč se njegova visoka produktivnost dela odraža v njegovih gospodarskih uspehih.

Doseženi narodni dohodek v letu 1962 po zaposlenem je za

131% višji od povprečja jugoslovanskih premogovnikov. Visoko dosežen narodni dohodek pa vsebuje tudi dobro najpovprečnejšo delitev teh sredstev. Tako so sredstva namenjena za osebne dohodek v zelo ugodnem razmerju, saj se troši le 58% ustvarjenega narodnega dohodka v te namene. Ti so bili doseženi v letu 1963 v višini 47.000 dinarjev povprečno na zaposlenega, kar je mnogo več kot v drugih rudnikih.

Dosežana rentabilnost vloženi sredstev pa je celo za 197 odstotkov večja od povprečja vseh jugoslovanskih premogovnikov. Visoka rentabilnost omogoča precejšnje dajatve družbi. Na drugi strani omogoča tudi samemu rudniku, da s svojimi skladi vpliva na nadaljnji gospodarski razvoj, predvsem pa, da se razvije stanovanjska in komunalna izgradnja. Iz lastnih sredstev je do sedaj vložil rudnik Velenje v kapitalno izgradnjo 3,2 milijardi in v družbeni standard okoli 3,6 milijard dinarjev.

Skrib za človeka, posebno pa še za rudarja, se lahko ilustrira s podatkom, da odpade na vsakega člana kolektiva okrog 26 kvadratnih metrov po vojni izgrajenih stanovanjskih površin. Lahko trdimo, da je rezultat uspešnega dela in gospodarjenja rudnika — izgradnja novega Velenja. Tudi vsa nadaljnja rast mesta bo še vnaprej odvisna predvsem od uspehov, ki jih bo dosegal rudnik in ostala podjetja, ki se razvijajo iz že dosežene osnove.

KOLEKTIV

Porast zaposlenih na rudniku je zaradi večanja produktivnosti počasnejši od porasta same proizvodnje. Na rudniku je bilo v letu 1962 skupno 2952 zaposlenih, od teh je bilo 61% zaposlenih neposredno v proizvodnji premoga v jami. Od skupnega števila zaposlenih je le 3,9% administrativnih uslužbencev.

Tehnični kader rudnika sestavlja 23 inženirjev, 62 tehnikov in 104 rudarskih mojstrov v operativi. Povprečna starost zaposlenih na rudniku je približno 30 let. V 10-letni dobi svojega naglega razvoja se je kolektiv tudi politično utrdil. Od 28 članov ZK v letu 1950 je število članov ZK poraslo v letu 1960 na 328 in v letu 1963 na 426 članov. Člani kolektiva so se vseskozi aktivno vključevali v družbeno upravljanje. V letu 1950 je bilo 122 članov kolektiva v raznih družbeno-upravnih organih, v letu 1963 pa že 450 članov ali 13,6% od skupnega števila zaposlenih. Poleg tega pa so se vključevali člani kolektiva posebno aktivno v samoupravne organe podjetja. V začetku delavskega samoupravljanja je bilo udeleženih 81 članov v delavskem svetu in v pravnem odboru podjetja. V letu 1960 je bilo 221 članov kolektiva aktivnih v samoupravnih organih podjetja, to število pa se je naglo povečalo v letu 1963 na 520 članov. Po poglobitvi in

prenosu samoupravljanja na posamezne ekonomske enote podjetja, katerih je sedaj 8 s svojimi delavskimi sveti ter na obračunske enote, ki delajo v njihovem okviru. Poglobljeno samoupravljanje od leta 1961 dalje pa se je odrazilo v še boljšem gospodarjenju, večji produktivnosti in večji proizvodnji, kot rezultat sprostitve samoiniciative članov kolektiva v ožjem področju njihovega dela, tako pri vodenju kot upravljanju.

Plodno delo članov kolektiva v samoupravnih organih podjetja, kakor tudi v družbenih organih podjetja je bilo omogočeno, ker so člani kolektiva vseskozi skrbeli za svojo izobrazbo. Od skupnega števila zaposlenih je na primer v letu 1962 obiskovalo splošne, politično ekonomske, strokovne tečaje in šole 1189 članov kolektiva. To število se povečuje iz leta v leto, kar je predvsem važno za rudarski kolektiv, v katerega večkrat prihajajo novi delavci s pomanjkljivo izobrazbo, posebej še tisti, ki med vojno niso imeli možnosti rednega šolanja.

Da bi si rudnik zagotovil potreben redni dotok novih članov kolektiva, je ustanovil šole, in sicer rudarsko industrijsko šolo, srednje tehnično rudarsko šolo, šolo za rudarske tehnike v proizvodnji in šolo za kvalificirane rudarske električarje in ključavničarje. Vse te šole sprejmejo letno 421 učencev. Vključevanje novih članov kolektiva preko šole bo v dolgotrajnem času postalo edini možni način vključevanja delavcev v rudarska jamska dela.

POTROŠNJA PREMOMA IN PERSPEKTIVNI RAZVOJ RUDNIKA

Nizka kalorična vrednost samega lignita ne prenese stroškov daljših transportov. Trenutna energetska situacija pa začasno še dopušča, da rudnik z 31,9% svoje proizvodnje oskrbuje industrijo in s 36% proizvodnje široko potrošnjo izven kraja samem. Le preostalih 32,1% premoga se troši na kraju samem v novi termoelektrarni, ki je bila zgrajena vzporedno z rudnikom.

Razvoj nadaljnjih energetskih potreb narekuje smotnost gospodarjenja z razpoložljivimi energetskimi viri in njihovo čim ekonomičnejše trošenje. To zahteva čim večjo porabo lignita na kraju samem za predelavo v električno energijo in daljinski plin, katerih transport do potrošnikov je neprimerno cenejši in sama uporaba ekonomičnejša. Lignitni premog pa je že danes tudi dragocena bazična surovina za kemično industrijo. Rudnik je zato že od vsega pričetka svoj perspektivni razvoj vezal na izgradnjo energo-kemičnega kombinata za proizvodnjo daljinskega plina in kemije ter razširitev kapacitet termoelektrarne. Energo-kemični kombinat je danes v zaključni fazi projektiranja in bo

izgradnja predvidoma dovršena v letu 1970. Proizvajal bo v napravah za gazifikacijo 500 milijonov Nm³ daljinskega plina kot osnovnega vira energije za vso bazično industrijo v Sloveniji in večja potrošna središča. Za oskrbovanje le-teh bodo zgrajene kapacitete za predelavo plina v kemične produkte kot so umetna gnojila in krmlila ter v kemične produkte za izdelavo plastičnih mas.

Potrebe po električni energiji pa narekujejo povečanje kapacitet termoelektrarne za nadaljnjih 200 MW.

Tako zastavljena perspektiva potrošnje narekuje povečanje proizvodnih kapacitet rudnika na 6 milijonov ton letne proizvodnje, od katerih bo 80% izkoriščenih na kraju samem, od tega 36,6% za termoelektrarno in 43,3% za energo-kemični kombinat. Preostalih 20% pa bo porabljenih izven kraja samega, za industrijo 7% in 13% za široko potrošnjo. Takšna poraba premoga bo zagotovila ekonomsko in tehnološko najbolj smotno izkoriščanje lignita kot vira energije in dragocene surovine za kemično industrijo.

DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE

Prve volitve v delavski svet so bile na rudniku lignita Velenje dne 26. avgusta 1950. Tri tedne pozneje so velenjski rudarji prevzeli upravljanje rudnika v svoje roke. Prvi predsednik delavskega sveta je bil tovariš Klančnik Dominik, ki

je leta 1963 umrl; prvi predsednik upravnega odbora pa pokojni Vrbič Jože. Septembra 1950 je postal direktor rudnika tovariš Zgank Nestl.

Notranje razmere na rudniku so se začele izboljševati in delavski svet, izvoljen v letu 1951, je nadaljeval delo pri napredku rudnika. Delavski svet je vodil tovariš Grčar Jaka, upravni odbor pa tov. Klančnik Dominik.

Proizvodnja premoga se je večala in rudarji so nakopali nad pol milijona ton lignita. Ker je bila potreba po premogu vedno večja, so izdelali program razvoja rudnika, kakor tudi samega mesta Velenja. V Saleški dolini je v Sloveniji največ premoga. Tako je Saleška dolina dobila dober zaslužek za daljšo dobo.

Od leta 1952 so bili predsedniki delavskih svetov naslednji tovariši: Kranjc Ivan, Jamnikar Ivan, Mravljak Hubert, Meh Jože in Romih Anton. V upravni odbor pa so bili izvoljeni tovariši Jamnikar Ivo, Koren Martin, Grebenšek Ciril, Borovšak Stane, Potrč Alojz in Hudomal Emil.

Zlasti v prvih letih so morali samoupravni organi, to je delavski svet in upravni odbor, prehoditi težko pot. Do leta 1950 so mislili ljudje, da je za rudarja vse dobro, da hodi tuman domov in da stanuje v slabem stanovanju. Nekateri so mislili, da rudarju ni potrebno znati računati, biti olikan, izobražen. Samoupravni organi in uprava rudnika si je zadala na-

logo, da rudarja preobrazijo. Direktor Zgank je večkrat obsodil tako ponižujoče mišljenje za rudarski stan in dejal, da mora za vedno izginiti tako mišljenje.

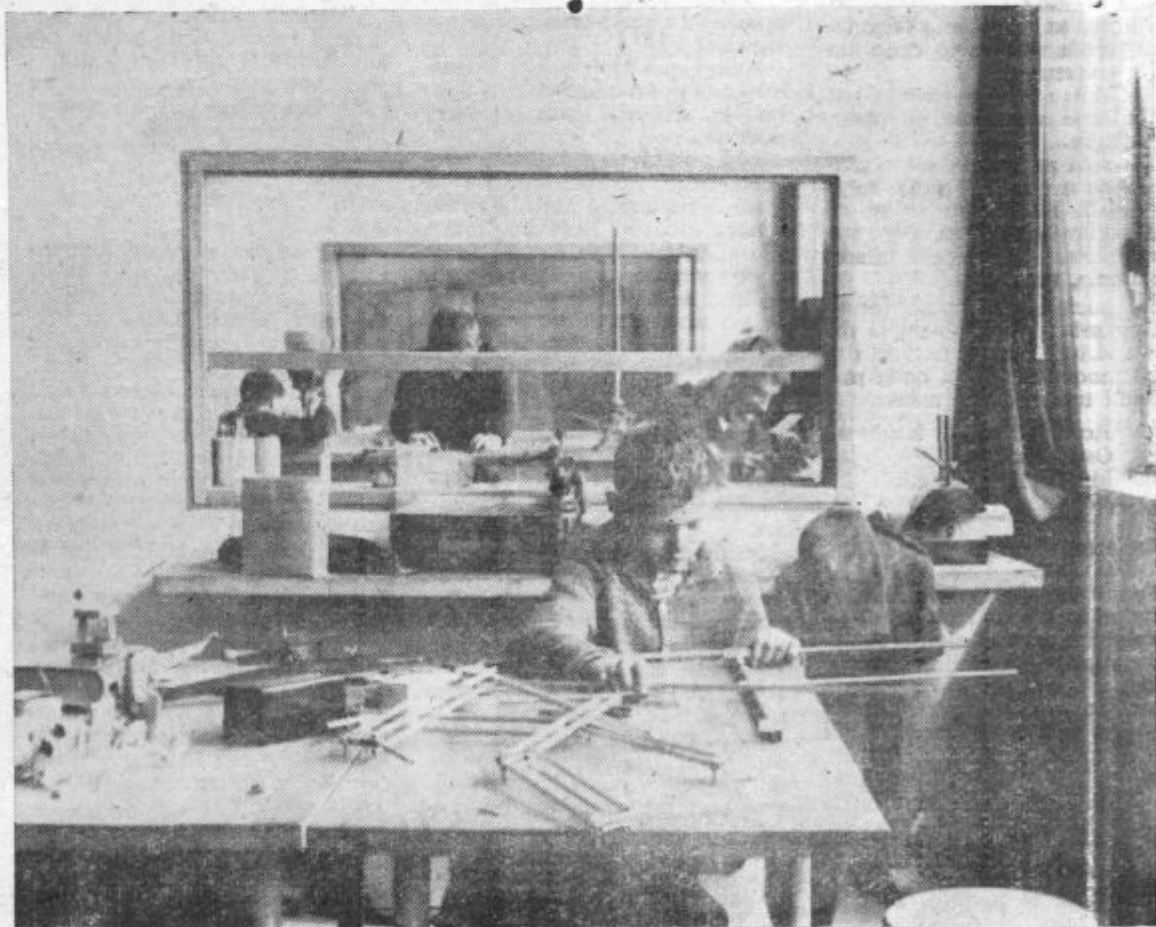
V letu 1953 so naporili, da se rudar strokovno izobrazi, že rodili svoje sadove. Proizvodnja v rudniku se je večala. Pričelo se je prostovoljno delo pri izgradnji in lepšanju Velenja. Pri tem ima mnogo zaslug pravilno delo samoupravnih organov in direktor Zgank.

Pred delavskim svetom in upravnim odborom ter upravo rudnika so bile vedno večje naloge. Izgraditi je bilo potrebno stanovanja za nove rudarje in nakopati v jami vedno več premoga. Rudarji so se vedno bolj izobraževali, da bodo lahko postali člani samoupravnih organov.

Kolektiv rudarjev že zna gospodariti in vsak razume, da več zasluži, če nakoplje več ton premoga.

Samoupravni organi z upravo rudnika skrbijo, da rudnik nabavi več strojev; premog daje električno energijo, plin za kurjenje industrije. Premog predelujejo tudi v kemiji. Gradnja energo-kemičnega kombinata se bo začela v letu 1965. V Saleški dolini bodo rudarji nakopali v letu 1975 okrog 6 milijonov ton premoga.

Velenjski rudarji skupno z delavskim svetom in upravnim odborom ter upravo rudnika, ki ji že 14 let načeljuje tovariš Zgank, so dosegli zelo lepe

Vrbič Milena, 13 let: »Njegov hobi«.

uspehe pri izgradnji rudnika in mesta Velenja.

Imena predsednikov delavskih svetov in upravnih odborov, kakor tudi tovariša Zgan-ka, bodo napisana v zgodovini rudnika lignita Velenje.

BIĻA SEM NA ZASEDANJU CDS RLV

Precej nenavadne občutke sem imela, ko sem sedela z dvema pionirjema v dvorani delavskega sveta RLV. V resnici si nisem mogla predstavljati, kako poteka tako zasedanje. Veliko se danes govori o delavskih svetih. Zdi se mi, da sem vendar dobila nekaj vpogleda v njihovo delovanje.

Živahne medsebojne debate pred začetkom zasedanja je prekinil predsednik delavskega sveta tovariš Mravljak, ki je zasedanje otvoril. Že se je oglašil član delavskega sveta, obratni inženir: »Primanjkije nam delovne sile. Rudarji ne zmorejo nakopati toliko premoga, kolikor ga terja potrošnja. Letni proizvodni plan 3.000.000 ton so rudarji celo presegli, vendar še precejšnja količina manjka za zadovoljitev potrošnje. Največji odjemalec je TE Soštanj z 1.000.000 ton letno. Zaradi povečane proizvodnje energije potrebuje več premoga.« In še so se nizale težave. »Potrebno bi bilo nabaviti nov odkopni stroj, ki bi nadomestil precej delovne sile. Tudi stanovanj še ni dovolj. Brez teh pa ne bomo dobili novih delavcev.«

Pri tem, ko brezskrbno nalamo premog v peč, pač ne pomislimo, kaj vse se skriva za tem, preden pride to črno zlato iz podzemlja.

Tri dolge ure je trajalo razpravljanje o težavah, ki tarejo naš rudnik.

Ko sem zapuščala sejno dvorano, so mi v glavi rojile mnoge misli. Kar težka se mi je zdela glava od vsega tega, kar sem slišala. Marsičesa nisem razumela, res...

Le počasi spoznavam težave okrog sebe. Vendar sem si mislila: »Ljudje, ki so ustvarili to lepo moderno mesto, bodo premagali tudi sedanje težave.«

Rotovnik Meta, 6. a
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo,
Velenje

NA ZASEDANJU CDS RLV

Dne 6. februarja 1964 smo se trije učenci zbrali na stari direkciji rudnika, sedanji občinski skupščini Velenje, z namenom, da vidimo kako zaseda centralni delavski svet. Stopili smo v veliko dvorano. Sedli smo v zadnjo vrsto in čakali, kdaj se bo pričelo. Ljudje, ki so prihajali, so nas gledali z začudenjem, toda kmalu jim je bilo jasno, čemu smo prišli in so se nam smejali.

Tedaj se je pričelo. Zasedanje centralnega delavskega sveta je otvoril predsednik tovariš Mravljak Hubert. On in drugi so pojasnili članom delav-

skega sveta družbeni plan rudnika za leto 1964.

Pogovarjali so se, kako bi izboljšali pridobivanje premoga, na primer: nadaljevanje poizkusa pridobivanja in nakladanja premoga z novim ruskim in nemškim strojem, o izboljšanju sedanjega načina pridobivanja premoga in o širši uporabi stroja za izdelavo prog. Nadalje so govorili o proizvodnih zmogljivostih, o pomanjkanju premoga za široko potrošnjo in za elektrarno Soštanj, o pomanjkanju rudarjev za jamo in gradbenih delavcev. Potrebno je, da tud rudnik prične z 42 urnim delavnikom, ker je delo v jami zelo težko.

V Velenju je še pomanjkanje stanovanj za rudarje in jih je potrebno v letu 1964 zgraditi še več deset.

Velenjski rudarji so se obvezali, da bodo v letu 1964 nakopali 3.300.000 ton lignita ali 10.820 ton na dan, kot je predvideno v letnem družbenem planu.

Po obširni razpravi o družbenem planu smo zapustili zasedanje centralnega delavskega sveta in se tako delno seznanili z delavskim samoupravljanjem.

Člani centralnega delavskega sveta so še nadalje razpravljali o ostalih točkah dnevnega reda.

Zagoričnik Jana, 5. c
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo,
Velenje

BILI SMO V JAMI

Dne 27. februarja 1964 smo si ogledali zunanje prostore in notranjost RLV.

Nekaj sto metrov od vratarnice nas je pričakal tovariš Grebenšek. Povedal nam je nekaj podrobnosti.

Pod oblake se vzdiguje 42-metrski stolp, ki služi za prevoz ljudi in materiala. Ogledali smo si strojnico, ki služi za prevoz ljudi. Zatem smo stopili še v drugo strojnico. V njej so stroji, ki z železnimi vrvmi izvažajo po skipih iz jame premog.

Skip je velikanska posoda, v katero gre do 10 ton premoga. Neprestano šviga eden gor, drugi dol. Vse je elektrificirano. Ko skip prispe na vrh, se avtomatično izprazni, premog pa po mostu nadaljuje pot v klasirnico, kjer ga sortirajo na razne vrste.

Vrnili smo se pred pisarniško poslopje, od tu pa smo šli v prozivnico, kjer smo se preoblekli. Dobili smo bluze, pasove, čelade in svetilke. Ogledovali smo se, kakšni smo. Bili smo kot rudarji, seveda majhni. Vsak se je še podpisal v knjigo, nato pa smo šli k stolpu. Tovariš Grebenšek nam je dal potrebna navodila, nato pa smo se v tako imenovanih »košarah« spustili 375 metrov globoko pod zemljo. Obdajali so nas čudni občutki. Kmalu smo se ustavili. Izstopili smo. Nekaj sto metrov je bil obok cementiran.

Pot se je vlekla. Nekaj časa je nad nami ropotal premog, ki

so ga vozili v dvoveržnem transporterju. Naše električne svetilke so prijetno svetile v trdi temi. Čudili smo se, zakaj je v jami toliko vrat. Tovariš Grebenšek nam je povedal, da služijo ta vrata za regulacijo zraka.

Naenkrat smo slišali neko rahlo bobnenje. Pred nami se je pokazal gumijasti trak, ob katerem je stal delavec in izmed premoga pobiral drva. Pot se je vlekla in vlekla. Zdaj smo hodili po strmini, zdaj med tračnicami itd. Cementni obok je zamenjal železni ali leseni. Neki rov, po katerem je tudi tekla ozkotirna železnica, je bil tako poln toplega zraka, da se nam je obleka prijemala telesa. Čez nekaj trenutkov smo se ustavili. Tovariš Grebenšek se je poslovil od nas, nazaj grede pa sta nas spremljala dva rudarja.

Ko smo bili spet na soncu, pod milim nebom, sem začutil, kako težko delo imajo naši očetje, zato, da mi sodobno in dobro živimo.

V prozivnici oziroma lamparni nas je tovariš Ambrož še enkrat slikal. Vso opremo smo oddali v kabinet. Upravni odbor nas je pogostil še z malico.

Domov smo se vrnili veselo, saj smo vedeli, da je bil to za nas velik dogodek.

Poles Janko, 6. b
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo,
Velenje

BILI SMO V JAMI

V četrtek zjutraj smo se zbrali pred tržnico. Tam nas je čakal rudniški avtobus. Vstopili smo kot pravi rudarji, ki se vsak dan vozijo tod. Na novem jašku smo se pozdravili s tovarišem Grebenškom, ki nas je vodil skozi obrate rudnika, kjer se dan za dnem potijo naši očetje.

Najprej smo si ogledali strojni obrat, nato pa smo skozi majhna vrata prišli v veliko dvorano. Besede so se kar izgubljale v bučanju ogromnih strojev. Dobili so jih iz Maribora ter Kanade, da sedaj dan in noč navijajo vrvi za prevajanje skipa. Ogledali smo si tak skip od zunaj in videli smo, kako je z 10 tonami premoga pridrel na plan. V oblačilnici so nas preoblekli v prave, črne rudarje. Drug drugega kar nismo poznali v teh oblačilih s svetilkami in čeladami na glavah. Ko smo takšni vstopili v dvigalo, smo se poslovlili od dneva. Vsi smo napeto pričakovali, kdaj se bo dvigalo ustavilo in bomo videli temno podzemlje, o katerem smo že toliko slišali v šoli in doma. Skozi rešetke smo opazovali plasti, mimo katerih smo švigali. Zdelo se nam je, da smo popolnoma gluhi, kajti tu je zračni pritisk večji. Počasi se je dvigalo ustavilo. Stopili smo v širok rov. Objela nas je tema, a strah nas ni bilo, kajti električne lučke so dobro svetile. Tu so bili rovi še obzidani s cementom.

Hodili smo naprej. Tla so bila prašna, zato smo bili umazani. Sli smo mimo mnogih zračnih vrat. V tem rovu je bil velik prepih. A ko smo prišli v drug rov, nas je objela taka vročina, da smo težko dihali. Mimo nas je brzel tekoči trak, ki nosi dan in noč lignit na svetlo. Videli smo, kako težko je delo rudarjev. Vsi črni so v obraz in znojne kaplje jim polze po čelu. Spoznali smo, kako trd je rudarjev kruh in sklenili, da nikoli več ne bomo odvrgli skorjice in da bomo bolj spoštovali težko delo naših očetov.

Ko smo si dodobra ogledali jamske naprave, smo se poslovili od tovariša Grebenška in se mu lepo zahvalili, da nas je vodil in seznanil z delom rudarjev. Vstopili smo v dvigalo, ki nas je vse umazane in polne novih vtisov pripeljalo na svetel dan, kjer smo radostno zadihali sveži zrak.

Hohnc Branko, 5. c
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo
Velenje

BILI SMO V JAMI

V okviru Jugoslovanskih pionirskih iger: »Zakaj se življenje v moji komuni spreminja«, smo obiskali rudnik lignita v Velenju.

Ko smo prišli na novi jašek v Preloge, smo si najprej ogledali obe strojnici (za skip in za »šalo« - kletko, s katero se vozijo rudarji). Po ogledu teh prostorov smo se šli preobleči v rudarske delovne obleke. Potem smo dobili še luči z vso opremo.

Prišel je trenutek, ko smo stopili na »šalo« in se odpeljali v globino s hitrostjo šest metrov na sekundo. Nekateri, zlasti mlajše, je bilo strah, vendar pri večini tega ni bilo opaziti.

Na spodnji postaji »šale« smo izstopili in se napatili po večjih rovih. Tu je bilo kroženje zraka tako močno, da se je moral vodja — tovariš Grebenšek — prav pošteno potruditi, da je odpiral vrata, ki delijo hodnik na nekakšne prekate. Hodili smo ob transportnih trakovih, členkastih transporterjih in videli malo starejši način prevajanja — z vagončki.

Rovi so bili razsvetljeni, vendar so nam luči prav dobro služile.

Videli smo še novejši in starejši način podpiranja — z jeklenimi oziroma lesenimi podporniki — in žago. Prehodili smo nekaj rofov, šli malo levo in desno in spet smo se znašli ob dvigalu. Počakali smo na signal, vstopili v kletko in ta nas je zapeljala na površino. Oddali smo obleke in luči, potem pa smo dobili malico.

Zdelo se nam je, da smo šele odšli v jamo, pa je medtem minilo že kar precej časa.

Po obilni malici so šli nekateri iskati potrdila o tem, da smo bili res v jami, pravzaprav

v jašku, ki je (mimogrede povedano) globok 370 metrov. Zahvalili smo se tovarišu Grebensku, ki nam je omogočil ogled jame ter se napotili domov.

Planko Vlado, 8. a
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo,
Velenje

V RUDARSKEM MUZEJU

Med akcijo »Zakaj se življenje v mojem kraju oziroma komuni spreminja« se je napotila skupina učencev naše šole na velenjski grad oziroma v rudarski muzej, katerega so nedavno uredili.

Tovariš profesor Zavolovšek, ki nas je sprejel, nas je najprej seznanil s preteklostjo gradu.

Grad se prvič v zgodovini omenja leta 1275. Njegovi prvi lastniki so bili Kunšperški grofje. Leta 1473 je bil grad zavzet od Turkov. Pozneje so na glavnem portalu vpisali letnico 1558, ko je bilo zgrajeno obrambno obzidje. Iz te dobe je ohranjen tudi stolp, ki je eden najlepših renesančnih objektov v Sloveniji. Značilen je tudi vodnjak, ki je globok okoli 65 metrov in sega do talne vode (nivo Pake). Ljudsko izročilo pravi, da sta vodnjak kopala dva na smrt obsojena tlačana. Zadnji graščak je bil Corronini, ki je med okupacijo pobegnil v Italijo.

Leta 1958 je začel RLV obnavljati grad in njegove prostore. Preuredil ga je v rudarski muzej.

V prvih dveh sobah so prikazani vsi premogi in prakamenine slovenskih premogov-

nikov. Premogovniki so prikazani z biografskimi kartami, njihova proizvodnja pa z grafikoni. V sobi-jamomernici so razstavljene stare jamomerske naprave. V naslednji sobi smo videli najstarejše rudarske svetilke, uniforme in druge stroje. V drugem prostoru so bili vrtni stroji in strelno orodje. Videli smo, da je razvoj do danes zelo napredoval, saj smo videli še stare, lesene vozičke, v katerih so dolgo prevažali premog. Ogleдали smo si še različne naprave, merilne naprave, lesene cevi, stare črpalke in razne stare reševalne naprave.

Zelo zadovoljni in veseli ter polni novega znanja smo se zahvalili tovarišu Zavolovšku.

Smerc Olga, 7. a
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo,
Velenje

BILI SMO V RUDARSKEM MUZEJU

Pred nekaj dnevi smo odšli na velenjski grad. Tovariš Zavolovšek nas je najprej seznanil s preteklostjo gradu.

Pred 1200 leti je v gradu vladal grof Kunšperški. 1473. leta je bil grad zavzet od Turkov. Kasneje je bil obnovljen in ojačan. Dobil je obrambno zidovje, ki je eno najlepših objektov pri nas. Na glavnem portalu, pri vhodu za obzidje, je letnica 1558. Pogledali smo tudi na stolp. Ta ima konzolen venec z linami za polivanje smole, strelne line in renesančna okna. Obrambno obzidje je danes samo za okras. Pred 150 ali 200

leti so grad obnovili v romantičnem slogu. Naredili so okrasne stebre, ki so jih okrasili. Skrajšali so tudi vhod v grad. Naredili so prijazen, s streho krit mostiček. Na hribu so imeli bazen za kopanje. Značilen je tudi vodnjak. Leta 1958 je RLV začel grad obnavljati. Sedaj ima grad arkadno dvorišče in vodnjak. Rudnik je grad obnovil z namenom, da si v njem uredi muzej.

V sobah muzeja smo videli:

V prvih dveh sobah so razstavljene vse vrste premoga in prakamenine slovenskih premogovnikov. Premogovniki rjavega premoga: Trbovlje, Zagorje, Hrastnik, Laško... Rudniki so prikazani oziroma njihova proizvodnja je prikazana z diagrami. Velenjski rudnik je v letu 1963 prehitel vse ostale rudnike. Proizvodnja še narašča.

Premogovniki rjavega premoga so v Kanižarici, Kočevju, Senovem, Krmelju. Prikazani so na fotografijah. Opazili smo, da so stale nekoč ob premogovnikih barake, danes pa jih nadomeščajo bloki.

Črni premog kopljejo v Makolah, Vremskem Britofu in Sečovlju.

Večji premogovnik lignita je v Velenju.

V naslednji sobi so razstavljene jamske priprave. Teh je veliko; na primer stare merilne naprave, jamomerske karte in ostali instrumenti, ki jih potrebujejo v rudniku.

Naslednjo sobo so si izbrali za razstavo pripomočkov za pri-

dobivanje premoga. Videli smo svetilke. Najstarejše so bile oljenke, kasneje petrolejke, karbidarke, benzinke, sedaj pa imajo električne svetilke. Tam so bila tudi kladiva, svedrji za vrtnje vrtni, stroji in potrebno orodje.

V sobi za transport so razstavljene stari »vitlji«, stari leseni vozički, tesarsko orodje za izdelovanje podpore, priprave za zračenje, ventilatorji, vodovod, lesene cevi, stare črpalke. Pod oknom so bile stare reševalne naprave, stare zaščitne kape — »čelade«. Od daleč sem videla tudi sodobno oblečena rudarja.

Ogledali smo si sobo maket in slik. Neka velika slika je predstavljala »široko čelo«. Na sliki je 13 rudarjev pri delu v jami na »širokem čelu«. Podpora je železna. Rudarji imajo električne svetilke. Vsi so neprestano zaposleni. Po sredini teče transporter, kamor nalagajo lignit, trak pa ga odnese do dvigala »skipa«. Na sliki so vidni: kopači, vodja čela, strelni mojster z bencinko za merjenje plinov, dva moža, ki postavljata stojke in strojniki — To je bil zelo lep ogled.

Štajner Vlasta, 5. c
Osnovna šola
Miha Pintar-Toledo,
Velenje

SPOZNALI SMO DELO IN DELAVCE V KAMNOLOMU

V kamnolomu pelje cesta mimo naše šole v Skalalah pri Velenju. Ob njej teče tudi potok Sopota, ki izvira v Plešivcu. Ob Sopotu se vije tudi cesta.

Kamnolom obsega približno 0,5 km, visok pa je 50 m. Je precej strm. Delo v njem je zelo naporno. Kamenje so pričeli lomiti leta 1954, cesto pa so zgradili leto dni kasneje.

V kamnolomu lomijo apnenec in dolomit. 30 delavcev dela od jutra do večera. Imajo 8-urni delovni čas, lahko pa delajo tudi več in dobijo plačane nadure. Nekaj delavcev je sezonskih, nekaj pa domačinov. Zaposleni so na teh delovnih mestih: delovodja, miner, vrtnalci, nakladalci, strojniki, čuvaj in kurir. Delajo na normo. En delavec nakoplje v osmih urah 6 kubikov peska. V poletnem času nalomijo in zdrobijo na mesec 7.000 kubikov peska, v zimskem času pa 2000 kubikov. Povprečni zaslužek delavca v kamnolomu je 45.000 din.

Pri delu rabijo vrtnalke naprave na stisnjen zrak, v manjši meri pa tudi na električni tok, kar pa je zelo nevarno. V kamenje zavrtajo s kompresorjem 3 do 5 m dolge luknje, v katere naložijo razstrelivo, da se skale zdrobijo. To kamenje naložijo potem na vagončke. Če je kamen prevelik, ga s kladivom še prej zdrobijo. Z vagončki vozijo kamenje v drobilnico. V njej sta dva drobilca iz trboveljske strojne tovarne. Ta drobita kamenje, ki pada v skladišče. Od tam ga po žlebih nalagajo na avtomobile. Večje

Štravs Jožica, 11 let »Na preži«.

ORGANIZACIJA DELA V TOVARNI »GORENJE«

V okviru JPI smo si v sredo, dne 22. jan. 1964, ogledali tovarno »Gorenje«.

Podjetje so ustanovili 1957. leta v Sempetru v Savinjski dolini. Štedilnike so izdelovali ročno, saj so jih na mesec naredili komaj 30.

Cez leto dni so se zaradi pomanjkanja prostorov preselili v vasico Gorenje. Tu so si nabavili nekaj strojev in stiskalnice. V začetku je bilo zaposlenih 80—100 ljudi.

Poleti 1. 1960 se je podjetje preselilo v Velenje. Prvo leto je bilo zaposlenih 150 delavcev in so imeli 500 milijonov dinarjev čistega dohodka. Leta 1962 so zaposlili 400 ljudi in

(Nadaljevanje z 9. strani)

kamnne nalagajo s posebnimi škarjami ali kleščami na avto, da s tem olajšajo delavcem delo. Drobilec zdrobi v eni uri 15 kubikov kamenja.

Iz kamnoloma ga vozijo s kamioni in traktorji. En kamion ga navadno pelje 4 kubike. Teža enega kubika peska je 1600 kilogramov, stane pa 1600 din. Debelejše kamenje je cenejše. En kubik stane 1400 din.

Material iz kamnoloma uporabljajo za gradnjo cest in stavb. Na veliko ga ne prodajajo, ker ga imajo še za svoje potrebe premalo.

Delavci so pri delu zaščiteni s primerno obleko, čevlji, kapo in rokavicami. Na delovnem mestu visoko v kamnolomu morajo biti privezani. Povsod imajo napisana opozorila, naj se pri delu pazijo, naj gredo pri streljanju v zaklonska, naj se ne obežajo na vagončke itd.

Nesreče pri delu je malo, ker se delavci pazijo. Ena smrtna nesreča je bila leta 1957. Poškodbe so; udarec s kamnom, s kladivom in podobno.

Pri delu jih ovirajo: dež, huda vročina in mraz.

V zimskem času gredo sezonski delavci na svoje domove, ostali pa v zimskem času pripravljajo za prihodnje poletje, popravljajo stroje, nalomijo pa tudi nekaj kamenja.

Pri kamnolomu ni primernege upravnega poslopja; temu služi le stara baraka. V prihodnosti bodo zgradili novo poslopje. Povečali bodo tudi kamnolom. Verjetno bo kamnolom obstajal še 10 do 15 let, ker so takšne tudi potrebe.

Osnovna šola M. P. — Toledo podružnica Škale

imeli 1 milijardo 200 milijonov čistega dohodka; leta 1963 je bilo že 600 ljudi in so imeli 3 milijarde čistega dohodka. Za letos planirajo 4 milijarde 300 milijonov čistega dohodka, za l. 1965 pa 5 milijard 800 milijonov. Do leta 1966 naj bi dosegli okoli 8 milijard čistega dohodka.

Najprej smo si ogledali emajlirnico. Največ prostora zavzemata dve velikanski peči. Rabijo jih za žganje emajliranih delov. V eni peči kurijo s tekočim gorivom, druga pa je električna.

Na eni strani dvorane so korita za namakanje delov v emajl. Ko je žgan, postane črn. Na drugi strani se vrste kabine, kjer dele škropijo z belim emajlom. Ti deli gredo v peč, kjer se emajl posuši, vendar nima leska. Potem dajo posušene emajlirane dele v električno peč. Po končanem žganju dobijo emajlirani deli lesk.

Po številnih stopnicah smo prišli v drugi prostor, kjer izdelujejo iz pločevine posamezne dele. Tu ne manjka raznih stiskalnic. Največja je nemška, saj predmete stisne s težo 400 ton. Delo gre vsem hitro od rok, saj vsak opravi le majhen del vsega dela. Številni stroji delajo tak hrušč, da samega sebe komaj slišiš.

V tretjem prostoru montirajo posamezne dele, iz katerih kmalu nastanejo štedilniki.

V veliki dvorani so tekoči trakovi, po katerih tečejo štedilniki od rok do rok. Neutrudljive žene delajo neprenehoma; delajo z vso potrpežljivostjo in novi in novi štedilniki romajo izgotovljeni skozi vrata. Na koncu dvorane imajo svoj prostor delavke, ki sestavljajo plinske štedilnike in kuhalnike. V dolgem in ozkem prostoru sestavlja okoli 20 delavk električne štedilnike. Štedilniki se vozijo po tekočem traku in vsaka delavka opravi določeno delo. Po dvigalu se venomer novi in novi štedilniki spuščajo v pritličje in od tam romajo na avtomobilih in vlakih v Avstrijo, Poljsko, Madžarsko in celo Afriko.

Za štedilnike, izdelane v Gorenju, se zanimajo celo večje države, kot n. pr. Amerika in SSSR.

V Gorenju izdelujejo: električne in plinske štedilnike, dodatne peči na trda goriva in električne in plinske kuhalnike.

V podjetju Gorenje se proizvodnja hitro dviga, saj so lani

naredili 40 tisoč BES štedilnikov, 20 tisoč dodatnih peči, 3 tisoč plinskih štedilnikov in 7 tisoč kuhalnikov.

Cez nekaj tednov se bo podjetje preselilo v nove prostore, kjer bo še več strojev in tako bodo povečali proizvodnjo.

Pred leti so tudi v Gorenju uvedli delavsko samoupravo. Delavci so razdeljeni v pet ekonomskih enot, ki volijo izmed sebe delavski svet, ta pa upravni odbor.

Dobro imajo organizirano zdravstveno pomoč, saj visi v vsakem obratu omarica s sanitetnim materialom; sicer pa so nesreče redke, ker je delo zavarovano. Delavci sami plačujejo prispevek, takoimenovano samopomoč.

Krulej Maks, 6. a

RAZVOJ PODJETJA »GORENJE«

Tovarna se je razvila iz majhne obrtne delavnice. V tem skromnem začetku so izdelovali sadne mline, mlatilnice, kot postransko dejavnost pa odkop bele glin in pridobivanje zelenega kamna »groha«. Proizvodnja štedilnikov je imela tovarna »Tobi« v Bistrici pri Mariboru. S pričetkom proizvodnje električnih gospodinskih aparatov in z izdelovanjem štedilnikov in sobnih peči na trda goriva je nadaljeval Agroservis v Sempetru. Na priporočilo okrajnega ljudskega odbora v Celju, da naj se to podjetje ukvarja s popravilom in vzdrževanjem kmetijskih strojev in motornih vozil, se je proizvodnja štedilnikov in peči nadaljevala v kovinskem podjetju Gorenje. Pogoji za delo v Gorenju so bili težki, ker je bilo podjetje majhno in ni bilo mehanizirano. Po spojitvi s Tobijem v Bistrici se je poslovanje vidno izboljševalo. Število delavcev je pričelo naraščati, še bolj strmo pa se je dvigala proizvodnja in dosegla pred preselitvijo v Velenje 480 milijonov čistega dohodka.

Proizvodnja je prerasla prostore, treba je bilo misliti na gradnjo novih prostorov ali pa na preselitve drugam. Tovariš direktor rudnika Velenje Zgank in tovariš ljudski poslanec Leskovšek-Luka sta predlagala, naj se podjetje preseli v Velenje v stare rudniške kopalnice. Kolektiv je predlog sprejel in tako se je podjetje v mesecu maju 1960 preselilo v Velenje. Nadaljnji razvoj podjetja glede prostorov je bil za nekaj časa

rešen. Poleg preselitve se je proizvodnja dvigala in je tovarna dosegla proizvodno vrednost 548 milijonov din. Istega leta je tovarna dobila nov naziv podjetja »Tovarna gospodinske opreme Velenje«. V letu 1961 se je proizvodnja povečala na 1 milijardo 4 milijone din. V letu 1962 so povečali proizvodnjo na 1 milijardo 425 milijonov din. V letu 1963 se je proizvodnja povečala za 100 % in dosegla 3 milijarde 200 milijonov din. Zaradi rasti števila delavcev in tako velikega dviga proizvodnje so postali prostori spet pretesni.

V zadnjih letih je podjetje osvojilo več novih proizvodov. Izdelujejo: električne in plinske štedilnike, plinske in električne kuhalnike in dodatne peči na trda goriva. Nujno so se morali odločiti za gradnjo nove tovarne ter pričeti z njo. Po planu naj bi bila tovarna zgrajena ter naj bi pričela z redno proizvodnjo konec junija 1964.

V sedem letnem planu, ki ga je tovarna izdelala, naj bi v novih prostorih dosegli proizvodno vrednost 20 milijard din. Trenutno zaposluje tovarna 600 delavcev. Pri proizvodni vrednosti dvajsetih milijard pa bi morali zaposliti 1.100 delavcev, od tega bi bilo največ žensk. Zenske delovne sile je v Velenju mnogo. Ker so v tovarni že sedaj zaposlene ženske, podjetje s tem rešuje vprašanje zaposlitve žensk v Velenju.

Rosenstein Stanka, 5. a

PREGLED RAZVOJA PODJETJA

1. Kdaj so ustanovili podjetje?
— Podjetje so ustanovili leta 1957 v Sempetru.
2. Število zaposlenih?
— Tedaj je bilo zaposlenih okoli 80 ljudi.
3. Kako so proizvajali v vasici Gorenje?
— Leta 1958 so se preselili v vasico Gorenje in tu dobili nekaj strojev in stiskalnice. Večina artiklov so izdelali ročno.
4. Kaj so proizvajali?
— Proizvajali so peči in enostavne štedilnike na trdo kurivo.
5. Kam so pošiljali?
— Artikle so prodajali na domačem trgu in po vsej Jugoslaviji.
6. Kdaj so se preselili v Velenje?
— V Velenje so se preselili leta 1960.
7. Koliko je bilo takrat zaposlenih?

— Takrat je bilo zaposlenih 150 ljudi; leta 1960 je bilo zaposlenih 200 ljudi; leta 1962 je bilo zaposlenih 400 ljudi; leta 1963 pa je bilo zaposlenih 600 ljudi.

8. Naraščanje proizvodnje?

— Leta 1959 so imeli 500 mil. čistega dohodka, leta 1962 so imeli 1 milijardo 200 milj. čistega dohodka, leta 1963 so imeli 3 milijarde čistega dohodka. Za letos planirajo 4 milijarde 800 milj. čistega dohodka. Za leto 1965 planirajo 5 milijard 800 milj. čistega dohodka. Do leta 1966 naj bi dosegli okoli 8 milijard čistega dohodka.

9. Mehanizacija?

— V tovarni je mnogo strojev, stiskalnic in peči za emajljanje sestavnih delov.

10. Delavsko samoupravljanje?

— Tovarna je razdeljena v pet ekonomskih enot, ki volijo delavski svet in upravni odbor.

— Imajo dobro zdravstveno zaščito, saj v vseh oddelkih visijo omarice s sanitetnim materialom.

12. Nesreče?

— V zadnjih letih ni bilo hujših nesreč. Nesreče se zgodijo zgolj zaradi neprevidnosti delavcev.

Poles Janko, 6. b

IZDELKI TOVARNE GORENJE

V okviru Jugoslovanskih pionirskih iger smo obiskali tudi tovarno štedilnikov Gorenje. Pred vhomom nas je sprejel tovariš Okretič Ivan, ki nas je popeljal v prostore tovarne. Ko smo odprli vrata v Gorenje, nam je na uho udarilo močno bobnenje peči in tekoče gorivo. V peč, ob določenem času na stojalih iz posebnega železa, potisnejo z emajlom poškopljene dele. Ta peč doseže 800 stopinj vročine. V peči se deli ožgejo. Vdelajo jih v notranjost štedilnikov. V emajlirnici je tu di avtomatična peč, ki jo upravljajo najbolj sposobni delavci. Imajo dva mešalca za emajl. V prvi mešalec lahko dajo 500 kg emajla, v drugega pa 400 kg emajla. V istem prostoru je tudi električna peč, skozi katero teče tekoči trak. Nanj polagajo že poškopljene dele štedilnikov. V tej peči se deli suše. V emajlirnici so tudi škropilnice, v katerih sestavne dele poškopijo z emajlom.

Potem potisnejo v električno peč, kjer se emajl raztopi, da se pozneje sveti in postane trd.

V naslednjem prostoru so stiskalnice, ki imajo moč od 200 do 400 ton. V stiskalnicah obdelujejo iz pločevine dele za štedilnike. V tem prostoru so tudi stroji, s katerimi obdelujejo pločevino in železo za obdelavo v stiskalnicah.

Ogledali smo si tudi montažni oddelek. V montažnem oddelku so na vozičkih štedilniki, ki potujejo od delavca do de-

lavca. Pri vsakem vozičku stoji po en delavec. Vsak delavec opravi svoje delo in voziček s štedilnikom pošlje naslednjemu. Tu montirajo tri vrste štedilnikov: električne in plinske štedilnike in štedilnike na trdo gorivo ter električne in plinske kuhalnike. Stikala in plošče dobivajo iz Cerknega, V montažnem oddelku dela največ žensk.

Opis tipa 420: razlikuje se od tipa 410 samo po tem, ker ima tri grelne plošče. Zraven tega

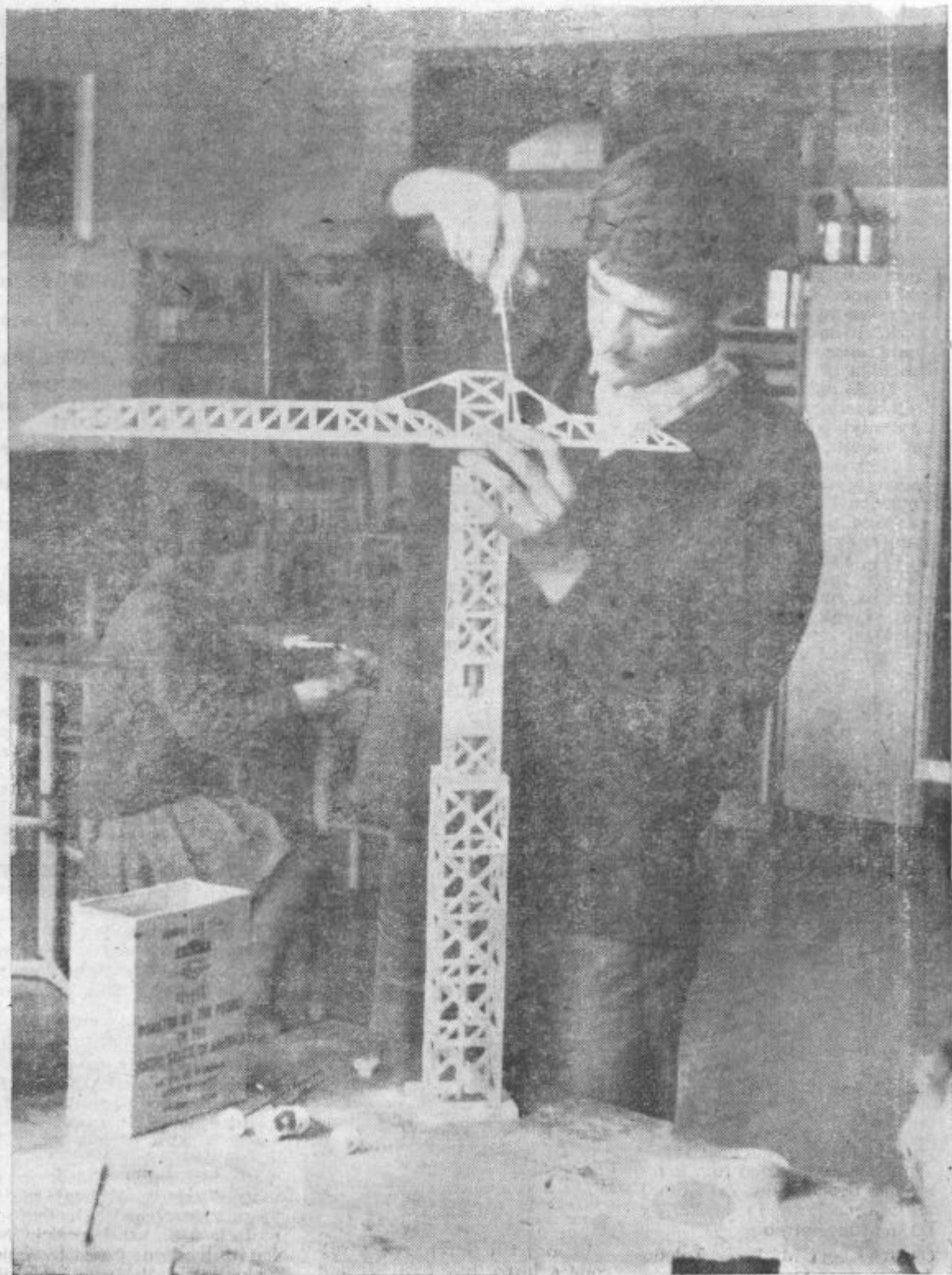
izdeluje tovarna štedilnike brez okenc v pečicah. Opis pečice: pečica je črno emajlirana, vgrajene ima grelce s skupno močjo do 1800 W, ki so razporejeni tako, da je v peči ravno prav toplote. Če je v peči nad 300 stopinj, se tok avtomatično izklopi. Grelci so izolirani, zato

grejejo samo znotraj.

Opis tipa 410: štedilnik 410 ima štiri grelne plošče, je belo emajliran, na peči ima jensko steklo s toplomerom, a na vrhu ga pokriva lepo oblikovan pokrov.

Poles Janko 6. b
in Zakošek Boris, 6. b

„GORENJE“

Cerar Anica, 14 let: »Danes zase — jutri za druge«.

»RUDAR« — JPI — 23. X. 1964 — Stran 11

Energo - kemični kombinat Velenje

Sestavili, zbrali in uredili člani razredne skupnosti VII. c na osnovni šoli GUSTAVA ŠILHA Velenje.

Uredniški odbor: Pajek Alenka, Resnik Zorica, Vrbič Milena, Cerar Anica, Masterl Irena.

IZGRADNJA EKK

Slovenija ima zelo veliko manjvrednega premoga. Posebno bogato ležišče premoga ima Velenje z zalogo okrog 700 milijonov ton. Prevoz manjvrednega premoga, lignita, je zelo drag. Vsebuje 45% vode in 8% pepela. Zato strokovnjaki že dalj časa študirajo, kako najceneje prevažati energijo, ki je v premogu. Strokovnjaki so izdelali načrt, po katerem se bo vplinjival premog. Plin, ki bo imel 4.200 kalorij na cm³ bo lahko služil za razne visoke peči v industriji in za kurjavo v gospodinjstvu. Vzoredni proizvodi bodo preko raznih kemičnih postopkov služili kot krma za živino, gnojila in drugi proizvodi, ki služijo za široko potrošnjo. Ker nam je znano, da se bo po navedenem postopku koristila tudi energija v Velenju, smo se obrnili na pomočnika direktorja EKK, ing. BOŽICA, da nam da nadaljnje informacije za nas in za celo Slovenijo, o tako interesantnih proizvodih.

Energo-kemični kombinat so začeli graditi leta 1962 in bo dograjen 1970. leta. Ker plin, ki ga bodo pridobivali, še ne bo popolnoma čist in bo vseboval še CO₂, katran, katranska olja, ga bo treba prečistiti. Čisti plin bo imel 4.200 kalorij na cm³. Letna proizvodnja tega plina bo znašala pol milijona. Ker pa bo tega plina za občino Velenje preveč, ga bodo po ceveh — plinovodih s premerom 15 do 40 cm spuščali z velikim pritiskom v ostala večja mesta Slovenije. Plinovodi bodo dolgi 250 km in bodo napeljeni v vsa večja mesta, v katerih bodo stare plinarne propadle in služile le v največji sili. Plinovodi bo-

do potekali pod zemljo, le preko rek po zraku.

Z izgradnjo EKK bo dobila Slovenija, predvsem pa mesto Velenje, velik vir dohodkov, prebivalci Velenja večjo možnost zaslužka in s tem tudi zvišanje standarda.

LASTNOSTI — NAČIN IN UPORABA KARBAMIDA — UREJA

Karbamid je kemična spojina, ki v čisti obliki predstavlja brezbarvne kristale brez vonja in okusa, ki se topijo pri 132,4 stopinj C.

Tehnični karbamid je bele ali rjave barve v različnih kristalnih oblikah in sicer v velikih in majhkih kristalih.

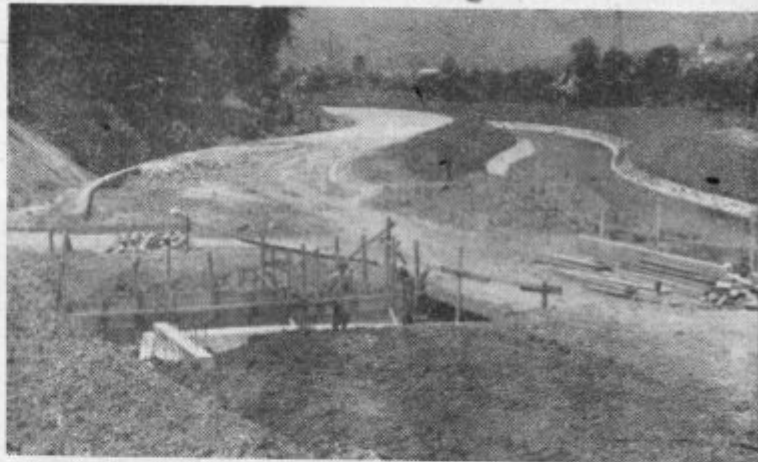
Poleg tehničnega karbamida imamo še karbamid za hrano prežvekovalcev, in sicer v prahu. Čisti karbamid vsebuje 76,6% dušika. Karbamid (urea) uporabljamo v kmetijstvu kot umetno gnojilo, za hrano prežvekovalcev, v gospodarstvu pa za lake, izdelovanje plastične mase in plastičnih predmetov ter vlaken in za ostalo uporabo.

Pri nas v Jugoslaviji so velike potrebe po karbamilu, saj rabimo v industriji 10.868.000 t karbamida.

Od tega za:

velikokemijsko industrijo	1.000.000 t
za lepila in lake	8.835.000 t
za predelavo pa	1.033.000 t

Tako vidimo, da nam samo v industriji manjka 10.868.000 t karbamida, v kmetijstvu pa za gnojilo in krmo rabimo 251.000 t karbamida. Danes se pojavljajo naslednji zainteresirani proizvajalci, ki imajo pogoje za proizvodnjo kombinata v Jugoslaviji:

Regulirani del Pake

EKK Velenje	45.000 t letno,
Kem. industrija	
Pančevo	60.000 t letno,
Rudarsko-kemijski kombinat Tuzla	55.000 t letno.

POGOVOR S ŠEFOM SEKTORJA ZA UREO, tov. ing. agr. PAJENKOM

1. »Koliko let že delate na vašem službenem mestu?«

»Na tem službenem mestu sem sedaj tretje leto.«

2. »Ali ste zadovoljni s tem poklicem?«

»Ne!«

3. »Zakaj ne?«

»Zato, ker je premalo razumevanja za to vedo.«

4. »Prosim, če bi povedali še nekaj o vašem poklicu in kakšna izobrazba je za to potrebna?«

»Delo zahteva veliko raziskovanj in raziskovalnih instrumentov, ki jih pa ni dovolj na razpolago.«

5. »Za kakšen poklic bi se pa ponovno odločili?«

»Ponovno bi se odločil za medicino.«

KMETIJSKO GOSPODARSTVO SALEK — POSKUSNO POSESTVO

Poskusno posestvo Salek se ukvarja predvsem z živinorejo. Ima tudi nekaj obdelovalne zemlje, nekaj pašnikov in gozdov.

Na poskusnem posestvu ima jo moderno urejen hlev z mlekarno. Molzejo vse strojno. V tem hlevu je okoli 170 glav živine. Krave krmijo predvsem s silažno krmo. To pripravijo iz zelene koruze, pšenice, trave in raznih soli. Poleg silosa jim pokladajo tudi suho seno in močna krmila. V letni sezoni pa se krave pasejo. Dnevno namolzejo koli 1000 l mleka. Vse gre v prodajo. Posestvo zaposluje precej delavcev. Srečuje se tudi z nepredvidenimi težavami.

vami. Takšen problem je — preskrba z vodo. V poletni sezoni jo črpajo v reki Paki ali pa dovažajo z gasilskimi avtomobili in traktorji.

Sedaj je v gradnji novo gnojišče, ki bo zelo moderno urejeno.

Posestvo se ukvarja tudi s poljedelstvom in sadjarstvom. Ima zelo raztreseno posest (Turn, Salek, Družmirje, Ravne, Smartno ob Paki). V sklopu tega posestva je tudi rastlinjak, ki ga ogrevajo po toplu vodu.

1. VI. 1963 se je poskusno posestvo priključilo EKK, ki bo preizkušal na tem posestvu razna škropiva in umetna gnojila. Naloga posestva pa je, da zalaga trg z mlekom, sadjem in zelenjavo.

INTERVJU S TOVARIŠEM JOZETOM LEMPLOM, uslužbencem poskusnega posestva

1. »Koliko časa opravljate to službo in ali ste zadovoljni z njo?«

»S to službo sem zadovoljen, opravljam pa jo pol drugo leto.«

2. »Kakšna izobrazba je potrebna za vaš poklic?«

»Za moj poklic je potrebna nižja kmetijska šola, poleg tega pa sem obiskoval tudi razne strokovne tečaje.«

3. »Koliko glav živine je v tem hlevu in koliko l mleka gre dnevno v prodajo?«

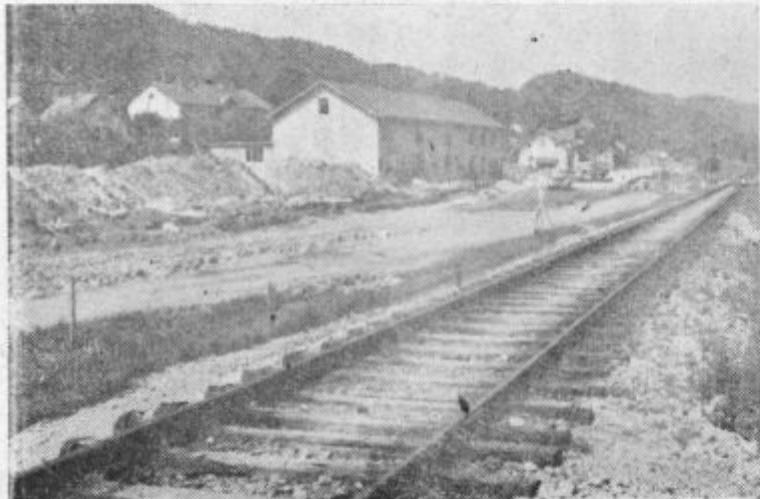
»V tem hlevu je 165 glav živine. Dnevno prodamo od 1000 do 1200 l mleka.«

4. »Ali prodajate samo mleko ali tudi druge mlečne proizvode?«

»Prodajamo tudi smetano, skuto in maslo.«

5. »Ali boste še povečali število glav živine?«

»Kupili bomo še toliko glav, da bomo napolnili hlev, v kate-

Gradnja nove ceste

rem je 176 stojišč.

6. »V poletni sezoni se krave v glavnem pasejo, koliko ha pašnikov imate?»

»Imamo 21 ha pašnikov.»

7. »Ali ima posestvo tudi kaj obdelovalne zemlje?»

»Posestvo ima 200 ha njiv.»

8. »Ali imate tudi vse stroje, ki so potrebni pri obdelavi?»

»V glavnem imamo vse stroje, nekaj pa jih bomo še nabavili.»

9. »Koliko ljudi je zaposlenih v tem hlevu?»

»V tem hlevu je zaposlenih 11 ljudi.»

10. »Krave krmite tudi s senom in krmilnimi mokami. Koliko kg sena in koliko kg močnatih krmil dobi dnevno vsaka krava?»

»Povprečno 6 kg sena in 4 kg močnatih krmil.»

11. »Koliko približno je stala gradnja tega hleva?»

»Ta hlev smo pričeli graditi leta 1960. Gradnja (samo hleva) je stala 49 milijonov din, s silosi vred pa 60 milijonov din.»

12. »Najlepša hvala za odgovore, pri delu pa vam želimo še mnogo uspeha!»

POGOVOR S TOV. JAKLIČEM VODJEM VELENJSKE VRTNARIJE

V sklopu poskusnega posestva je tudi rastlinjak, ki ga ogrevajo po toplovodih.

1. »Koliko let že delate na vašem delovnem mestu?»

»35 let!»

2. »Ali ste zadovoljni z vašim delovnim mestom?»

»Ja!»

3. »Ali bi se ponovno odločili za ta poklic?»

»Ne!»

4. »Zakaj ne?»

»Človek mora biti rastlini stalno na razpolago, ponoči in podnevi, ob osmih zjutraj ali pa ob dvanajstih ponoči, ravno tako kot zdravnik svojim pacientom. Nimam prostega časa.»

5. »Kdo skrbi za rastline in koliko ljudi je zaposlenih na vrtnariji?»

»Za rastline skrbijo vsi člani naše vrtnarije, vodstvo in organizacija, predvsem pa tisti, ki imajo z njimi potrpljenje in rastline ljubijo. Sedaj dela pri nas 40 delavcev in delavk. Od teh 20 % kvalificiranih, 5 % polkvalificiranih, ostalo pa je nekvalificirana delovna sila.»

6. »Po kakšnem planu delate sedaj?»

»Sedaj delamo po 7-letnem proizvodnem planu in se trudimo, da ga bomo pravočasno izpolnili.»

7. »Ali imate pri vas tudi kakšno kritično stanje?»

»V toplovodnem rastlinjaku smo imeli januarja zelo kritično stanje, ker so nam saje iz TE popolnoma prekrile rastlinjak in so imele rastline premalo svetlobe. Toda sedaj je vse dobro in imamo v rastlinjaku kumarice, ki bodo prišle na trg istočasno kot paprika. Takrat bomo dali na trg tudi špinačo, solato, redkvice ter razne okrasne rastline...»

8. »Koliko okrasnih rastlin pa imate?»

»Različnih trajnic 250 vrst, različnih grmov 35 vrst, različnih iglavcev 10 vrst (med njimi tudi srebrno smreko), različnih dreves 15 vrst, različnih lončnic 35 vrst.»

POGOVOR S TOV. KRALJEM UPRAVNIKOM POSKUSNEGA POSESTVA

1. »Kakšna je naloga poskusnega posestva?»

»Naloga poskusnega posestva EKK je dvojna:

a) Na tem posestvu izvršuje EKK poizkuse z ureo in to z ureo kot krmilom in ureo kot gnojilom.

Poizkusi z ureo na poskusnem posestvu naj bi pokazali praktično uporabo in vrednost ureje v kmetijski proizvodnji. Na posestvu se bodo izvajali poizkusi na veliko.

b) Posestvo ima nalogo, da s kmetijskimi proizvodi preskrbuje in zalaga delavska centra Šoštanj in Velenje. Klimatske prilike, lega zemljišč, so primerne za živinorejsko proizvodnjo. Zato je tudi glavna panoga poskusnega posestva živinoreja. Posestvo redi predvsem kravje molznice, zato da sta z mlekom založena omenjena delavska centra. Potrebe po zelenjavi narekujejo posestvo, da se bavi tudi z vrtnarsko proizvodnjo. K temu prispeva posestvo iz leta v leto v vse večji meri. Torej sta glavni panogi kmetijske proizvodnje na posestvu: živinoreja in vrtnarstvo.

Ti dve proizvodnji se ujemata tudi s potrebami Šoštanja in Velenja.»

2. »Ali imate vtis, da se vam je ta naloga posrečila?»

»Ne moremo trditi, da se nam je naloga preskrbe Šoštanja in Velenja z zelenjavo in mlekom popolnoma posrečila. Zaenkrat lahko rečemo le toliko, da nam je uspelo to, da v Šoštanju in Velenju ni več čutiti pomanjkanja mleka v zimskem času kot je bilo to v vseh povojnih letih.»

Mleka je torgj za trenutno potrošnjo nekako dovolj, manjka pa veliko mlečnih izdelkov.

Mlečnih izdelkov manjka zato, ker obrat nima predelovalnih strojev in hladilnika. Sploh manjka v dolini manjše mlekarne, kjer bi se mleko predelovalo v mlečne proizvode.

Ali bi bila nabava strojev oziroma opreme mlekarne ekonomična ali ne za količine mleka, ki ga je možno predelati na našem živinorejskem obratu, je drugo vprašanje, ki ga pa v tem razgovoru ne moremo rešiti.

Dejstvo pa je, da velenjski in šoštanjski potrošniki terjajo izboljšanje preskrbe z mlečnimi proizvodi in da bo treba k temu na nekakšen način pristopiti. Rešitev tega vprašanja pa presega možnosti poskusnega posestva. V Velenju je treba zgraditi tudi mlečno restavracijo, pri čemer bo morala dati svoj delež tudi komuna.

Kar se tiče preskrbe z zelenjavo se ta iz leta v leto izboljšuje. Kljub toplemu rastlinjaku nismo uspeli zagotoviti preskrbe s svežo zelenjavo. Tu čaka naše kmetijske strokovnjake vrtnarje, še naloga, da iz obstoječih vrtnarskih objektov »iztisnejo« vse tisto, kar bi morali vrtnarski objekti dati. Upamo, da bo v teku dveh let uspelo našim vrtnarjem velenjsko tržišče z zelenjavo založiti tako, da ne bo po zelenjavi ne v zimskem ne v letnem času pomanjkanja. K temu bo precej pripomogla nova zunanja trgovina (poljska vrtnarija), ki jo bo posestvo zgradilo v naslednjih dveh letih.»

3. »Ali mislite, da je zaloga mleka za naše potrošnike zadostna?»

»Na to vprašanje smo deloma odgovorili že v prvem vprašanju in dodamo samo to, da bo s pridobitvijo novih zemljišč v družbenem sektorju kmetijstva povečana tudi krmna baza in bomo tedaj lahko gojili več krav, ba do proizvodnje mleka narastla. Tako upa-

mo, da bodo potrošniki preskrbljeni z mlekom tudi tedaj, ko bo potrošnja mleka v Šoštanju in Velenju večja zaradi večjega števila prebivalcev.

4. »Kako je s kvaliteto mleka?»

»Kvaliteta mleka s tukajšnje posestva je odlična. Naše mleko ima preko 4 % maščobe. Res je, da mleko ni pastilizirano, je pa zaradi strojne molže silno higienično. Mleko se pri strojni molži preceja skozi posebne filtre, zaradi česar se zniša število škodljivih mikrobov.»

5. »Ali bosile v bližnji bodočnosti v Velenju odprli mlekarne, ki nam bo nudila vse mlečne izdelke in pastilizirano mleko?»

»Tudi na to vprašanje je naznanjen odgovor v prvem vprašanju. Ustanovitev mlekarne oziroma mlečne restavracije v Velenju, je stvar širše šaleške skupnosti in upamo, da se bo k temu v kratkem času pristopilo.»

V tem pogledu so bili že razgovori med posestvom in celjsko mlekarne: naše mleko bi oddajali v celjsko mlekarne, nazaj bi pa dobivali pastilizirano mleko in druge mlečne izdelke, kar bi preko tukajšnje trgovske mreže in mlečne restavracije prodajali potrošniku.»

6. »Ali se vam zdi, da so cene v primerjavi s kvaliteto blaga ugodne za potrošnika?»

»Lahko rečemo, da je cena mleka v Velenju najnižja, vsaj v Sloveniji, glede na omenjeno toliščo pa sploh nizka.»

Za ceno zelenjave v Velenju ne moremo trditi, da bi bila najnižja v Sloveniji, niti ni najvišja. Pri tem moramo upoštevati, da so stroški s pridelavo v Velenju višji kot marsikje drugje. To še posebno velja za zelenjavo iz toplih rastlinjakov, za katere je bila vložena zelo visoka investicija. Prav zato bi težko obljubili, da bodo kdaj cené zelenjave v Velenju nižje kot so sedaj.»

Komunalno obrtni center Velenje

Pri izvedbi naloge je sodeloval aktiv ZMS na osnovni šoli GUSTAVA SILIHA Velenje.

Uredniški odbor iz vrst mladincev: OREŠNIK Borivoj, GERSAK Peter, NAGLIČ Zlatko, RIBIČ Ivan, PODPEČAN Erna, KODELA Tanja in DEMŠAR Milenka.

Za vse podatke in razgovore se zahvaljujemo direktorju komunalno obrtnega centra, tov. MAVSARJU in ostalim, ki so prispevali k naši nalogi z razgovori.

Pod naslovom ZAKAJ SE NAS KRAJ SPREMINJA smo se odločili, da opišemo KOMUNALNO OBRITNI CENTER VELENJE. Potrkali smo na vrata

uprave in povprašali tov. direktorja o zgodovini podjetja, o delu, ki ga ima podjetje in o načrtih za prihodnost.

ZGODOVINA PODJETJA

Pred desetimi leti so v Velenju osnovali podjetje VEKO. Podjetje je skrbelo za javno razsvetlavo, za ceste, kanalizacijo, vodovod, zelenice in ostale usluge prebivalcem.

Ob ustanovitvi je podjetje zaposlovalo 34 ljudi. Podjetje VEKO pa časoma ni več zadostovalo potrebam, zato so leta 1957 ustanovili Komunalno obrtno podjetje Velenje z nara-

menom, da se vzporedno z razvijajočim se mestom, razvija tudi komunalna dejavnost. Zato se je k podjetju pridružil še del šoštanjkega GRADBENIKAKA in zopet je bil otežkočen nadaljnji razvoj komunalne dejavnosti. Zato se je podjetje 1. maja 1961. leta razcepilo v dve veji:

VEGRAD in današnji Komunalno obrtni center Velenje.

Podjetje se je ob ustanovitvi borilo z velikimi težavami. Cutiti je bilo pomanjkanje kadra, obratnih sredstev, posebno pa mehanizacije. Kljub vsem težavam pa je podjetje doseglo s prizadevanjem celotnega kolektiva na področju gradbeništva že dobre uspehe, posebno v letu 1963, ko je povečalo svoj bruto produkt preko 80 %.

KOMUNALNO OBRATNI CENTER VELENJE

Skrbi za vse obrtno uslužnostne dejavnosti, t. j. čuvanje zelenic, oskrbovanje in gradnje cest, ima skrb za javno razsvetljavo, za vodovod, za oskrbovanje pokopališč, poleg tega pa ima na skrbi vse frizerske salone v občini, ki jih je pet, vse krojaške (tri) in čevljarške delavnice.

Danes zaposluje podjetje 160 ljudi, od čuvarjev zelenic, vodovodnih instalaterjev, pa do cestnih uslužbencev, ki skrbijo za red in snago na naših cestah.

DELO CESTARJA

Na naših ulicah se kmalu nabere prahu in nesnaga. Posledica tega pa bi bilo lahko razširjanje raznih boleznih. Zato ima Komunalno obrtni center tudi ljudi, ki skrbijo za red in snago na ulicah. To delo opravljajo cestarji.

Njihov delovni čas se prične ob šestih zjutraj. V poletnih mesecih je glavna nesnaga prah, ki ga metle izurjenih mož kmalu odstranijo. Včasih pa je potrebno tudi škropljenje cest. V pomladnem in jesenskem času je delo cestarja čiščenje cestnih odtočnih kanalov in odstranjevanje mlak. Zelo pomembno pa je njegovo delo v zimskem času. Takrat je na cesti poledica in kjer niso urejene naprave za posipanje cest, je to delo cestarja.

Poleg tega pa ima cestar v zimskem času še več manjših in večjih opravil.

Kakor vsako delo, je tudi delo cestarja odgovorno, tako v zimskem času, ko je na cestah nevarno za pešce in druge udeležence prometa, kakor v pomladanskem času, ko so pešcem in voznikom neprijetne mlake in južni sneg.

Kratek pomenek s cestarjem:
»Kako dolgo že skrbite za red in snago na naših cestah?«

»7 let!«

»Zakaj ste se odločili za ta poklic?«

»Ni bilo izbire!«

»In sedaj ste zadovoljni kot cestni uslužbenec?«

»????«

»Kaj vam predvsem ne uga-ja v vašem poklicu?«

»Dohodki!«

»Če bi izbirali nov poklic, ali bi se še kdaj odločili za cestarja?«

»Ne, to pa ne!«

Včasih je delo čevljarja obsegalo predvsem izdelavo novih čevljev in le manjši del popravil. Z razvojem obutvene industrije pa se je občutno zmanjšalo število naročnikov, ker so vsi ljudje začeli kupovati tovarniško izdelane čevlje. V tem času je postal pretežni del čevljarjevega delovnega časa izpolnjen s popravili čevljev. Teh je izredno veliko in potrebujejo pridne in spretne roke, ki opravijo popravila v ustreznem času.

Poklic čevljarja je tako kljub tovarnam ostal pomemben, saj skoraj novih čevljev, ki jim je popustil šiv, ne moremo zavreči. Poklic čevljarja je prijeten, le delovni pogoji niso povsod najboljše, kar je bilo razvidno tudi iz razgovora s čevljarškim mojstrom.

1. vprašanje: Vaš poklic?

Odgovor: Čevljar!

2. vprašanje: Kako dolgo pa ste že v službi?

Odgovor: 20 let!

3. vprašanje: Zakaj ste se odločili za ta poklic?

Odgovor: Takrat še ni bilo takšnih možnosti kot danes.

4. vprašanje: Pa ste zadovoljni v poklicu?

Odgovor: ???

5. vprašanje: Kaj se vam zlepe in kaj senčne strani vašega dela?

Odgovor: Delo ni ravno težko, vendar so dohodki in delovni pogoji dokaj slabi.

PRI KROJAČU

Krojaško delo se je po vojni zelo razvilo in moderniziralo, razen tam, kjer so še zasebni krojači. Začrtalo si je nov sistem delovanja — večje krojaške delavnice. Nekoč so posamezni krojači delali z dovoljenjem, mnogo pa jih je šušmarilo. Danes je naša oblast to v veliki meri omejila. Z veseljem pogledamo moderno urejene delavnice z dokaj številnimi člani. Tu je delo razdeljeno na več oseb. Vsak član ima svoje delo in nalogo. Na primer: Prvi sprejema stranke in jim izmeri kraj. Blago odda drugemu, ki kraj po meri na-

riše na blago in izreže. Blago potuje nato spet do naslednjega, ki ga sešije in pripravi za prvo poskušnjo. Med tem postopkom imajo tudi vajenci svoje delo. Ko stranka obleko pome-ri, jo pogledajo in popravijo. Končno prevzame obleko še delavec, ki jo zlika in stranka jo lahko dvigne. Da člani kolektiva vestno opravljajo svoje delo, jih nadzoruje pooblaščen oseb. Delavci v krojačnici delajo po učinku. S tem je primoran vsak član, da dela vestno in marljivo, ker s tem dela korist celotnemu delovnemu kolektivu. Tako teče delo v krojaški delavnici dan za dnem z istim utripom. Ker živimo v sodobnem in naprednem času, bodo polagoma tudi krojačnice izginile, zamenjala jih bo tovarniška konfekcija.

Razgovor s krojačem SKUTNIK RUDIJEJEM

1. vprašanje: Koliko službenih let imate?

Odgovor: Skoraj 23!

2. vprašanje: Zakaj ste se odločili ravno za ta poklic?

Odgovor: Vedno sem si želel postati krojač.

3. vprašanje: Ste zadovoljni s svojim poklicem?

Odgovor: Vsekakor, delovni pogoji so odlični, le osebni dohodki niso ravno previsoki.

4. vprašanje: Se vam je v teh dolgih službenih letih kaj posebnega pripetilo?

Odgovor: Da, lani smo dobili električne škarje, sem pri krojenju prerezal električni kabel in le malo je manjkalo ...

V FRIZERSKEM SALONU

S prijateljico sva obiskali velenjski frizerski salon in se pozanimali za delovne pogoje, za težave, ki jih imajo frizerji pri delu in za delovni postopek.

Mlada frizerka, ki nama je odgovarjala na vprašanja, nama je povedala, da moraš izpolniti 15 let, če hočeš postati frizer. Povedala je tudi, da če bi imeli amortiziran salon, bi podjetje lažje napredovalo.

Delajo po želji in po modi. Veseli so, če strankam ugodijo, predvsem s tem, da pridejo hitro na vrsto. Zlasti je mnogo

jeze zaradi čakanja 1. v mesecu.

Pogovor s frizerjem:

1. vprašanje: Kako dolgo ste že v službi?

Odgovor: 5 let.

2. vprašanje: Kako, da ste se odločili ravno za frizerja?

Odgovor: Nameraval sem postati mehanik, toda okoliščine so me prisilile, da sem postal frizer.

3. vprašanje: Ste zadovoljni v poklicu?

Odgovor: Seveda sem!

4. vprašanje: Kaj je lepo in kaj slabo v vašem poklicu?

Odgovor: Delo ni težko, a dohodki ne zadoščajo.

JAVNA RAZSVETLJAVNA

Danes je razsvetljava v Velenju precej drugačna, kot je bila včasih. Ko se stemni, zaradi nešteto luči, tako da dobiš vtis, da si prišel v veliko mesto. Poleg občestnih svetilk preganjajo temo tudi številni svetlobni napis. Najbolj pa je seveda razsvetljen center našega mesta, to pa dopolnjuje razsvetljen grad, ki kot spomenik preteklosti takoj pade v oči in pritegne ljudi, da si ga ogledajo. Obiskovalci si lahko ogledajo Velenje v nešteti lučkah, ki mežikajo v noč. Toda, če pogledamo natančneje, vidimo še precej manjših ulic, ki so še slabo razsvetljene. Razsvetljene pa bi lahko bile tudi napisne table ulic, da bi lahko tuj pa tudi domači človek našel zaželeno ulico.

Upamo, da se bo tudi sčasoma uredilo in bo še prijetneje v našem mestu.

Za bližnjo prihodnost ima Komunalno obrtni center Velenje v načrtu tri večja dela:

asfaltiranje ceste DOLIC—VELENJE—SOSTANJ, gradnja vodovoda HUDA LUKNJA—VELENJE, gradnja novega pokopališča v Velenju.

Vedno večji razvoj turizma, gospodarstva in prometa v naši občini narekujejo izgradnjo sodobnega cestnega omrežja. V ta namen so začeli lansko leto z izgradnjo ceste VELENJE—SOSTANJ, ki bo razbremenila staro pa tudi skrajšala razdaljo med obema krajema. Cesta bo asfaltirana, široka 12 m in bo tekla ob regulirani strugi Pake.

V poletnih mesecih je v Velenju veliko pomanjkanje pitne vode. Da bi rešili ta problem, je pričel Komunalni obrtni center 1. decembra 1963. leta z gradnjo novega vodovoda, ki naj bi oskrboval s pitno vodo Velenje, Soštanj in okolico. Gradnja predvideva dve fazi: najprej bodo zgradili cevovode z zmogljivostjo 160 l/sek., nato pa še en takšen cevovod. Rezervoar bo imel tri prekate s skupno prostornino 1.500 m³. Z dograditvijo vodovoda bo rešen pereč problem preskrbovanja prebivalstva Saleške občine s pitno vodo.

Pri krojenju moraš biti natančen!

Naša vas Pesje se spreminja

Na časopis Delo je naročenih 53 naročnikov,

na VECER 56 naročnikov, na CELJSKI TEDNIK 57 naročnikov.

Drugo leto bo prenovljena tudi naša šola. Potem bo v Pesjem še lepše.

V Pesjem je nekoč stala graščina, v kateri je živel graščak. V hišicah, severno od železniške proge, so živeli tlačani. Graščina, ki je najstarejša hiša v Pesjem, še danes stoji.

Ko so odprli stari jašek, je postalo Pesje prava rudarska kolonija v naši dolini.

Po vojni se je rudnik razširil. Za nove rudarje so zgradili moderna stanovanja. Tako je zraslo novo Velenje.

Danes se tudi naša vas širi in razvija. Rudarji boljše zaslužijo kot nekoč. Zato gradijo nove hiše. Po vojni je bilo zgrajenih 43 novih hiš, med njimi šola, gasilski dom in dom Svobode.

Pionirji smo dobili zdaj pred šolo novo igrišče. Urejali so ga naši starši.

Lansko leto so začeli graditi skozi Pesje novo cesto, ki bo povezovala Šoštanj in Velenje.

Po novi cesti bo vsak dan vozilo mnogo avtomobilov. Z avtobusom se bomo vozili v šolo v Velenje.

Tudi Paka bo dobila novo strugo. Delavci že pridno delajo.

Zaradi graditve kemokombinata bodo prestavili železniško progo. Mostove za progo že gradijo.

Tudi v naši vasi je vedno več novega. Zbrali smo naslednje podatke.

Prebivalci iz Pesja in Podgorja imajo:

- 30 televizorjev
- 14 avtomobilov
- 52 motorjev in mopredov
- 23 hladilnikov
- 19 gramofonov

Radio ima že skoraj vsaka družina.

Graščina v Pesju

TOVARNA USNJA ŠOŠTANJ

ZAKAJ SE ŽIVLJENJE V MOJEM KRAJU, OZIROMA KOMUNI SPREMINJA

Pod to temo smo pionirji I. osnovne šole v Šoštanju v okviru JPI podrobno spoznali najstarejšo tovarno naše doline — TOVARNO USNJA ŠOŠTANJ

ZGODOVINSKI RAZVOJ

Tovarna usnja je bila ustanovljena leta 1788. Prvi lastnik je bila rodbina Voschnagg. Ob ustanovitvi je bil le en obrat. V tovarni je bilo mnogo stavk, najpomembnejša je bila leta 1935. V tej stavki so stavkali vsi delavci, seveda je bilo nekaj izjem. Do stavke je prišlo zaradi zahteve po skrajni kolektivne pogodbe. Tovarna je do prve svetovne vojne izdelovala izključno samo likanec, to je usnje za konjsko opremo, ker pa se je število konj zmanjšalo, je morala preusmeriti proizvodnjo tudi na druge vrste usnja. Tovarno so v glavnem povečali med prvo svetovno vojno.

Današnje stanje v tovarni usnja.

Po statutih, ki bodo sprejeti, bo v tovarni pet ekonomskih enot. Vsaka enota bo imela svoj delavski svet, seveda je v tovarni tudi centralni delavski svet.

Enote so:

I. Enota vegetabilnega usnja, v katero spada: strojarna, delava likanca, delava podplatov, dodelava zgornjega in galanterijskega usnja in taninski obrat.

2. enota krom usnja, v katero spada: krom obrat I, krom obrat II, kemični oddelek in lak oddelek.

3. šivalnica, kjer delavci izvršujejo naslednja dela: priko-

jevanje in šivanje gornjih delov za čevlje,

4. v to enoto bodo spadali pomožni obrati: mehanična delavnica, električna delavnica, mizarska delavnica, jermenska in čevljarska delavnica, pleskarska delavnica, kurilnica ter zidarji.

Tovarna nabavlja surovine iz vseh evropskih in prekomorskih držav (Sev. in Juž. Amerika, Nemčija, Avstrija, Anglija). Iz teh držav uvaža 52 % surovin, 48 % pa kupuje na domačem tržišču. Večino proizvodov proda doma, deloma jih tudi izvažajo.

Delavsko samoupravljanje. Prvi delavski svet je bil izvoljen septembra 1950. leta za leto 1951. Istega leta je bil izvoljen tudi upravni odbor.

SAMOUPRAVNI ORGANI V TUŠ

Samoupravni organi v TUŠ so: centralni delavski svet, upravni odbor in direktor. Upravni odbor je podrejen centralnemu delavskemu svetu. Direktor pa je podrejen upravni odboru in centralnemu delavskemu svetu. Ti samoupravni organi so nadrejeni odboru delavskega sveta, katerih je več. Odbori delavskega sveta so: I. vegetabil, II. krom, III. šivalnica, IV. pomožni obrati, V. upravno prodajna režijska. Vsi ti odbori delavskega sveta pa imajo svoje obrate: I. vegeta-

bil: a) lužarna, b) strojarna, c) gornje usnje, č) podplatno usnje, d) likanec; II. krom: a) krom I, b) krom II, c) lak oddelek; III. šivalnica: tu je samo šivalnica, ker je samostojna; IV. pomožni obrati: a) kotelovnica, c) električarski del, č) zidarji, d) mizariji, e) jermenarji, f) čevljarji; V. upravno prodajna režijska: a) komerciala, b) tehnična služba, c) računovodstvo, č) analitska služba, d) splošna služba. Vsi ti organi volijo svojega vodjo. Preureditev dela določa centralni delavski svet.

GASILSTVO V TUŠ

V tovarni je organizirano gasilsko društvo, katero šteje 56 članov in 3 članice. Društvo je ustanovljeno z namenom, da čuva tovarno pred požarom in ostalimi elementarnimi nesrečami.

Organizacija društva: najvišji organ je skupščina gasilskega društva, katera voli izmed svojih članov upravni odbor, nadzorni odbor in razsodišče. Po operativni plati je društvo sestavljeno iz čete v kateri sta dva voda in vsakega voda dve desetini, katere vodijo desetarji.

Člani gasilskega društva se izobražujejo na vajah, sestankih in tečajih. V tovarni se vadijo člani po desetinah s praktičnimi vajami na raznih objektih, po tovarni pa tako, da v

slučaju izbruha požara takoj vedo s katere strani bi napadli požar in ga najhitreje pogasili. Društvo je opremljeno z dvema motornima brizgalnima, z večjo količino B in C cevi, imajo tudi ročnike in razno gasilsko lomilno orodje, gasilske obleke, šleme in druge pripomočke.

VARNOST PRI DELU

Ena izmed glavnih skrbi naše družbe je skrb za zdravje in varnost delavca pri delu. Moramo vedeti, da je zdrav človek zmožen doseči visoko produktivnost dela in tako doprinese k sebi in družbi dobrine, ki se jih tudi poslužuje. Ker je bilo v preteklosti ogromno nesreč pri delu, so posamezna podjetja organizirala posebno službo za varnost pri delu. Ta služba se bavi z iskanjem vzrokov nesreč, odkriva nevarna delovna mesta, išče izvore morebitnih bolezni s tem, da zagotavlja delavcem higienske pogoje. Skrbi, da imajo delavci zadosti zdrave pitne vode in dobro prehrano. Delavce ščiti s tem, da jim predpisuje nošenje osebnih zaščitnih sredstev kot so: škornji, obleka, plašči, predpasniki iz usnja, očala, te rabijo predvsem ključavničarji, kovači in električarji. Uporabljajo še rokavice in to največ tisti, ki prenašajo surove kože in kurjači. Ta služba opozarja ljudi kaj smejo in kaj ne smejo delati pri stroju. Skrbi, da

so stroji in naprave ustrezno zaščitene, vse z namenom, da se delavci izognejo nesrečam, ki nastanejo največkrat zaradi neprevidnosti ter da ohranjajo zdravje in delovno sposobnost

OPIS LABORATORIJA

1. V laboratoriju pripravljajo različne kemikalije in aparature za raziskavo surovine, za strojenje kože in gotovo usnje. Surovine-kemikalije za strojenje kože so: soli, apno, strojila, maščobe in barvila. Vse to se analizira v analitskem laboratoriju. V gotovem usnju pa se določa: vlaga, pepel, mast, raztržnost, vpijanje vode, kožno substanco, odpornost barve na drgnjenje in druge fizikalne analize.

2. V laboratoriju uporabljajo

šišo in zlikajo, nato jo ščetkajo, nazadnje pa jo zmerijo in dajo v skladišče. Stari krom delajo po istem postopku kot novi krom.

Surovo skladišče: tam kože najprej stehtajo, nasolijo in jih zložijo, nato jih namakajo, od tam pa jih dajo v lužarno.

Lužarna: tam najprej odstranijo dlake. Dlako odstranijo lahko na več načinov: s podmazom natrijevega sulfida in živega apna, ali pa jih dajo v sod in zraven dodajo to zmes. Zatem odstranijo mesnatice, nato pa jih dajo na cepljenje; zatem jih čimžajo, da odstranijo žvepleno kislino vse apno iz kože. Tako izgotovljene kože se imenujejo golice in se dajo v strojarno

Strojarna: najprej golico na-

speremo in pri višji temperaturi plančiramo pa zopet na ročno puhanje. Iz puhanja pa gredo na barvanje, likanje, nato pa jih zmerijo in dajo v skladišče.

Podplatno usnje: kože najprej posušijo, nato jih zopet namočijo, potem jih strojno štosajo, nato pa jih posušijo. Ko so suhe, jih dajo na barvanje, nato jih pregledajo, od tu pa jih dajo na likanje.

TEHNIČNI POSTOPEK

V tovarno dobimo konzervirane kože.

1. Kože sortiramo, stehtamo in damo v namak.

2. Iz namaka se dajo kože v luženje, kjer se jim s pomočjo apna in žveplena natrija odstrani dlaka ter vrhnica.

3. To luženje mehansko odstrani mesnatice ter očisti kožo.

4. Kože sortiramo za mineralno (henting, velaus) in rastlinsko strojenje (podplatno usnje ter razno tehnično usnje), potem jih še cepimo.

a) Mineralno strojenje:

1. Kože stehtamo, speremo v motovilu ter razlužimo z različnimi organskimi in anorganskimi kislinami. Uporabljamo tudi soli močnih organskih kislin (solna kislina, mravljinčna kislina, mlečna kislina).

2. Razluženju sledi tako imenovano žimžanje, pri čemer uporabljajo različne encime ali fermente (sok belih jeter, žolč).

3. Nato zmečejo kože v sod, dodajo vodo in kuhinjsko sol in ko se vse skupaj dobro premeša, dodajo za okisanje predvsem kislino in to mravljinčno

cepta.

4. Ko se kože zadosti okisajo, tekočino zamenjamo z raztopino različnih mineralnih strojil. Predvsem uporabljamo bazične kromove sulfate (reduciran natrijev bikromat, bazificiran kromov galus).

5. Po strojenju kože stružimo na stružalnem stroju, kjer jih stanjšamo na določeno debelino in s tem dosežemo enakomerno debelino po celi koži.

6. Kože nato stehtamo, speremo z mlačno vodo in nato neutraliziramo s sodo bikarbo in boraksom. Potem kože

turi barvamo z različnimi sulfaniranimi in surovimi olji, katerim dodamo še razne energatorje.

7. Kože nato strojno ali ročno izgledimo in jih v sušilnici posušimo ali pa na stroju, ki ima v okvirje vdolane steklene plošče.

8. Kože nato navlažimo, mehčamo na raztegovalnem stroju, napnemo na okvirje, posušimo in nato dodelamo z različnimi barvami.

b) Rastlinsko strojenje

1. Za rastlinsko strojenje uporabljamo tanine, oziroma strojila, ki jih pridobivamo iz različnih vrst lesa (kostanj, hrast) iz različnih skorij-lubja (smrekovo) ali pa iz različnih plodov oz. listja (ruino listje).

2. Po čimžanju obesijo kože v najstarejše in najbolj izčrpane raztopine strojil. Nato jih v strojilnih jamah prestavljajo vsak dan v močnejšo raztopino. Ko dosežejo zadostno prestrojevanje v prerezu kože, znatno povečajo koncentracije strojilne raztopine in strojijo naprej.

3. Ko so kože zadosti prestrojene in napolnjene, jih sperejo, ožmejo, gladijo in sušijo. Kože za tehnično usnje mastijo v sodu z dovajanjem toplega zraka, dočim usnje za podplate v sodu impregnirajo. Zgornje usnje barvajo, svetlijo na stroju in nato likajo.

c) Po končani obdelavi usnje v skladišču stehtajo, oziroma izmerijo površino, nato sortirajo po sortimentih (I., II., III., IV.) in dajo v prodajo.

SIVALNICA V TUŠ

Sivalnica je nova stavba, ki so jo zgradili lani v mesecu juniju. V šivalnici je 24 različnih strojev, ki jih poganja elektrika. Samo zgornje dele čevljev dela šivalnica in to od številke 24 do 45. Od 24 strojev imajo 8 stolparic, 3 cik-cak stroje, 2 dvoiglavki in nekaj strojev za sekanje opetnic. Jezike šivajo dekleta in žene s stolparicami. S cik-cak stroji šivajo prve dele čevljev. Na dvoiglavkah šivajo jermenčke in ovratnike. Med stroji stoji

Del stare usnjarne Šoštanj

jo tudi različne priprave: a) stroj za raztržnost, s katerim določajo raztržnost (moč usnja); b) električni sušilnik za določanje vlage in sušenje kemikalij in posode; c) plinski gorilniki za sežiganje pepela; č) aparat za določanje masti v usnju. Ta aparat je steklena posoda, katera je na obeh straneh zožena. Na spodnji strani je buča, na zgornji pa hladilnik. Buča je povezava s hladilnikom s stekleno cevko. V stekleno posodo dajo narezano usnje, na usnje nalijejo benzin. Pod bučo segrevajo benzin teče v bučo, tu se spremeni v paro in odhaja po stekleni cevki v hladilnik. Tu se ohladi in spremeni v čisti benzin. Ta zopet teče na narezano usnje. To kar naprej kroži in maščoba se destilira in kondenzira; d) imajo tudi analitsko tehnično, s katero tehtajo različne kemikalije in druge snovi v usnju; e) v tem laboratoriju imajo različne kuhalnike, parno kopel in vodovodno kopel.

PROCES DELA V TUŠ

Nov krom: — najprej odstranijo dlako in ostanke mesa, nato namočijo kože v apneno vodo, da jih popolnoma očistijo. Kože cepijo na primerno debelino, nato jih dajo v sode na strojenje, potem jih dajo v stroje. Tam jih stisnejo, da odteče voda. Odstranijo lice kože, nato kožo prebarvajo, posu-

makajo v jamah, kjer je razredčena voda z ekstratom. Kože namakajo tri mesece, da vsrkajo dovolj ekstrakta v sebe. Ko so namočene kože jih dajo v stiskalnico, da iztisne vodo. Od tam dajo debelejšo kožo za likanec, tanjšo pa za gornje usnje.

Likanec: tam namažejo kože v sodih z oljem, poleg dajo pri nekaterih še sladkor. Iz vode jih dajo na sušenje. Ko se posušijo jih nekaj časa dajo na toplo maščevanje (z oljem in parafinom), potem jih namakajo v jamah, kjer mora biti topla voda do 30° C. Potem jih dajo v sode, v sode dajo nekaj tople vode in pri nekaterih tudi kislino. Tam se vrtijo tako dolgo, da postanejo mehke. Nato dajo kože na strojno štosanje. Tam jih zravnajo, potem pa jih zopet sušijo. Ko so dovolj suhe, jih dajo na plančiranje (odstranijo hrapavost kože), od tam pa na ročno puhanje (odstranijo lice kože), potem jih pobarvajo, nato jih likajo.

Gornje usnje: ko pridejo kože iz strojarne v oddelek gornje usnje, jih obesijo in namočijo. Potem jih folcajo na določeno debelino, zatem jih dajo v sode, tam dobijo kože določeno količino masti, potem pa gredo na ročno in strojno štosanje, nato jih zopet sušijo. Pri štosanju se kože raztegnejo, da niso nagubane. Ko so dobro suhe, jih dajo na plančiranje,

V likalnici usnja

jo mize, na katerih lepijo z gumi lepilom podlogo in opetnike na gornje dele čevlja. Ob zidu stoji mize, na katerih režejo iz usnja jezike, jermenčke in gornje dele. To imenujejo prerezovalnica. Za prerezovanje uporabljajo majhne nože, ki se na koncu močno zožujejo. Ženske pri naslednjih mizah zavijajo kljukice ali kaveljčke za vezalke. Ko to naredijo, obrežejo še niti, ki so ostale pri šivanju in gornji del čevlja je končan. Treba je le še par pripeti z gumico in vse poslati v tovarno čevljev. Polne zaboje pošiljajo tovarni čevljev Planika Kranj. Tam čevlje vulkanizirajo, to naredijo tako, da na prišito podlogo vulkanizirajo gumijast podplat, ali podplat iz katere druge mase. Tako so čevlji gotovi.

Tovarna ne dela sama sukane in flânele, ki jo potrebuje za podlogo, to šivalnici pošilja tekstilna tovarna iz Maribora. Odpadke pa pošlje šivalnica na Gorenjsko, kjer jih predelajo v različne vrste blaga. V šivalnici delajo gornje dele največ iz rjavega, črnega usnja in iz boksa. V šivalnici je zaposlenih 50 delavcev in delavk, ki delajo od 6. do 14. ure. V tem času naredijo 600 parov zgornjih delov čevljev.

DELO V POSAMEZNIH ODDELKIH TUS

Tovarna dobiva kože z domačega tržišča, nad 50% pa jih uvažajo. Ko dobijo kože v tovarno, so že osoljene. Nato jih spravijo v skladišča od tam pa v namok v oddelek lužarna. Tam jih dajo v velike betonske jame, v katerih je voda in natrijev sulfid. Kože so nekaj dni v vodi, nato pa jih dajo v druge jame, v katerih je voda, žgano apno, žvepleno apno, da se odstranijo ostanki mesa in dla-

Pri krojenju usnja

ke. Iz lužilnih jam jih dajo v druge jame, da se spere apno, nato jih peljejo k velikim strojem, ki imajo po dva valja z robovi. Ti stroji odstranijo ostale dlake in meso. S tega stroja pa dajo kože na cepilni stroj, ki cepi kožo tako, da je enakomerno debela. Ostanke pa pošiljajo v različne tovarne, v katerih iz odpadkov izdelujejo klej. Te odpadke prodajajo tudi v inozemstvo. S cepilnih strojev jih pripeljejo v oddelek odapnenje, kjer dajo kože v jama, v katerih je lopast

valj, ki se vrtil in meša kože, da se spirajo. V betonskih jamah je raztopina vode, solne in žveplene kisline, tedeola, amonij sulfata, bizolfita in dekalcita. Ta raztopina potegne iz kož ostalo apno. V teh jamah so kože 90 minut. Nato kože pripeljejo v strojarno, kjer jih obesimo na police v jami, v katerih je raztopina vode in različnih ekstraktov. Vse kože niso enako dolgo v jami, to je odvisno od vrste kože. Iz jam dajo kože v velike vrteče sode, v katerih je olje, različni strupi in kisline. Koža vpija olje, da je močna, strupi in kisline pa uničijo vse klince, da je koža popolnoma čista. Nato dajo kože v sušilnico, kjer sušijo kože s toploto od 30°C do 50°C. Kože se sušijo nekaj dni; ko se posušijo, jih barvajo s posebnimi stroji, ki imajo šobe in pihačo barvo na kožo. Ko so kože pobarvane, jih dajo v razteznico, kjer stroji raztezajo kožo in jo gladijo, da se sveti. Iz razteznice dajo kože delavcem, ki slabe konce odrežejo. Ko to naredijo, jih dajo v skladišče, kjer čakajo kupce. V tovarni izdelujejo galanterijsko, tehnično, podplatno in vrhne usnje. Posebno čisljan je likanec. Tovarna prodaja usnje domačim tovarnam čevljev, nad 30% pa ga proda v ZDA, na Nizozemsko, v Italijo, Astrijo in SZ.

Ekскурzija v podjetje »LIK« Šoštanj

Bilo je na začetku zime. Zjutraj ob osmih smo se zbrali pri Seničevi žagi. Čakali smo na avtobus. Podjetje LIK, ki je naš patronat, nam je obljubilo, da pride po naš avtobus z namenom, da nas zapelje v Šoštanj.

Ko smo nestrpnost čakali in gledali zasneženo cesto, nam je naš tovariš rekel, da morda avtobusa sploh ne bo. Jaz mu nisem verjela. Čas je mineval, a avtobusa ni od nikoder. Odpravili smo se peš. Pot je bila blatna, šli smo počasi, še vedno smo upali, da bo prišel avtobus, a njega ni bilo. Tako smo prišli prav do Šoštanja, ko se pred nami ustavi avtobus. Iz avtobusa je stopil direktor LIKA in nam objasnili, zakaj je prišlo do zamude.

Nato smo si ogledali podjetje LIK. Najprej smo si ogledali obrat »Mizarstvo«, nato pa smo si ogledali obrat »Zaga« in nazadnje obrat »Volna«. Videli smo mnogo strojev, lesa in pohištva. Tovariš tehnik nam je v vsakem obratu lepo opisal namen vsakega stroja. Govoril nam je tudi o perspektivah podjetja.

Ob dvanaajsti uri smo se zbrali pri Kajuhovem domu. Tam nas je že čakal avtobus. Bili smo veseli, ko smo videli, da se bomo peljali. Ko smo bili

vsi v avtobusu, smo krenili proti Plešivcu. Prišli smo v Velnjo. Voznik je bil zaskrbljen, kje bo obrnil avtobus. Ker pri Zajcu ni našel pravega mesta za obračanje, je moral dalje, kar pa nam je bilo bolj všeč kot pa žal. Tako smo se lahko peljali še dalje, prav do Seničeve žage. Tam smo izstopili in se lepo zahvalili vozniku.

Voznik ni mogel obrniti avtobusa, moral je zadenjski proti Šoštanju, mi pa smo se mu smejali.

Učenka 5. razreda
Marolt Minka

KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED

Če prideš v prijazno Saleško dolino, ne veš, kam bi se najprej ozrl. Tu vidiš nešteto, nešteto velikih zgradb, stolpnic, tovarn itd. Na obrobju te kotline pa se razprostirajo z gozdovi porasli hribi. Tudi na teh hribih so naseljeni ljudje, toda redkeje. V teh gozdovih rastejo zlasti smreke, bor, jelke, pa tudi kak macesen se najde. Iz teh gozdov kmetje spravljajo les v dolino.

Prav zaradi tega, ker je obrobje Saleške doline bogato z gozdovi, so že v stari Jugoslaviji začeli misliti na to, da bi se v dolini nekje ustanovila

lesna industrija. V Šoštanju so postavili privatno žago. Lastniki te žage so med vojno sodelovali z okupatorjem, zato so partizani pri slavnostnem pohodu na Šoštanj 8. 10. 1941 to žago zažgali.

Vojne je bilo konec. V Jugoslaviji se je industrija začela naglo razvijati. Mnogo se je

zgradilo tudi v Saleški dolini s tem, pa se je povečalo tudi število delavcev.

Za delavce je bilo potrebno stanovanje. Začelo se je graditi, število stolpnic se je naglo povečalo, zlasti v Velnju.

Potrebe po mizarških izdelkih so postale vse večje. V Šoštanju so ustanovili podjetje

Delo poteka hitreje, če so nam v pomoč stroji.

»Krajsko mizarstvo Soštanja«, »Krajsna žaga« in obrat »Lesna volna«. Lesna volna je bila pod upravo Gozdnega gospodarstva v Nazarju. Tako so bili v Soštanju postavljeni trije obrati lesne industrije. Da bi vsak od posameznih obratov dosegel čim večje uspehe, so začeli misliti na združitve vseh obratov. 1. 7. 1954 se vsi trije obrati združijo in preimenujejo v »Lesno industrijski kombinat — LIK«.

Odslej se podjetje naglo razvija.

Učenec 5. razreda
Stumpfel Jože

POMEN IN VLOGA PODJETJA V KOMUNI

Lik spada med srednje velika podjetja in zaposluje preko 150 delavcev. Število zaposlenih se v zadnjih letih ni povečalo, čeprav se je proizvodnja vedno dvigala.

v letih

	znaša povprečna mesečna proizvodnja
1955	4.615.000 din
1956	6.917.000 din
1957	9.003.000 din
1958	16.625.000 din
1959	17.127.000 din
1960	25.666.000 din
1961	27.439.000 din
1962	30.903.000 din

Rast proizvodnje seveda ne moremo s proizvodnjo na rudniku postaviti v primerjavo, ker ima rudnik neomejeno količino surovin (premoga), do čim lesno podjetje lahko dobi vsako leto približno enake količine lesa. Vemo, da lahko v gozdu posčkamo le določeno število kubičnih metrov lesa.

Zato podjetje ne stremi toliko za tem, da bi povečalo proizvodnjo, želi da bi z novimi stroji posamezen delavec več napravil kot je doslej in tako bi tudi pridelal večjo plačo. Zvedeli smo tudi, da mnogo lesa kmetje sploh ne prodajo v Saleški dolini, temveč ga prodajajo v druge kraje. S tem ima podjetje LIK veliko škodo, ker mu tako primanjkuje lesa.

Dohodek na delavca se zadnja leta naglo veča. Leta 1961 je znašal 489.000 din, leta 1962 pa 582.000 din. S svojo proizvodnjo krije LIK potrebe na območju komune, poleg tega prodaja svoje izdelke po celi Jugoslaviji. V zadnjem času je podjetje začelo tudi izvažati svoje izdelke v druge države. Vrednost izvoza v zadnjih letih znaša:

1960	2.814.000
1961	23.046.000
1962	77.065.000
1963	85.000.000

Učenka 5. razreda
Marolt Minka

NA KATERE PANOGE SE DELI DEJAVNOST PODJETJA

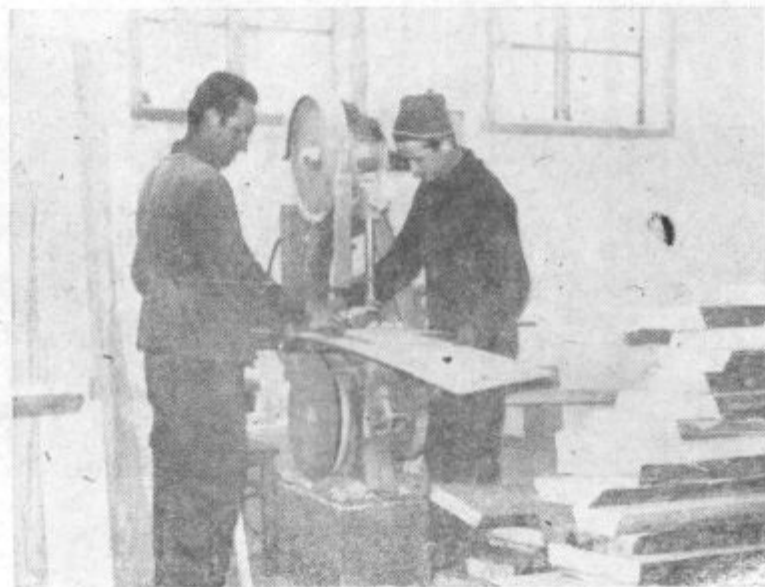
a) Obrat »Zaga«:

Ljudje se trudijo, da bi čim

več naredili. Delajo vsa dela na kmetiji, poleg tega pa še spravljajo les iz gozdov ter vozijo v dolino.

Omenjeni les gre najprej v žage. Ko smo si ogledali obrat »Zaga«, smo videli, da imajo v obratu postavljeni dve žagi. Kako ti dve žagi delata, nismo videli, ker je bila ena v popravilu.

Pri razžaganju hlodov nastajajo tudi odpadki kot so krajniki in žamanje. Krajnike potrebuje rudnik pri delu v rovih, žamanje pa podjetje prodaja celulozni industriji. Tovar-

Pri tem stroju moraš biti previden

ne celuloze iz njega pridobivajo papir. To žamanje morajo pred prodajo povezati v sno-piče. Tovariš tehnik nam je tudi povedal, da v nekaterih industrijskih deželah lesni obrati sami predelujejo žamanje v celulozo. Poleg tega nam je povedal, da je produktivnost žag pri zahodno evropskih državah mnogo večja kot pri nas. Ogledali smo si skladišča za deske. Vse deske sproti zlagajo na velike kupe. Od tu gredo deske v obrat »Mizarstvo«, nekaj pa jih prodajo.

Učenka 6. razreda
Rahten Cveta

b) Obrat »Mizarstvo«:

Obrat »Mizarstvo« se je prusmeril na izdelovanje stavbnega pohištva. Stavbnemu pohištvu prištevamo okna, vrata, balkone itd. Tovariš tehnik nam je povedal, da skušajo v tem obratu preiti na tako imenovano »serijsko« proizvodnjo. Razložil nam je besedo »serijska proizvodnja«, kar pa smo tudi videli v obratu. Najprej smo prišli do delavca, ki je le meril deske, naslednji jih je razžagoval. Nekateri delavci so bili pri velikem skobeljnem stroju, kjer so oskobljali deske. Ogledali smo si tudi stroje, o katerih še nismo nikoli slišali. Ti stroji so bili rezkalni stroji, krožne žage, tračne žage, vrtnali stroji...

Učenka 6. razreda
Borovnik Marija

c) Obrat »Volna«:

Ogledali smo si obrat »Vol-

na«. Tu proizvajajo iz celuloznega lesa volno, ki jo rabimo za razne vrste embalaže. Mnogo lesne volne porabijo za izdelovanje lesnih vrvi. Lesne vrvi prodajajo železarski industriji. V tem obratu, stoji nekaj zelo starih strojev, poleg njih pa so pravkar kupljeni novi stroji. Novi stroji v istem času dvakrat več napravijo kakor stari. V tem obratu so v glavnem zaposlene žene, ker je to delo nekoliko lažje.

Učenec 6. razreda
Borovnik Franc

uvoziti. Upajo, da jih bodo kupili še v letu 1964. Podjetje si tudi prizadeva, da bi ves les, ki ga razžaga, samo uporabilo. Tako ne bodo več prodajali desk. Prodajali bodo le končne izdelke.

Učenka 6. razreda
Rihter Ivanka

SAMOUPRAVLJANJE PODJETJA

Da bi bilo delo čimbolj uspešno in da bi si vsak delavec prizadeval na svojem delovnem mestu napraviti čimveč je tudi podjetje LIK uvedlo delavsko samoupravljanje. Pri samoupravljanju so imeli sprva težave, danes pa gre vse najbolje. Tovariš tehnik nam je rekel, da bi uspehov, ki jih je podjetje doseglo, sigurno ne bilo, če ne bi uvedli delavskega samoupravljanja. Leta 1961 so uvedli tudi delavske svete po ekonomskih enotah. (Vsak obrat tvori eno ekonomsko enoto).

Centralni delavski svet sestavlja 21 članov. V centralni delavski svet — CDS; volijo svoje člane vsi delavci — ves kolektiv. Centralni delavski svet voli iz svoje sredine upravni odbor — UO. Upravni odbor šteje devet članov. V UO je vključen tudi direktor podjetja. Upravni odbor voli svojega predsednika.

Poleg CDS — so še delavski sveti ekonomskih enot — DS EE. — Ker ima podjetje tri ekonomske enote, so tudi trije — DS EE.

Zapisniki zasedanj — DS EE — se morajo dostaviti predsedniku CDS, pred sedniku UO in direktorju podjetja.

Učenka 7. razreda
Rahten Ivica

KOMUNALNO OBRTNI CENTER

»OLJKA«

SMARTNO OB PAKI

Komunalno obrtni center »Oljka« je največje podjetje v našem kraju. Zato so se pionirji naše šole odločili, da se podrobneje seznanijo z delom in načrti tega podjetja. Nekega dne smo se zglasili pri tov. direktorju Prašnikar Stanetu. Direktor nas je prijazno sprejel in nam rad opisal podjetje in nas seznanil z načrti podjetja.

Nastanek podjetja in njegovi obrati:

Podjetje je bilo ustanovljeno l. 1947, imenovalo pa se je »Ograd«. Pozneje je ime večkrat spremenilo. Od leta 1962 pa se imenuje Komunalno obrtni center »Oljka« Smartno ob Paki. Po registraciji lahko opravlja podjetje sledeče obrtne dejavnosti: Zidarska in tesarska dela, mizarstvo, soboslikarstvo in pleskarstvo, čevljarstvo, žagarstvo, proizvodnja ap-

na, tapetništvo in dekoraterstvo.

Gradbeništvo:

Opravlja zidarska in tesarska ter pleskarska dela za največ enonadstropne stavbe. Delavci tega obrata so zgradili novo šolo in blok za učitelje.

Mizarstvo:

Mizarški obrat ima še stare stroje, zato je delo otežkočeno in proizvodnja slabša. Slaba je tudi razporeditev delavnic, zato bodo obrat preuredili in se na ta način bolj približali delu na tekočem traku, delo samo bolj organizirali in povečali proizvodnjo. Delavci tega obrata izdelujejo okenske okvire, vrata, pohištvo.

Načrti za prihodnost:

V bodoče nameravajo preurediti mizarški obrat, tapetništvo in dekoraterstvo ter razši-

riti apnenico. Največjo razširitev bodo izvedli v apnenici v Podgori. Zgradili bodo dve visoki peči za žganje apna, izdelali naprave za hidrirano apno, to pa zato, ker je potreba po teh izdelkih zelo velika. Obrat je začel s proizvodnjo apna v okviru podjetja 1963 leta. V tem času je obratovala le ena peč s skupno letno proizvodnjo 768 ton. Ob koncu leta 1962 je bila postavljena še ena peč, da je znašala skupna mesečna proizvodnja 170 ton. Leta 1963 so izboljšali naprave in povečali proizvodnjo. Apno prodajajo v Zgornjo in Spodnjo Savinjsko ter Šaleško dolino. Dosedanjo proizvodnjo apna so kupovali privatni družbeni sektor. V letu 1963 so prodali 2.100 ton. Obrat pa ni mogel zadovoljiti potreb na

krat več v primerjavi z letom 1963. Za rekonstrukcijo bodo potrebovali 21.340.000 din. Najeli bodo 17.430.000 din posojila, 4.000.000 din pa bo investiralo podjetje iz lastnih sredstev. Z zgraditvijo novega objekta bodo lahko znižali cene žganega in hidriranega apna, zvišali osebne dohodke in povečali število zaposlenih.

Rekonstrukcija apnenice v Podgori.

Rekonstrukcija je predvidena v dveh fazah. V prvi fazi bodo zgradili eno visoko peč z dnevno produkcijo 12 ton hidriranega apna. V drugi fazi razširitve bodo zgradili še eno visoko peč, ki bo tudi imela zmogljivost 12 ton. Zgradili bodo tudi napravo za hidriranje apna, ki bo zmogla 12 ton hi-

šamotne opeke. Malta med šamotno opeko mora biti enake kakovosti kakor opeka sama. Rešetke in kurilna vratca morajo biti iz posebne dobre zlitine, da je ogenj ne more uničiti. Oder okrog peči mora biti iz posebnih železobetonskih plošč. Del teh plošč se uporablja za premog. Ko bodo peči dograjene, bodo lahko v tem obratu zaposlili še več delavcev, proizvodnja apna pa bo mnogo večja.

Izdelovanje žganega apna.

Iz apnenca izdelujejo žgano in hidrirano apno. Kamen dobavljajo iz kamnoloma v posebnem vozičku po mostu ter ga vsipavajo v gornjo odprtino peči. Paziti morajo, da se ne okruši šamotna podloga. Kamen se žge dve do tri ure, nato delavec vleče žgano apno iz peči s posebno grebljo. Peč je na več mestih povezana z železnimi vezmi, da vzdrži težo kamnja oziroma apna.

Hidratna naprava je narejena iz železne pločevine. Ima mlin za mletje predgašenega apna, gasilni bazen za hidrat in polžasti dodajalnik. Žgano apno nosijo v bazen ter ga brizgajo z vodo, da se spremeni v prah. Ta prah, ki je pomešan še z negašenimi drobci apna, mečejo delavci z lopatami na polžasti dodajalnik, nato pa ga vsipajo v mlin. Mlin zmelje ostanke apna v prah ter ga meče v zračni tok. Nevarno je, da se pri preobitici vode hidrat preveč navlaži. Zato je treba vodo pri gašenju kontrolirati, če hočemo dobiti pravičen hidrat. Hidrirano apno uporabljajo pri izdelavi zidakov v tovarni opeke v Šoštanju.

Podjetje upravlja delavski svet, upravni odbor in direktor. Ta je poleg ostalih članov, samoupravnih organov, odgovoren za zakonito poslovanje podjetja.

Kopušar Albina
Suhadolnik Oskar
Podgoršek Ančka
učenci 7. razreda

Osnovne šole Šmartno ob Paki

okolice, ampak tudi z namenom, da se brigadirji seznanijo z delom na vrtu in znajo vrednotiti fizično delo. Strokovno znanje, ki smo si ga do sedaj že pridobili, bomo lahko koristno uporabili v življenju. Vsak brigadir se zaveda svojih dolžnosti in se s svojim delom vključuje v delovno skupnost, ker le veliko mladih rok lahko dosega uspehe.

Z novim šolskim letom je bilo v brigado vključenih 145 brigadirjev, ki so naredili v mesecu septembru in oktobru 824 prostovoljnih ur.

1. aprila je brigada zopet začela z delom. Prijavilo se je 166 članov.

Caka nas še mnogo dela, saj bo treba na novo urediti igrišče, učni vrt poleg cvetličnega in zelenjavnega vrta.

Da bo učinek dela večji, bomo brigadirji z veseljem poprijeli za lopate in krampe in izpolnili zadane si naloge.

Pri tem nas bo vodila pionirska zavest.

HEJ BRIGADE NA DELO

poroča Brunet Janko, 7. razred

Poleg drugih krožkov je na naši šoli tudi delovna brigada. Njen namen je, da se brigadirji, oboroženi z grabljami motikami in lopatami krepko poprimemo dela, na vrtu in okrog šole, kjer ga je vedno dovolj. Delovna brigada je razdeljena na skupine. Vodje in orodjarji skupin tvorijo vrhovni štab.

Tudi v 7. razredu smo se učenci prijavi k brigadi. Toda ne vsi. Prijavilo se nas je okrog 20. Izvolili smo komandanta in orodjarja. Komandant sem jaz, orodjar pa Napotnik Drago. Določili smo dan in uro dela. Odločili smo se, da bomo delali ob ponedeljkih od 13-15. ure. Da bi videli, kako živahno je takrat na vrtu. Eni lopatajo, drugi grabijo, tretji prevažajo v samokolnicah prst, vsak ima svoje delo. Zato že poskrbim sam. In veste, da je bolj prijetno delo, če nas je več skupaj.

Letošnjo pomlad popravljamo poti in grede. Poti morajo viseti navzdol, da se bo voda odtekala. Pri tem delu moramo biti posebno pazljivi. Naš delovni čas je dve uri. Toda v teh dveh urah moramo pošteno pljuniti v roke, če hočemo določeno delo dokončati. Po končanem delu moramo vedno očistiti orodje. Ob 17. uri je naše delo končano. Utrujeni, vendar zadovoljni, se vračamo domov.

K brigadi smo se prijavi zato, da bi pomagali k lepšavi vrta in šolske okolice. Ker nam šola toliko da, ji mi to vračamo s prostovoljnimi delom. Ponosni bomo, ko bo na vrtu vse lepo in v cvetju, ker se bomo zavedali, da smo k temu prispevali tudi mi!

NAŠA BRIGADA

poroča Vačun Fanika, 5. b. razred.

Obiskujem 5. b. razred. Ko

Naši čevljarji vam bodo radi naredili lepo in trpežno obutev

svojem področju in so privatni kupci dobivali apno iz drugih apnenic. Z novimi pečmi se bo proizvodnja zvišala, del žganega apna bodo predelali v hidrirano apno, ki ga potrebuje EFE Šoštanj za izdelavo zidakov. Vrednost celotne proizvodnje bo po končani investiciji 109.000.000 din, kar bo 4,3

driranega apna. Obe peči bosta povsem enaki. Peč je znotraj obložena s šamotno opeko, ki je različne kakovosti. Ravno tako je s kvalitetno šamotno opeko obloženo kurišče. Spodnji del jaška je iz navadne šamotne opeke, srednji del iz dobro žgane šamotne opeke, vrh jaška pa prav tako iz dobro žgane

DELOVNA BRIGADA

NA OSNOVNI SOLI »JOZETA LETONJA-KMETA« V SMARTNEM OB PAKI

O svojem delu poročajo brigadirji:

O naši brigadi — Šuster Marija, 8. razred.

Delovna brigada na naši šoli je bila ustanovljena 1. aprila 1963. leta, z namenom, da se uredita šolski vrt in okolica. Ob šoli se je še do lanske pomladi raztezal travnik, katerega so pridne roke brigadirjev kmalu spremenile v zelenjadni in ovetlični vrt.

V začetku je bilo delo zelo težavno. Po prvih naporih se je kmalu pokazal uspeh. Briga-

dirji so dobili veselje do dela in število članov brigade je narasčalo. Ob koncu lanskega šolskega leta je štela brigada že 160 članov. V njo so bili vključeni učenci od I.—VIII. razreda. Brigadirji so delali po urniku enkrat tedensko pod nadzorstvom tov. razrednikov — učiteljev

Brigada ima svoj pravilnik in se ravna po njem. Učenci vsakega razreda sestavljajo četo, katero vodi komandir, za orodje pa skrbi orodjar.

Na praznik republike so bili

na svečani proslavi brigadirji pohvaljeni, ker so s svojim zgledom in delom največ pripomogli k uspehu brigade.

Člani brigade imajo tudi svoje izkaznice, v katero se sproti vpisuje število opravljenih prostovoljnih ur. Ker je bilo potrebno, so brigadirji delali tudi v počitnicah ter žrtvovali svoj prosti čas. Skrbeli so, da je bil vrt vedno lepo urejen; suši pa so skrbno zalivali grede.

Brigada ni bila ustanovljena samo zaradi ureditve šolske

nam je tovarišica povedala, da bomo tudi letos ustanovili pionirsko delovno brigado, sem bila takoj pripravljena da se vpišem vanjo. Poleg mene se je vpisalo še 15 pionirjev in pionirk iz našega razreda. Postali smo dobri brigadirji. Iz naše srede smo morali izvoliti komandanta ter orodjarja brigade. Za komandanta so izvolili mene, a za orodjarja mojo sošolko Marijo Pokleka. Kot komandant imam nalogo, da brigadirjim pišem ure, ki jih opravijo, orodjar pa skrbi, da razdeli in pospravi orodje. Naša delovna brigada dela enkrat tedensko, in sicer kadar imamo pouk dopoldne, delamo ob torkih pred poukom, do tri četrt na devet, ker ta dan s-poukom začnemo šele takrat, a kadar imamo pouk popoldne, delamo ob četrtnih peto ter šesto uro. Kot dobri brigadirji pomagamo pri urejanju, šolskega vrta in okolice. Vedno delamo dve šolski uri. Na vrtu plevemo gredice, pomagali pa smo, ter bomo še pri urejanju novega vrta.

Kot komandant naše brigade si želim, da bi bili brigadirji olikani, da bi redno vsi delali, da bi do konca šolskega leta čim več naredili.

Tudi mi s svojim delom vplivamo na lepoto okolice.

DELOVNA BRIGADA

poroča Hrastnik Marija, 2. razred.

Tudi drugi razred je pri delovni brigadi. V brigadi je 28 učencev. Komandant brigade je Dvornik Matjaž. Brigadirji delajo pridno. Okopavamo grede. Na vsaki strani ceste imamo en vrt. Brigadirji dobimo svoje izkaznice. Delamo vsako sredo.

ZAKAJ SEM POSTALA BRIGADIRKA

poroča Petek Zalika, 3. a. r.

Ko smo zgradili novo šolo, je bilo treba urediti še okolico šole. Ustanovili smo delovno brigado. V našem razredu je 12 brigadirjev. V brigado sem se vključila tudi jaz. Tudi tova-

rišica nam je pomagala pri delu. Tovarišica je dala komandirju brigadirske knjižice v katere nam je vpisal prostovoljne ure. Ko brigada konča pospravi orodjar orodje v kuhinjo. Ker me delo v brigadi veseli, sem postala brigadirka in želim, da bi bila naša šola čim lepša in čim bolj urejena.

UPRAVLJANJE BRIGADE

Brigado vodi štab, ki ga sestavljajo učenci od 1.—8. razreda.

Ožji štab:
Komandant brigade: Prašnikar Janez;
Namestnik komand.: Drev Jože;

Tajnik: Šuster Marija;
Orodjar: Napotnik Drago
Komandirji čet:

Dvornik Matjaž, I. razred;
Zelenko Marjana II. razred;
Kranjc Jože III. razred; Prašnikar Bojan IV. razred; Steblovnik Edi V. a. razred; Steblovnik Kondi V. b. razred; Brunet Janko VI. b. razred; Urlep Angela VII. razred; Golob Milan VIII. razred.

Orodjarji:
Hravec Rudi, Jedlovecnik Edi, Drev Jani, Podgoršek Alojz, Bizjak Katica, Zibret Karel, Cretnik Marjan, Zerjav Mija, Vodovnik Ivan.

Okvirni načrt delovne brigade:

1. Urejanje šolske okolice;
1. Čiščenje, vzdrževanje ceste do šole;
2. Planiranje dvorišča;
3. Urejanje dvorišča;
4. Zastiranje in razstiranje materiala pri kopianju glavnih odvodnih jarkov;
5. Priključek vrtnete meteorne vode na glavno kanalizacijo;
6. Oblaganje jarkov z rušo.

II. Zelenjadni vrt:

1. Priprava gredic za spomladansko setev;
2. Setev;
3. Urejanje sadik;
4. Urejevanje gred in poti;
5. Spravljanje pridelkov;

6. Konzerviranje zelenjave za kuhinjo;

7. Priprava vrta za zimo;
8. Kopianje jarkov;
9. Izravnava že obstoječih jarkov ob in na zelenjadnem vrtu.

III. Cvetlična greda, park:

1. Ureditvev cvetličnih nasadov;
2. Priprava zemljišča za park in urejanje;
3. Gojitev zemljišča na zelenici in urejanje;
4. Nega cvetličnih nasadov.

IV. Botanične grede:

1. Priprava gredic;
2. Setev;
3. Priprava raznih cvetlic in mahovnic;
4. Vzdrževanje gred;
5. Čiščenje in negovanje slabega drevja.

V. Ureditvev športnih objektov:

1. Planiranje zemljišča;
2. Priprava zemljišča za odbojko in lahko atletiko.

Podrobni načrt za delo brigadirjev od 6. 4. — 11. 4.

Ponedeljek, 6. b. razred:
Planiranje zemlje okrog hrušk.

Torek, 4. razred:
Planiranje zemlje okrog hrušk.

Sreda, 5. a., 5. b. razred:
Planiranje zemlje okrog hrušk, sejanje na učnih gredah.

Četrtek, 8. razred:
Oblaganje gred s travno rušo.

Petek, 7. razred:
Oblaganje gred s travno rušo.

Sobota vsi:
Čiščenje in pletje vrta.

I.—III. Priložnostno pletje gredic in pobiranje kamenja. Vse skupine bodo pripravljale travno rušo.

Brigadirji poskrbite, da bo na razpolago dovolj humusa za presajanje cvetlic.

Štab brigade.

Tedenski urnik delovne brigade:

I. razred — Sreda
dop. od 11 — 12
pop. od 16 — 17

II. razred — Sreda
enako kot I. razred

III. a. — Torek
dop. od 11.30 — 12.30
pop. od 17 — 18

III. b. razred — Sreda
dop. od 11.30 — 12.30
pop. od 15.30 — 16.30

IV. razred — Ponedeljek
od 11.30 — 13.30

V. a. razred — Torek
dop. od 11.30 — 13.30

V. a. razred — Sobota
pop. od 16.30 — 18.30

V. b. razred — Torek
dop. od 7.30 — 9.30

V. b. razred — Četrtek
pop. od 16.30 — 18.30

VI. a. razred — Četrtek
dop. od 11.30 — 13.30

VI. a. razred — Sreda
pop. od 16.30 — 18.30

VI. b. razred — Sreda
pop. od 15 — 17
pop. od 17.15 — 19.15

VII. in VIII. — Ponedeljek
pop. od 15 — 17

ZAKLJUČNA BESEDA

Tu smo vam prikazali samo v glavnih obrisih delo naše brigade. Brigada raste in se razvija ob delu. Ob izkušnjah, ki si jih pridobivamo, svoje delo izboljšujemo in izpopolnjujemo.

S ponosom zremo brigadirji na lepo urejeno šolsko okolico in skrbno čuvamo plodove svojega dela.

PRAVILNIK

pionirske delovne brigade PDB — na osnovni šoli »Jozeta Letonja-Kneta« v Smartnem ob Paki.

1. člen

Pionirska delovna brigada dela v sklopu pionirske organizacije.

2. člen

Pionirska delovna brigada se na šoli ustanavlja z namenom, da pomaga s prostovoljnimi delom pri urejanju šolskega okolja, učnega, zelenjadnega in cvetličnega vrta ter pri urejanju športnih objektov.

3. člen

Članstvo v PDB je prostovoljno. Član more postati vsak pionir in mladinec te šole, ki je član pionirske organizacije in višjih razredov.

4. člen

Prenehanje članstva:
a) Ob prostovoljnem izstopu;
b) ob preselitvi na drugo šolo;

c) Ko po končani obveznosti zapusti šolo;
d) ob izključitvi.

5. člen

Izključitev brigadirja:
Brigadir se izključuje iz PDB:
a) če ne vrši redno dolžnosti, ki jih je prevzel;

b) kadar petkrat neupravičeno izostane od delovnih akcij;
c) ako ima ob redovalni konferenci 3 ali več negativnih ocen in

d) če dobi iz vedenja negativno oceno in oceno dobro.

Brigadir se izključuje:
a) če to zahteva dve tretjini članov iste desetine;

b) na zahtevo razrednika po določilih iz točk c in d tega člena.

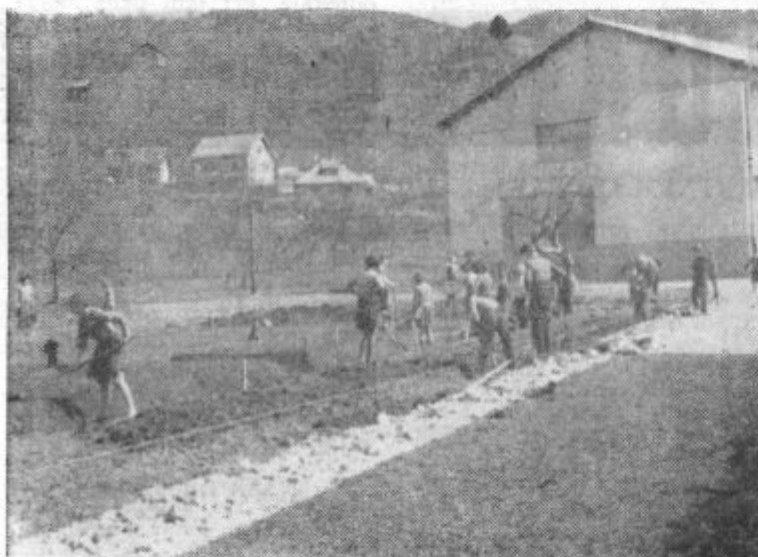
Izključitev brigadirja objavi komandir ob navzočnosti razrednika pred vsimi člani svoje desetine (čete) in to po sklepu razrednega štaba. Izključeni komandir ima pravico pritožbe na glavni štab brigade.

6. člen

Pravice in dolžnosti brigadirjev:

a) Vsak član PDB ima aktivno in pasivno volilno pravico, to je: sme voliti in sme biti voljen.

b) More biti deležen vseh ugodnosti, ki jih predvideva ta pravilnik (pohvale, nagrade, izleti in drugo).

Brigada pri delu

Tudi mi smo pomagali

c) Njegova dolžnost pa je, da vse prevzete dolžnosti tako individualno kakor tudi kolektivno vestno izvršuje.

d) Zaveden brigadir se udeležuje tudi sestankov, ki jih sklicuje štab.

e) Dolžnost brigadirjev je, da skrbno čuvajo vse naprave na šolskem zemljišču.

Dolžnosti članov PDB so individualne, kadar posamezniki prevzemajo v osebno bskrbo in čuvanje neki del učnega vrta. Kolektivne pa so v primeru, če tak oddelek vrta prevzame desetina ali četa, oziroma, če prevzame izredna dela, kakor urejanje športnih objektov, drenažiranje in podobno. Tako prevzete grede imajo poleg bioloških imen še posebne napisne tablice, na katerih bo poleg imena osebe oziroma skupine, ki je oskrbo prevzela, še prostor za vpisovanje pripomb in zapažanj.

7. člen

Ocena opravljenega dela: Delo se bo ocenjevalo pri posameznikih ali skupinah z znaki:

- + za prav dobro opravljeno delo;
- + - za srednje opravljeno delo;
- za slabo delo.

Posameznike ocenjuje učitelj vrtnar v soglasju z desetarjem oziroma komandirjem. Pri skupinskem delu pa bo delo ocenil nadzorni član kolektiva predavatelj skupno z vodjo skupine. Vsak brigadir mora sam poskrbeti, da se njegovo delo oceni, komandir pa se mora brigati za oceno delovnega uspeha svoje skupine. Neocenjene delovne ure se ne bodo vpisovale!

8. člen

Evidenca opravljenega dela je dvojna:

- a) dnevnik dela, ki se vodi pri upravi šole;
- b) spisek opravljenih ur, ki ga vodi komandir čete, nadzoruje ga pa razredni učitelj.

9. člen

Poleg evidence iz prejšnjega člena, se uvaja tudi osebna evidenca v obliki izkaznic. Vsak brigadir dobi izkaznico (legitimacijo), ki jo izstavi četni komandir. Vpisovati v nje sme edino le četni komandir na osnovi seznama, nakar jo da s seznamom vred razredniku v podpis.

Poleg števila ur se vpiše tudi ocena dela. V času šolskih počitnic vpisuje izkaznice šolski tajnik ali dežurni v upravni pisarni. Tudi pohvale in nagrade se vpisujejo v izkaznice.

10. člen

Pohvale in nagrade:

a) za 20 ur ustna pohvala komandirja čete pred zborom brigadirjev vpričo ravnatelja šole.

b) Za 30 ur javna ustna pohvala ravnatelja (pomočnika) po zvočniku.

c) Za 40 ur isto kakor pod b in še pisмено pohvalo ravnatelja.

č) Za 50 ur javna in pismena pohvala ter objava na razglasni deski.

g) Za 60 ur ima poleg navedb pod č še pravico kolektivnega izleta brigadirjev.

e) Za 70 ur dobi poleg prej navedenih priznanj še materialno nagrado, ki jo določita vodstvo šole in brigadni štab sporazumno, n. pr.: sadike šolskega vrta, cvetlice lončnice, fotografski posnetki iz vrta, strokovna literatura in podobno.

f) V kolikor bo mogoče bomo za izredne požrtvovalne brigadirje tudi v bodoče organizirali izredna letovanja (brezplačna).

Vsa ustna, pismena in materialna priznanja se vpisujejo v izkaznice brigadirjev in v posebno knjigo, ki se vodi pri upravi šole, oziroma pri štabu brigade. Priznanja nad 50 ur se vpisujejo še v razredne uradne knjige (matični list, sociološka popisnica) in se obvezno upoštevajo tudi pri dolečanju ocen iz vedenja.

Pismena in materialna priznanja se praviloma izročajo brigadirjem slovesno na zaključni proslavi ob koncu šolskega leta.

11. člen

Kolektivno priznanje more doseči desetina ali četa, ki se od ostalih posebno odlikuje po redu, disciplini in delovnih uspehih. Merila za priznanje kolektivne pohvale so:

a) Najvišji procent pohvaljenih oziroma nagrajenih članov neke edinice.

b) Najboljša udeležba članov te enote na skupnih delovnih akcijah.

c) Tehnično najboljše organizirana in po učinku dela najbolj izvedena (ocenjena) delovna akcija.

Kolektivna priznanja določa štab brigade ob soglasnosti razrednika prizadete čete in predstavnika uprave šole. Objavljajo pa se sproti po zvočnikih in razglasni deski ter na zaključni svečanosti.

Kolektivna priznanja izrekajo:

a) desetini — komandant brigade pred zborom;

b) četi — ravnatelj šole isto tako pred zborom brigade;

c) brigadi — predsednik starešinskega sveta na zaključni proslavi.

Kolektivna priznanja so ustna in pismena, ne morejo pa biti materialna.

12. člen

V času glavnih počitnic opravljene ure se štejejo dvojno. Kakovost dela bo ocenil in vpisal število opravljenih ur dežurni učitelj.

13. člen

Organizacijske določbe:

Desetina šteje od 8—12 brigadirjev. Če se v oddelku (razredu) prijavi več učencev, se osnuje več desetin. Člani ene desetine si izberejo desetarja in orodjarja.

Četa šteje 3—5 desetin. Tudi dve paralelki istega razreda in iste imene lahko tvorita eno četo. Tudi brigadirji iste čete

si izvolijo svoj štab: komandirja, tajnika in orodjarja.

14. člen

Vodstvo brigade:

1. Glavni štab, ki ga sestavljajo vsi komandirji čet in še 5 članov: komandant, njegov namestnik, sekretar in mentor glavnega štaba, ki ga izbere učiteljski kolektiv iz svojih vrst.

2. Četni štab, ki ga, tvori komandir z namestnikom, tajnik s pomočnikom, orodjar ter vsi desetarji čet.

Ko mandir čete ne more biti istočasno brigadni komandant. Brigadni štab se izvoli na prvem sestanku, na katerega so vabljeni vsi četni funkcionarji.

15. člen

Dolžnosti štabnih funkcionarjev:

Komandir čete ne more biti cije po programu, pazi na kvaliteto dela in redno ocenjevanje delovnih uspehov, skrbi za točno evidenco o opravljenem delu. Vsi štabni funkcionarji so dolžni skrbeti, da se določila tega pravilnika dosledno izvajajo. Če ti svojih dolžnosti ne opravljajo vestno, se kaznujejo z opominom, ukorom, ali razrešitvijo (odvzem čina).

Sekretar, oziroma četni tajniki opravljajo pisarniške posle po določenih tega pravilnika; vodijo spiske opravljenih ur, pišejo dnevnik del, vpisujejo opravljene ure v članske izkaznice, isto tako tudi ocenno dela, vodijo zapisnike sestankov in sej. Tajniki morajo redno oddajati brigadnemu sekretarju spiske opravljenih ur. Ta pa bo mesečne zaključke objavljati na razglasni deski.

Orodjar skrbi za orodje, ga izdaja in po končanem delu sprejema nazaj, pri tem pa pazi, da se orodje vrača očiščeno in nepokvarjeno. Orodje se spravlja v zato določen prostor (kurilnico). Brigada začena z delom 1. 4. v letu in konča 29. novembra.

Sprejet in odobren na konferenci kolektiva, dne 10. 4. 1963.

Iz razreda na urejanje vrta.

Po poteh kurirčkove pošte

Letošnja KURIRČKOVA POŠTA je zajela tudi pionirje naše občine. V manifestaciji so sodelovali po naslednjih šolah: Smartno ob Paki, obe soštanski, Pesje, obe velenjski in Šentilj. Ze teden dni pred sprejemom Kurirčkove torbe so pionirji pisali spise s tematiko NOB. Najboljše spise posmeznih odredov so na javkah pionirji-kurirji oddali v KURIRČKOVO TORBO.

Kurirčkovo dobro smo sprejeli od občine Mozirje v Letušu, 6. maja 1964 ob 14. uri. Pionirji-kurirji so jo mimo javk* Pri Križniku v Lokovici, Na Goricah pri zbiralniki, Pri Markusu* v Pesju, Pri Grebensku v Kavčah, TV 13 v Šentilju in zased varno prenesli v ANDRAZ 7. maja 1964 ob 15. uri. Tam smo oddali torbo pionirjem občine Zalec z našim najboljšim prispevkom pionirke CESTNIK Ljubice, učenke VI. b. razreda na I. osnovni šoli v Soštanju. V manifestaciji so sodelovali tudi člani ZB. Občinska pionirska komisija

ZARKO

Mlad, zagorel, lep fant je bil Zarko. Njegove temne, lepe oči so zmeraj hrepenele po boljšem in lepšem. Hotel je doseči to, česar njegov oče ni, prej je padel. Da, silen fant je bil Zarko.

Prenašal je pošto z gore Oljke v Lepo njivo. Na mostu čez Pako ga je nekega dne zadela sovražna krogla. V zadnjem trenutku svoje zavesti je vrgel torbico s sporočilom v vodo. Poslednje kar je pomislil, je bilo: »Ni mogel oče, ne jaz. Mnogo, mnogo nas je treba, tudi žrtev. V skupnosti je moč!« Nato se je pred njim zagrnila krvava zavesa, kri mu je zlepila veke. Njegove lepe oči niso nikoli več tolažile matere, ki je živela v oddaljeni vasi.

Ko je mati zvedela za smrt svojega sina, je zaihtela. Brez sina se ji je življenje zdelo pušto in prazno. A kmalu se je zavedla in ponovila Kajuhove verze: »Zalostna je, a ponosna vaša mati!« Takrat je v njih videla to, česar ni nikoli prej. Nenavadno lepi so se ji zdeli. Iz njihovih globlin ni videla besede, temveč čustva. Zalostna čustva. Takrat je videla, da ni sama. Milijon nas je!

Maja Natek
7. razred II. osnovna šola
Soštanj

»BANDITENDORF«

Tudi šentiljska vas spada med kraje, kjer so se pogosto zadrževale partizanske enote. Tu je bila tudi kurirska veza ali javka. Nemci so slutili, da

tu nekaj ni v redu, ker nikoli niso dobivali poročil, kakršnih bi oni želeli. Kadar so hoteli v vasi prazniči shrambe ali odvezemati živino, so bili večkrat pozdravljeni s partizanskimi rafali. Ker so se bali krogel, so prihajali le bolj poredko, Šentilj pa so poimenovali »Banditendorf«.

Pačnik Irena 2. r.,
Osnovna šola Šentilj pri
Velenju

LJUBLJENI TOVARIŠ TITO

Srečni smo, ker Ti tudi mi lahko pošljemo pozdrave za Tvoj rojstni dan. Pozdrave in čestitke z najlepšimi željami za Tvoj 72. rojstni dan bomo ponesli v kurirčkovi torbi po poteh, po katerih so med NOB nosili važno pošto partizanski kurirčki. Po teh poteh pa je hodila tudi Savinjska četa, ki jo je vodil njen ustanovitelj in prvoborec Jože Letonja-Kmet, po katerem se imenuje naš odred. Dovolj, da Ti povem nekaj o našem življenju in delu.

Lani smo se preselili v nove šolske prostore, kjer se pridno učimo, da bomo nekoč koristili domovini. Ustanovili smo šolsko delovno brigado, ki se je z vneto lotila urejevanja šolske okolice, šolskega vrta in igrišč. Vključili smo se v JPI in smo dosegli že lepe uspehe. Letos smo v okviru JPI pripravili šolsko razstavo, ki prikazuje delo na naši šoli in v komunih. Razstavili pa smo še likovne in tehnične izdelke.

Objubljam Ti, ljubljene tovariš Tito, da se bomo pridno učili in bomo vredni člani naše socialistične domovine. Zelja nas vseh je, da bi nas še dolgo vodil Ti, dragi tovariš Tito.

Pionirski odred Jožeta Letonje-Kmeta — Smartno ob Paki
Načelnik: Suhadolnik Oskar

PARTIZANSKI ŠAL

(očka pripoveduje)

Sedimo na topli kmečki peči, Sneg naletava, mrzlo je. Kadar je očka razporežen, nam pripoveduje partizanske doživljaje. Tudi tokrat smo ga pregovorili in vsi smo prisluhčili:

»Nemci so imeli v Trbovljah močno utrjeno postojanko. Ze dalj časa so nekaj pripravljali, mi pa smo se nič hudega sluteč utaborili na Čebinovem. Bili smo lačni in neprespani. Zeljno smo gledali v dolino. Nihče ni govoril, a v srcih vsakega je telo goreče hrepenenje po domačih — po svobodi. Naenkrat smo zaslišali v dolini streljanje. Zdrabili smo se iz svojih sanj in skočili na noge. Zagledali smo kurirja Črta, ki se je poganjal po strmih hribu. Upal je, da bo lahko dose-

gel gozd — zavetje partizanov. Črt je bil mlad, vesel kmečki fant. Bil je hraber, dober tovariš. Ob odhodu v partizane mu je mati ovila okoli vratu karirasto-rdeč šal, da ga ne bi zeblo.

Krogle so mu frčale okoli glave. Misli je, da bo zdaj, zdaj rešen — samo še en skok do gozda, toda tedaj je priletela svinčenka in kurir se je zadet v glavo zgrudil v sneg. Na sneženi jasi je ležalo truplo, pokrval je sneg in šal je bil še bolj rdeč.

Sovražnikov napad smo srečno odbili, Črta pa smo pokopali. Težko smo se poslovlili od hrabrega in dobrega tovariša.

Minil je teden dni od žalostnega dogodka, ko sem šel pregledat ranjence v bližnjo bolnišnico postojanko. Pot me je vodila tudi mimo groba kurirja Črta. Na snegu so se še poznali sledovi krvi. Začudil sem se, ko sem pod košato jelko zagledal še nedotaknjen Črtov šal. Pobral sem ga. Od takrat dalje je bil moj zvest spremljevalec na vseh partizanskih pohodih, je končal s pripovedovanjem očka.

Še danes imamo doma ta partizanski šal. Kadar se kdo prehladi, si ga zavije okoli vratu. Zdi se nam, da tudi njegova toplota pripomore k ozdravljenju. Hkrati pa se spomnimo na kurirja Črta, ki je moral umreti v najlepših letih svojega življenja.

Ljubica Cestnik 6. b. r.,
I. osnovna šola Soštanj

STRIC PRIPOVEDUJE

Pozimi smo sedeli v topli sobi. Stric nam je pripovedoval dogodek iz svojega partizanskega življenja, ki ga nikoli ne bo pozabil.

»Bilo je 12. decembra. V silnem mrazu in snegu smo se pomikali iz Šentbrice proti Cirkovcam. Nenadoma se je vsula na nas toča krogel. Naša pot je bila izdana. Povsod so bili Nemci in z njimi smrt. Umik sem imel le navkreber, kjer pa ni bilo nobenega kritja. Rastlo je le sadno drevje. V enega teh drevesc se je zapletel moj nahrbtnik. Ker si nisem mogel drugače pomagati, sem nahrbtnik spustil in zbežal. Kar ne vem, kako sem se takrat rešil, na čistini pa je za vedno ostalo mnogo mojih tovarišev.

Nemci so našli moj nahrbtnik z mojo sliko. Drugi dan so povsod razglasili, da sem padel. Tem govoricam sem se smejal. Bil sem vesel, ker sem jim tako srečno pobegnul«.

Blatnik Oto 3. a.
Osnovna šola »M. P-Toledo«
Velenje

OB KRSTI NEKDANJE KURIRKE — POVHOVE MICKE

Naša prva javka kurirčkove pošte je bila, pri Markosu, kar nas je precej začudilo. Spraševali smo se, zakaj ni pri Dežmanu. Iz pripovedovanj borcev in aktivistov smo vedeli, da je vsa partizanska pošta prihajala k njim. Tu so se že leta 1941 pod geslom »PROSEK« oglašali kurirji iz vseh strani Štajerske. Danes pa smo se na naši prvi kurirski pošti umaknili prav tej hiši, ki bi najbolj zaslužila, da je tudi naša pionirska javka.

Vseeno smo se oglasili pri Dežmanu. Hoteli smo pozdraviti Povhovo Micko — nekdanjo kurirko in partizansko mamo. Zeleli smo, da nam malo pove, kako je bilo med vojno, kako je tako varno prenašala partizansko pošto in skrbela za prve partizane in kako je oskrbovala prvo bolnico. Navadno smo jo srečali vso nasmevano s košem na hrbtu. Zdal je pa ni bilo nikjer. O pač, bila je še. Še nas je čakala, da se tudi mi zadnjikrat poslovlimo od nje. Ležala je mirna in spokojna na mrtvaškem odru, obdanem z mnogim cvetjem. Tih smo stopili k njej, da je ne bi motili v njenem mirnem počitku, ki ga ni prej nikoli poznala. Bila je še vsa takšna kot takrat, ko nas je obiskala v šoli in nam pripovedovala o prvih partizanih v Saleški dolini. Zdelo se nam je kar nemogoče, da je tako hitro in tiho odšla. Radi bi se ji vsaj enkrat zahvalili za vse njeno delo, katerega sadove in srečo uživamo najbolj mi, mladi.

Ko nas je kurirska pot vodila dalje, smo še dolgo mislili nanjo. Zdelo se nam je, da nas spremlja in nam kaže vsa premožna skrita pota, ki jih je prehodila v letih vojne. Takrat ni nihče vedel, da je ta skromna in delovna ženica glavna pomočnica vsem, ki so takrat bili težek boj za osvoboditev.

Zato je pionirji ne bomo pozabili. Ko bomo drugo leto spet prenašali kurirčkovo pošto, nas bo vodila pot mimo njenega groba. Prinesli ji bomo cvetja in svečk. Potrudili se bomo, da bomo dobri pionirji. Naj ne bo zastoj njeno delo, ki ga je posvetila samo za našo srečo!

Franci Blatnik 6. b.
Osnovna šola »M. P-Toledo«
Velenje

TAKRAT JE BILO TEŽJE

Bil je lep pomladni dan, ko smo vsi nasmežani in srečni prenašali kurirsko pošto. Vedeli smo, da nas bo nekje čakala zaseda, ki nam bo hotela vzeti

dragocena sporočila, a mi se ji bomo že izmuznili, saj smo mladi in hitrih nog.

Naši sovražniki tudi ne bodo imeli pušk s pravnimi naboji in zato res ne bo težko. Varo in hitro bomo predali našo pošto drugim pionirjem.

Tako radi bi zvedeli, kako je bilo nekoč. Imeli smo srečo. Na poti smo srečali prvoborca Saleške doline dr. Povh Franca-Izaka. Rad nam je ustregel naši prošnji, naj nam kaj pove iz partizanskih let. Vsedli smo okrog njega in poslušali:

»Bilo je v zimski noči leta 1942. S tovarišem sva prenašalavažno partizansko pošto, ki ni smela priti v sovražnikove roke. Zaradi varnosti sva hodila 4 m eden ob drugega. Ker sva bila na Graški gori daleč od nemških postojank in ker je bila ura okrog polnoči, sva se počutila kar varna. Zato pljena vsak v svoje misli, sva naenkrat zaslišala oster: »Halte (Stoj!) Kar verjeti nisem mogel, da bi bili Nemci. Mislil

sem, da se je z nama pošalil kak partizan, ko sva ga srečala na njegovi poti. Zato sva se mu nasmejala. Takrat je zaregljal in krogle so se vsule na naju. Kot bi bil zadet, sem se vrgel na tla in se kotalil po hribu. Za menoj je bilo vpitje in streljanje. Začutil sem bolečine. Zadeti sem bil v ramo. Le s težavo sem se pomikal dalje, vendar sta me rešila gozd in tema. Nemci so še dolgo streljali, jaz pa sem se zavlekel na nek senik. Šele drugi dan sem videl, da sem imel veliko srečo. V kurirski torbi, kjer sem imel polno papirja, se je ustavila smrtno zadela. Tako mi je ravno ta torba s sporočili rešila življenje. Tudi moj tovariš se je srečno rešil, ker so bolj streljali name, ker sem bil prvi. Vidite, takšna so bila naša pota. Nikoli nisi bil varen, tudi sredi temne zimske noči ne. Premnogo kurirjev je dalo življenje. Sovražnik je silno prežal nanje. Hotel je dobiti nji-

hovo pošto, v kateri so bili važni podatki.

Zahvalili smo se mu in nadaljevali pot. Radi prenašamo kurirsko pošto in smo srečni, da so nam jo pripravili. Nikoli pa si ne želimo, da bi bila vojna in bi morali biti pravi kurirji.

Franci Blatnik 6. b.
Osnovna šola »M. P. Toledo«
Velenje

MOJA STARA MAMA MED NOB

Moja stara mama je bila preprosta kmečka ženica. Rodila je osem otrok. Poznala je samo delo in skrb. Teh ni bilo malo pri tolikih otrocih, posebno ker je primanjkovalo kruha. Bila pa je zelo iznajdljiva in pametna. Ukanila je Nemce in s tem rešila življenje trem partizanom.

V času druge svetovne vojne je po smrti njenega moža, živela sama z najmlajšo hčerko. V zimi leta 1944 je bil njen sin

— partizan nekaj dni na zdravljenju doma. Z njim sta bila še dva druga partizana. Nekega popoldneva je prihitela hčerka v sobo in zaklicala: »Nemci so tu!« Casa za beg ni bilo več. Vsi trije so smuknili v bunker. Nad vhomod vanj je stala postelja. Vanjo je legla stara mama. Medtem so že prispeli Nemci. Rekli so, da morajo hišo sprazniti, ker si bodo v njej uredili postojanko. Stara mama je na vso moč kašljala pljuvala in nič govorila. Nemci so jo hodili samo ogledovat ter spraševali hčerko, kaj je s to staro ženico. Hčerka jim je povedala, da je tuberkulozna in da je vse okuženo. Cim so to Nemci zvedeli, so pobrali šila in kopita ter jih ni bilo več blizu. Tako so vsi skriti partizani ostali pri življenju. Ali izteklo bi se lahko drugače in nihče od teh ne bi danes več živel.

Erna Podpečan V. a.
osn. šola »Gustava Šilaha«
Velenje

Kako bodo pionirji proslavili 20. obletnico osvoboditve Jugoslavije

ZAČETEK IGER
»20 LET V SVOBODI«
NA PIONIRSKI DAN
»29. SEPTEMBER«

Jugoslovanske pionirske igre, ki že nekaj let združujejo pionirje SFRJ v skupni aktivnosti, bodo imele letos posebno slovesen značaj.

Posvečene so 20. obletnici osvoboditve Jugoslavije in proučevanju delovnih uspehov naših delovnih ljudi v letih socialistične izgradnje domovine.

Posebnost je v tem, da programsko niso usmerjene v eno vzgojno področje, kot so bile pretežno v preteklih letih, ampak bodo zajele v sv. i tematični prav vse dejavnosti, ki jih razvijajo pionirski odredi. Tako bodo letošnje pionirske igre obenem tudi prikaz rezultatov vseh dosežanj iger in razvoj pionirske organizacije v zadnjih letih.

Kljub taki vsebinski orientaciji pa bodo glede na jubilejno leto vsebinsko le nekoliko bolj poudarjene tri osrednje točke programa:

— SPOZNAVANJE NAŠEGA KRAJA IN NJEGOVE VLOGE V REVOLUCIJI.

— SPOZNAVANJE S PRIDOBITVAMI IN NAPORI DELOVNIH LJUDI V SOCIALISTIČNI IZGRADNJI.

— POGLABLJANJE DELA IN UTRJEVANJE ZVEZE PIONIRJEV KOT OSREDNJE OTROŠKE ORGANIZACIJE.

Posebno pomembno bo v programu to, da »naš kraj« tokrat ne bo zajel samo ožje okolice kokor pred tremi leti, ampak bo ta »naš kraj« vsa Jugoslavija. Tako bodo pionirji spoznali svojo širšo domovino v celoti. Pri tem bodo navezane nove vezi med pionirskimi odredi ši-

rom po Jugoslaviji, pa tudi med posamezniki pionirji, ki si bodo izmenjevali materiale, literaturo, spise, zbirke, se obiskovali itd. ... Zato pa bo treba tudi še nadalje proučevati ožje domače razmere.

Poudarjene naj bi bile tudi tiste, med pionirji najbolj priljubljene dejavnosti, ki jih seznanjajo z dogodki in razvojem revolucije. Sem spadajo pohodi po poteh naših borcev, srečanja pionirskih odredov v pomembnih krajih povezana z razgovori z borci itd.

Zato bo vloga in sodelovanje organizacije Zveze borcev pomembna in nepogrešljiva. Tudi »kurirčkova pošta« se bo močno razmahnila in razširila svoj dosedanji programski okvir.

Poleg organizacije ZB bo nujno sodelovanje tudi z drugimi organizacijami in društvi ter ustanovami. Brez tesnega sodelovanja in dobro usklajenega dela pa bo težko doseči zaželjene uspehe.

NOSILCI IGER PIONIRSKI ODREDI IN STAREŠINSKI SVETI

Nujno je, da se pionirski starešinski sveti močno zavzemajo in resnično izpolnijo svojo vlogo koordinatorja dela, saj zajemajo aktivne ljudi z vseh področij družbene in društvene aktivnosti.

Jugoslovanske pionirske igre postajajo že tradicionalna oblika množičnega vključevanja pionirjev v posamezna področja

raznih svobodnih dejavnosti, predvsem tistih, katerih materialna podlaga je manj razvita. Velika vrednost iger v vzgojnem pogledu je v tem, da so pionirji sami nosilci aktivnosti, v katerih dosegajo velike uspehe. Osnova za te uspehe pa je skrb družbe v najširšem pomenu besede, saj so v igre vključeni široki sloji občanov, družstva, družbeni, gospodarski in kulturnoprosvetni organi in organizacije ter ustanove. IGER ZRUŽUJEJO PIONIRJE VSE JUGOSLAVIJE in s tem krepe pri njih občutek pripadnosti jugoslovanski skupnosti pionirjev ter jih tako prepričljivo vzgajajo v duhu bratstva in enotnosti naših narodov, kar je osnova jugoslovanskega socialističnega patriotizma.

JPI so se letos pričele na pionirski dan 29. septembra, zaključile pa se bodo v prihodnjem letu na dan republike. Za uspešno izpolnitev tako široko zastavljene naloge, kot je vključitev iger v celoti v svečano proslavljanje 20. obletnice osvoboditve jugoslovanskih narodov, bomo uporabljali že preizkušene metode aktivizacije pionirjev poleg uvajanja novih, delili pa jih bomo na dvoje osnovnih enot:

A) aktivnost pionirjev

B) ustvarjalnost odraslih za pionirje

Izhodišče v igrah glede na ti dve enoti so:

A SEZNANJANJE PIONIRJEV Z NARODNOOSVOBODILNIM BOJEM IN OBNOVO TER IZGRADNJO DOMOVINE

Seznanjanje mladine z narodno osvobodilno borbo je eden bistvenih sestavnih delov prihodnjih iger, saj je to najpomembnejši in najveličastnejši del revolucije. Predvsem pa je poznavanje tega obdobja velika vzgojna vrednota za pionirje, saj sta se prav v tem času kalila bratstvo in enotnost naših narodov, ena največjih pridobitev revolucije, ki pa jo je treba čuvati in razvijati ter zato vzgajati pionirje, kjerkoli je to mogoče v duhu bratstva in enotnosti.

Po osvoboditvi se je revolucija nadaljevala, čeprav na drugih osnovah — pričel se je boj za čim-hitrejšo in čim večje delovne uspehe. Treba je bilo obnoviti domovino in nato zgraditi temelje novega, boljšega življenja delovnih ljudi.

Takšen razvoj revolucije bodo pionirji v letu iger spoznali kot nepretrgan tok, kot čvrsto celoto, seznanjajoč se najprej z njenimi sestavnimi obdobji. To bo najlažje, če se bomo naslonili na domačo okolico, ki je otroku blizu, dostop do nje pa lahek in enostaven. Nekdanji borci in aktivisti, mladinci, vsi ti bodo pionirjem lahko prikazali zgodovino iz domačega kraja iz NOB z živim pripovedovanjem prič na krajih dogodkov. Ze s tem bodo pionirji bogato.

čustveno doživljati našo revolucionarno zgodovino, kar pa bomo poglobljali še s pohodi po partizanskih poteh, na oddaljenejša mesta borb. Pionirji bodo obiskali grobove padlih, mesta mučenj in morišč, partizanske bolnišnice, tiskarne, muzeje NOB itd.

Aktivni udeleženci in priče izgradnje kraja po osvoboditvi bodo seznanjali pionirje z njo, spet na kraju samem ob ogledih rezultatov dela.

SEZNANJANJE PIONIRJEV Z RAZVOJEM NJIHOVE ORGANIZACIJE — ZVEZE PIONIRJEV

Zveza pionirjev povezuje otroke vse Jugoslavije v veliko skupnost jugoslovanskih pionirjev. Zveza omogoča pionirjem, da zadoščajo svoji vedoželjnosti in da organizirano preživljajo svoj prosti čas z uveljavljanjem na tistih področjih svobodnih dejavnosti, ki so jim najprivlačnejša.

Zveza je bila ustanovljena v času NOB kot organizacija, ki bo po svojih močeh prispevala k uspešnemu poteku borbe. Mnogo mladih, drobnih, navidez neznačajnih borcev, kurirjev, ilegalčkov so se herojsko borili ob starejših tovariših, vzdržali so

strahotna mučenja, da ne bi izdali bojnih skrivnosti, darovali so življenja. Drugi so zbirali hrano in zdravila za vojsko, pomagali obdelovati zapuščena polja in obnavljati uničene domove. Hodili so — na osvobojenem ozemlju — v šole, ki jim je ustanovljala ljudska oblast. Tajno delovali na okupiranem ozemlju in verovali kot njihovi odrasli vrstniki v zmago, ki bo prinesla svobodo.

Tudi za obnovo domovine so pionirji prispevali svoj delež. Zdaj je Zveza pionirjev organizacija, ki pionirje preko najširše aktivizacije njihovih vključuje v življenjski utrip naše družbene stvarnosti. Kot taka je tudi šola samoupravljanja pionirjev.

SKRB PIONIRJEV ZA PRAZNIČNO RAZPOLOŽENJE OB 20. OBLETNICI OSVOBODITVE

Pionirji bodo skrbeli za lepo lice domačega kraja, šole in doma. Tako delo samo, kol posebno urejeno okolje, bodo prispevali svoje k čustveni razgibanosti pionirjev v jubilejnem letu. Takšno razgibanost bomo dosegli z organiziranjem raznih

oblik letovanj, taborenj in pohodov. Taka letovanja in taborenja bodo polnovredna le, če bodo organizirana v najtesnejši povezavi z drugimi proslavami v počastitev 20. obletnice osvoboditve.

Program je zelo obširen in ga bodo pionirji lahko izpolnili le ob najširšem sodelovanju vseh družbenih organizacij. Pa poglejmo, kakšne so njihove želje!

TRI ŽELJE

Učili smo se pesem Otona Zupančiča ZLATA PTIČKA. Pesem pripoveduje, kako so trije fantje ujeli zlato ptičko, ki jim je izpolnila tri želje. Prvi dve sta bili nespametni, tretja pa ne. Spomniš sem se na svoje želje.

Najbolj si želim, da bi na svetu vladal popoln mir, da ne bi bilo vojn. Mir pa bi lahko bil, če bi bile vse države v prijateljskih odnosih. Ne bi smeli proizvajati atomskih, vodikovih, nevtronskih bomb. Prepovedati bi morali tudi ostalo orožje. Vse države bi morale biti neodvisne. Močno razvite bi ne smele izkoriščati malo razvitih in nerazvitih držav. To si želim zato, ker bi se s tem življenje

na Zemlji nadaljevalo. Če pa bi izbruhnila III. svetovna vojna, bi življenje na zemlji propadlo. Želim si, da na svetu ne bi bilo morilcev, vlomilcev in tatov. Tudi ti lahko povzročijo vojno. Če bi bili vsi ljudje na svetu pošten, bi bile že zdavnaj odpravljene vojne, orožje, vlomilci, zmikavti, vohuni..... To si želim zato ker bi brez njih bilo življenje mnogo lepše.

Želim si tudi da bi sodeloval na pripravah za kakšen vesoljski polet, ali da bi celo sam poletel v vesolje. To si želim, ker me kozmonavtika zanima že od malega. Že od izstrelitve vesoljske rakete SPUTNIK-I sledim vsem vesoljskim poletom.

Zadnjo željo si lahko izpolnim le sam. Biti moram dober in prizadeven učenec. Potrudil se bom, da bo uresničena moja tretja želja. Za prvo in drugo željo pa bi se morali potruditi vsi ljudje na svetu.

Pridružimo se njihovim željam še mi. V letu 1965, ko bomo proslavljali 20. obletnico osvoboditve jim pomagajmo spoznati minulo preteklost, da bodo znali ceniti to, kar imajo danes.

REZULTATI NAGRADNEGA NATEČAJA

OB ZAKLJUČKU J P I v okraju CELJE

V tednu mladosti je bila v Celju okrajna razstava vseh izdelkov pionirskih odredov v Letu tehnično kulturo mladim.

Na tej zaključni razstavi so sodelovali s svojimi izdelki tudi pionirski odredi iz naše občine:

PO JAMSKI ŠKRATJE na osn. šoli MIHA PINTAR-TOLEDO.

PO IVANA KOVAČIČA-EFENKE na osn. šoli G. ŠILIH Velenje;

PO BIBA ROCKA na osn. šoli Šoštanj II;

PO KARLA DESTOVNIKA-KAJUHA na osn. šoli Šoštanj I;

PO na osnovni šoli JOZETA LETONJE-KMETA v Smartnem ob Paki.

Nagrado in priznanja so dobili naslednji odredi:

PO JAMSKI ŠKRATJE Velenje

za dobro proučeno proizvodnjo (RLV in GORENJE).

I. okrajno nagrado, za proučeno komunalno dejavnost (stanovanjska izgradnja v Velenju).

I. okrajno nagrado, za pionirske foto izdelke II. nagrado.

PO IVANA KOVAČIČA-EFENKE Velenje

Za dobro proučeno komunalno dejavnost (KOC Velenje).

I. nagrado za najboljše tehnične izdelke I. nagrado

Nagrajeni so bili tudi nekateri posamezni pionirji:

LOJEN Milan, ČAS Peter, VEBER, OPREŠNIK, GERMADNIK, KOREN Andrej.

PO KARLA DESTOVNIKA-KAJUHA v Šoštanju.

Za proučeno proizvodnjo (TUS).

III. nagrado.

PO NA OSN. ŠOLI JOZE LETONJE-KMET Smartno ob Paki.

Za rezultate na področju prometne vzgoje

II. nagrado,

Za dobre tehnične izdelke

III. nagrado.

Našo občinsko razstavo ob zaključku JPI je obiskala tudi republiška ocenjevalna komisija. Pohvalila je delo odredov v naši občini in predlagala zvezni komisiji, da dodeli zvezno nagrado za dosežene uspehe v JPI TEHNIČNO KULTURO MLADIM PO IVANA KOVAČIČA-EFENKE na osnovni šoli GUSTAVA ŠILIH Velenje. Zvezna komisija je ponovno proučila uspehe tega odreda in dodelila PO IVANA KOVAČIČA-EFENKE na osnovni šoli GUSTAVA ŠILIH Velenje,

BRONASTO PLAKETO BORISA KIDRIČA in denarno nagrado 200.000 din.

K doseženim uspehom vsem iskreno čestitamo in jim želimo na področju tehničnega izobraževanja še mnogo uspehov.

»Rudar«, glasilo delovnega kolektiva RLV — Urejuje uredniški odbor: Štefan ing. Zagoričnik, Rudi Kortnik, Ljubo Naraks, Ivan Fece, Jože Tekavec — Glavni urednik: Jože Tekavec — Izhaja dvakrat mesečno — Tiska CP »Celjski tiske«, Celje — Cena 20 din.